

REALITETI YNË NAŠA REALNOST OUR REALITY

RESPEKTI I TË DREJTAVE TË FËMIJËVE TË KOSOVËS
POŠTIVANJE PRAVA DJECE NA KOSOVU
RESPECT OF KOSOVO CHILDREN'S RIGHTS



Raporti "Realiteti ynë – respektimi i të drejtave të fëmijëve të Kosovës" u realizua falë angazhimit të 24 fëmijëve anëtarë të grupit **Respect Our Rights (ROR)** në kuadër të projektit "Qeverisja për të drejtat e fëmijës – monitorimi i Konventës Ndërkombëtare për të Drejtat e Fëmijës" projekti ky i implementuar nga organizata Syri i Vizionit në partneritet me organizatën Save the Children, zyra në Kosovë.. Realizimi i këtij projekti u mundësua falë partneritetit me organizatën Save the Children, zyra në Kosovë.

Realizuar nga kontributet e:

Prof. Aleksandër Koçani

Grupi i fëmijëve Monitorues i Konventës për të drejtat e fëmijëve ROR

Stafi i Syri i Vizionit

Stafi i SCI

Aktivitetet e fëmijëve - anëtarë të grupit ROR u koordinuan nga facilitatorët e organizatës Syri i Vizionit:

Naser Lajçi, Teuta Uka, Arbresha Demaj

"Syri i Vizionit"

Adresa: Isa Demaj Nr. 14, 30000 Pejë
Republika e Kosovës

Tel/Fax: 039 423 240

Email: info@syriivizionit.org

Aktivitetet e fëmijëve u përkrahën dhe koordinuan nga:

Rebeka Qena

Yllka Pajaziti

Save the Children

Përkthimi dhe korrigjimi:

Luan Ibraj

Sahit Kandić

Dizajni, faqosja dhe shtypja:

Refresh group "WEB Developing and Designing Company" Prishtinë

Këtë publikim mund ta gjeni në verzionin online në:

<http://www.ror-rks.net/>

Ky publikim është i mbrojtur nga e drejta e autorit, mund të kopjohet për qëllime edukative, por jo për shitje. Për çfarëdo lloj përdorimi duhet paraprakisht të merret leja nga botuesi. Mendimet e shprehura në këtë botim janë të autorëve dhe jo domosdoshmërisht pasqyrojnë mendimet e organizatës Save the Children.

Për organizatën Syri i Vizionit

OJQ "Syri i Vizionit" është organizatë që ka për qëllim promovimin e demokracisë , Mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve , dhe pjesëmarrjen e qytetareve në Kosovë. Në përpjekjet e vazhdueshme për të implementuar praktika demokratike, SiV i jep rol të veçantë promovimit të qeverisjes së mirë, përgjegjësisë, transparencës dhe pjesëmarrjes në sferat e ndryshme të shoqërisë civile.

Për Save the Children

Save the Children është një organizatë e pavarur më fokus në fëmijët dhe punon në rreth 120 vende të botës. Save the Children në Kosovë punon prej vitit 1997 dhe është një organizatë me mandat të dyfishtë (emergjencë dhe zhvillimore) e cila implementon programet zhvillimore në 9 komuna të Kosovës, në fushën e Arsimit, Mbrojtjes së Fëmijëve dhe Qeverisjes për të drejtat e Fëmijëve.

Qasja e programit tonë bazohet në ndërrhyre të drejtpërdrejta dhe në krijimin e praktikave të mira, ndërtimin e kapaciteteve të shoqërisë civile dhe bartësve lokal të detyrave, për t'iu përgjigjur nevojave të fëmijëve.

Ky raport u hartua në kuadër të projektit "Qeverisja për të drejtat e fëmijës – Monitorimi i Konventës Ndërkombëtare për të Drejtat e Fëmijës" që implementohet nga Organizata Syri i Vizonit në partneritet më Save the Children. Përmbajtja e raportit është përgjegjësi e grupit monitorues të fëmijëve "Respect our Rights" – ROR

PËRMBAJTJA

1. HYRJE	4
2. FALËNDERIME	5
3. PËRMBLEDHJE	6
4. METODOLOGJIA	6
5. ANALIZA E TË DHËNAVE	7
6. NËN PRESION	8
7. KUSH ZGJEDH DHE VENDOS PËR MUA	10
8. A JEMI TË SIGURTË NË SHKOLLË	13
5. PËR ÇKA DUHET TË PAGUAJ UNË	14
6. "KU DINË FËMIJËT"	15
7. QASJA DHE NIFORMAT NË SHKOLLË	16
8. PSE NA DISKRIMINONI	19
9. PO UNË QË JAM LARG, A KAM TË DREJTË TË VIJOJ SHKOLLIMIN	22
10. ÇKA NËSE THEM JO	22
11. DUA TË DI SE SA DI	26
REKOMANDIMET	28
 NAŠA REALNOST – POŠTIVANJE PRAVA DJECE NA KOSOVU	 29
OUR REALITY – RESPECT OF KOSOVO CHILDREN'S RIGHTS	57



HYRJE

Ky raport është përgatitur nga fëmijët anëtarë të grupit “Respect our Rights”, grup ky i themeluar në kuadër të zhvillimit të projektit të organizatës Syri i Vizionit (SiV) dhe organizatës Save the Children (SC), nëfushën e programit CRG (Qeverisja për të drejtat e fëmijës). Qëllimi i raportit është të prezantojë të dhëna rreth përbushjes së të drejtave të fëmijëve. Fëmijët janë përqendruar në disa probleme që ata kanë identifikuar si shumë të rëndësishme për ta dhe nuk është raportim i plotë i të gjitha neneve të Konventës për të drejtat e fëmijës.

Qëllimi i tij është që të na ofrojë një pasqyrë më të qartë për nivelin e përbushjes së të drejtave të fëmijëve nga vet përgjigjet e fëmijëve.

Grupi ROR përbëhet nga 24 fëmijë nga 10 qytete të Kosovës. Fëmijët janë të moshave 14 deri në 17 vjeç, nga grupet e ndryshme etnike apo me nevoja të veçanta.

Hulumtimi është kryer nga fëmijët përmes një pyetësori i cili është krijuar nga vet fëmijët. Pyetësori është realizuar në disa qytete (Prishtinë, Mitrovicë, Gjakovë, Vushtrri, Deçan dhe Dragash) dhe pyetësorit i janë përgjigjur 600 fëmijë.

Grupi ROR ka marrë pjesë në shumë aktivitete të organizuara nga SC dhe SiV që kishin për qëllim ngritjen e nivelit të njohurive mbi të drejtat e fëmijëve si dhe trajnime në metodologjinë por edhe mënyrën për të realizuar intervistimet.

Para vetes keni të dhëna që do të sjellin më afér jush zërin e fëmijëve. Do të ju lenë të kuptoni më mirë se sa respektohen të drejtat e fëmijëve, cilat janë problemet dhe shqetësimet e fëmijëve me qëllim masa dhe hapa të duhur për të krijuar ambiente të sigurta dhe miqësore për të mundësuar rritjen e tyre sipas parametrave të garantuara me Konventën Ndërkombëtare për të Drejtat e Fëmijëve. Fëmijët sjellin edhe rekomandimet që duhet të merren parasysh dhe që do të nxisin forcimin e shtetit demokratik të Kosovës.





FËMIJËT E GRUPIT ROR JANË:

Lirika Arapi, Vanesa Nitaj, Rinesa Vojvoda, Eldiana Azemi, Debora Hasi, Lorenta Kadriu, Lekë Morina, Diana Markaj, Bleona Burjani, Nol Gashi, Altin Musliu, Atdhe Gjocaj, Ardit Gllogjani, Blender Mala, Drinë Gjergjaj, Emir Koliç, Altin Gashi, Alma Gashi, Hera Luma, Amine Skendo, Gyler Korllaku, Altin Avdiu, Shaqir Maliqi dhe Fisnik Miftari.

FALENDËRIME:

Ky raport u hartua falë kontributit të personelit dhe bashkëpunëtorëve të shumtë të përfshirë në hulumtim. Falënderim i veçantë shkon për drejtoret dhe mësimdhënësit e shkollave fillore dhe të mesme të ulëta, si dhe shkollave të mesme, Drejtoret e Departamenteve Komunale të Arsimit dhe Ministrinë e Arsimit.

Gjithashtu duhet falënderuar nxënësit dhe prindërit e tyre për gatishmërinë për të bashkëpunuar dhe kontribuar në këtë hulumtim më grupin monitorues të fëmijëve Respect Our Rights (ROR).

Kontribut të veçantë ka dhënë edhe Prof. Aleksandër Kocani, i cili është angazhuar në hartimin e pyetësorëve; mbajtjen e takimeve informative / punëtorive me fëmijët si dhe në analizën e të dhënavët në bashkëpunim me fëmijët.





1. PËRMBLEDHJE

Korniza ligjore në Kosovë, që nga Kushtetuta përcjellë edhe me ligje tjera garanton respektimin dhe kujdesin për fëmijë. Megjithatë zbatimi i këtij legjislacioni nuk është në nivel të kënaqshëm.

Organizata Syri i Vizonit ka implementuar projektin “Qeverisja për të drejtat e fëmijës – Monitorimi i Konventës Ndërkombe të Drejtat e Fëmijës” në partneritet me Save the Children. Projekti synon zhvillimin e një kornize të monitorimit të Konventës Ndërkombe të Drejtat e Fëmijëve nga vetë ata, specifisht në dy fusha: E drejta për Arsimim dhe e drejta në Vendimarrje.

Hulumtimi është realizuar përmes pyetësorëve dhe është zhvilluar në disa komuna të Kosovës, gjegjësisht në shkolla filllore dhe të mesme të ulëta dhe shkolla të mesme nga vetë fëmijët me përkrahje të stafit të projektit.

Ky raport është përpiluar nga të gjeturat e hulumtimit ku krahas rezultateve të nxjerra nga intervistimet mbi të drejtën e fëmijëve në Arsimim dhe Vendimmarrje. Janë përfshirë rekomandimet përkatëse që do t'u dorëzohen të gjitha institucioneve në nivel lokal dhe atë qendror, të cilët kanë për obligim mbrojtjen e të drejtave të fëmijës.

2. METODOLOGJIA

TË DHËNA MBI METODOLOGJINË E PËRDORUR NË STUDIM

Studimi që u krye nga fëmijët e grupit **“Respect Our Rights”** nën drejtimin e organizatave Syri i Vizonit dhe Save the Children, u dizenjua të jetë në nivelin e përshkrimit të problemeve të përcaktuara paraprakisht nga fëmijët si fokus i studimit. Për shakat të nivelit të tyre modest të njohurive mbi kryerjen e studimeve shkencore bazuar në anketim, **nuk u gjykua** si produktiv pikësynimi që identifikimi i problemeve të shkonte në rrugën e testimit empirik të zgjidhjeve të tyre në trajtën e supozimeve bazë apo të hipotezave. Një linjë e tillë do të ishte tepër e sforcuar për t'u ndjekur nga fëmijët, sepse del që ajo është e vështirë të ndiqet madje edhe nga vetë studentët e nivelit bachelor.

Më e përshtatshme u konsiderua që, nga identifikimi i problemeve nga fëmijët dhe drejtuesit e grupit të fëmijëve, të shkohej më tej në rrugën e përcaktimit të indikatorëve të cilët tregojnë llojin e informacionit të nevojshëm për të gjykuar edhe shtrirjen dhe shkallën e rëndësisë së këtyre problemeve. Nga indikatorët u ndërtuan grupet e pyetjeve që do të synonin të siguronin informacionin që tregonin këta indikatorë dhe më tej, u kalua në hartimin e draftit të pyetësorit që do të përdorej në anketim.

Lidhur me kampionimin u ndoq metoda e zgjedhjes së rastit. U listuan komunat dhe, duke ndjekur metodën e kampionimit me “cluster” (kalavesh) u përcaktuan numri 6 (5 + 1) i komunave ku do të zhvilloheshin intervistat me nxënësit e shkollave filllore dhe të mesme. Njëra komunë, ajo e Gjakovës u zgjodh si komunë provë për fëmijët me aftësi të kufizuar.

Nga tabela e numrave të rastit u zgjodhën me kriteret e përzgjedhjes së rastit 5 numra njëshifror, të cilëve nga lista e komunave u koresponduan komunat: Deçan, Deçan-Isniq, Dragash, Mitrovicë, dhe Prishtinë. Për secilën komunë u listuan më vete shkollat filllore dhe ato të mesme dhe në varësi të proporcionit të numrit të nxënësve u caktua numri i shkollave filllore dhe atyre të mesme që do të përfshiheshin në kampionim për secilën komunë. Nga tabela e numrave të rastit, duke ndjekur rregullat e përzgjedhjes së rastit dolën numrat njëshifror, të cilave nga listat përkatëse iu vunë në korrespondencë emrat e shkollave sipas komunave përkatëse.



Lidhur me madhësinë e kampionimit u caktua afro 600 nxënës dhe për ndarjen e tyre sipas shkollave dhe klasave u ndoq metoda e kampionimit me strate të papeshuara për të ruajtur të njëjtat proporcione që kishin shkollat edhe në nivelin e Republikës së Kosovës. Për këtë u shfrytëzuan statistikat e botuara nga Ministria e Arsimit. Në nivel klase, u gjykua që përzgjedha e nxënësve që do të intervistoheshin të bëhej jo me përcaktim emëror (kampionimi rastësor dhe ai sistematik), por me kuotë bazuar në gjini. Kjo përsyken se pyetësori përbante pyetje që perceptohen nga fëmijët si delikate dhe për të siguruar një shkallë maksimale të sinqeritetit në përgjigje, synuam të siguronim anonimatin e respondentëve, që mund të arrihet vetëm duke përdorur kampionimin me kuotë në nivelin më të ulët, në klasë.

ANALIZA E TË DHËNAVE: RAPORTI MBI REZULTATET E ANKETIMIT PËR TË DREJTËN E PJESEMARRJES NË VENDIMMARRJE

(BAZUAR NË MATERIALET E SONDAZHEVE NË SHKOLLAT E REPUBLIKËS SË KOSOVËS)

Gjatë muajve Tetor – Nëntor 2014, grapi i fëmijëve “**Respect Our Rights**” nga e gjithë Kosova i përbërë nga 24 fëmijë dhe i formuar nga organizatat **Syri i Vizonit** dhe **Save the Children** u monitorua zbatimi i Konventës Ndërkombëtare për të drejtat e fëmijëve dhe u mblohdhën mendime të nxënësve për një sërë problemesh të rëndësishme të tyre, që lidhen me respektimin e këtyre të drejtave. Vjetja e mendimeve u realizua me anën e sondazheve me afro **600** nxënës të **8** shkollave fillore dhe **4** të mesme të komunave Deçan, Deçan-Isniq, Dragash, Mitrovicë, Vushtrri, Gjakovë dhe Prishtinë.

U anketuan gjithsej **282** nxënëse (ose **47.4%** e totalit) dhe **313** nxënës (ose **52.6%** e totalit) të moshave kryesish nga **11** deri në **17** vjeç dhe që vijojnë shkollën nga klasa e **6**-të në atë të **12**-të.



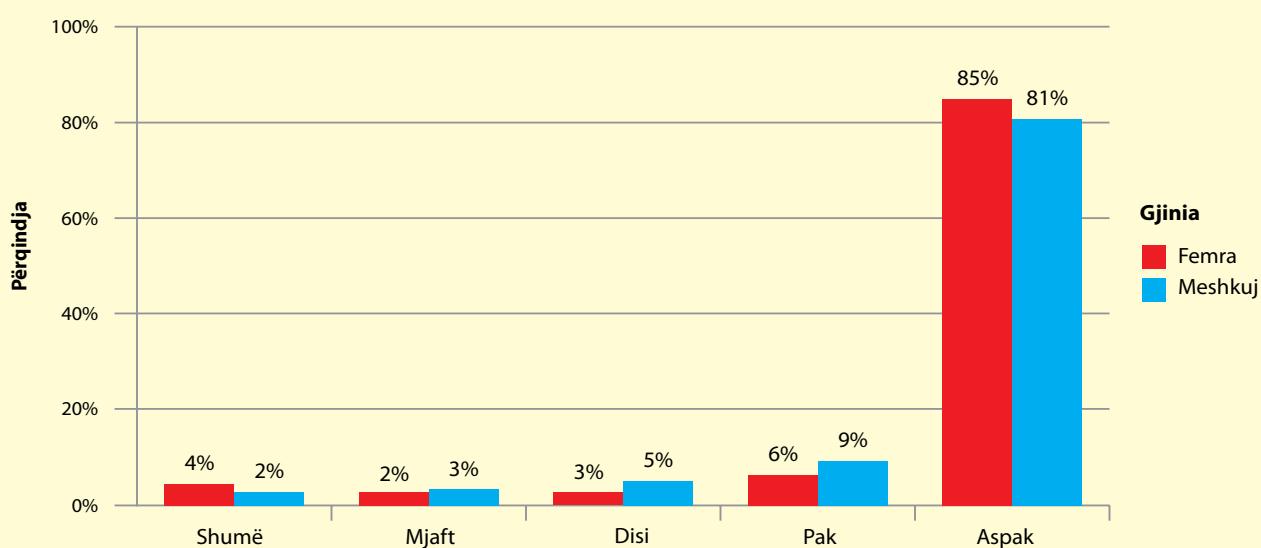


Nën presion...?!



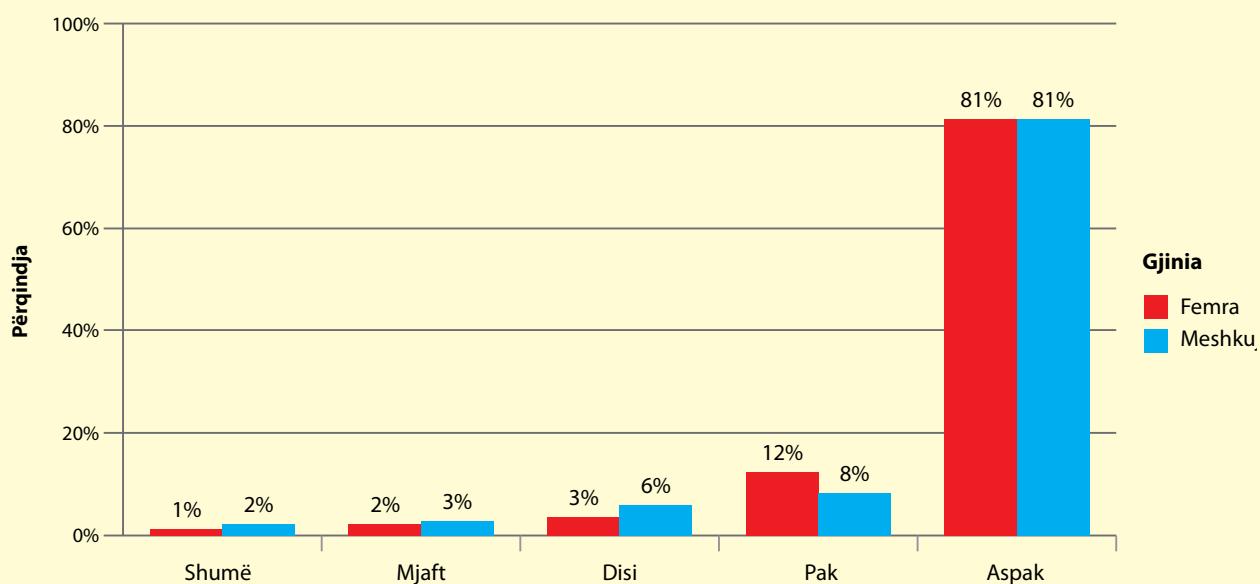
Lidhur me dëgjimin apo konstatimin e ushtrimit të presionit në familje për besimin fetar që duhet të kenë fëmijët, rreth **17%** e nxënësit e anketuar e pohojnë atë në nivelin nga "shumë" deri në "pak", kundrejt afro **83%** të tyre që e mohojnë atë. Raporti midis tyre është **1 : 4.9** në të mirë të mohimit të këtij presioni. Pra, gati **1/5** e të intervistuarve vetë pohojnë se **kanë dijeni** për këto presione.

Graf 1: Presion fetar në familje sipas gjinisë



Lidhur me presionin për besimin fetar që ushtrohet në shkollë, pranoncohen se kanë dëgjuar për të rreth **19%** e të anketuarve, kundrejt **81%** që thonë se nuk kanë dëgjuar të flitet për të. Raporti midis tyre është **1 : 4.3** në të mirë të mohimit të dëgjimit për këtë presion. Pra, afro **1/5** e të anketuarve **kanë dijeni** për ushtrim presioni për besimin fetar në shkollë.

Graf 2: Presion fetar në shkollë sipas gjinisë

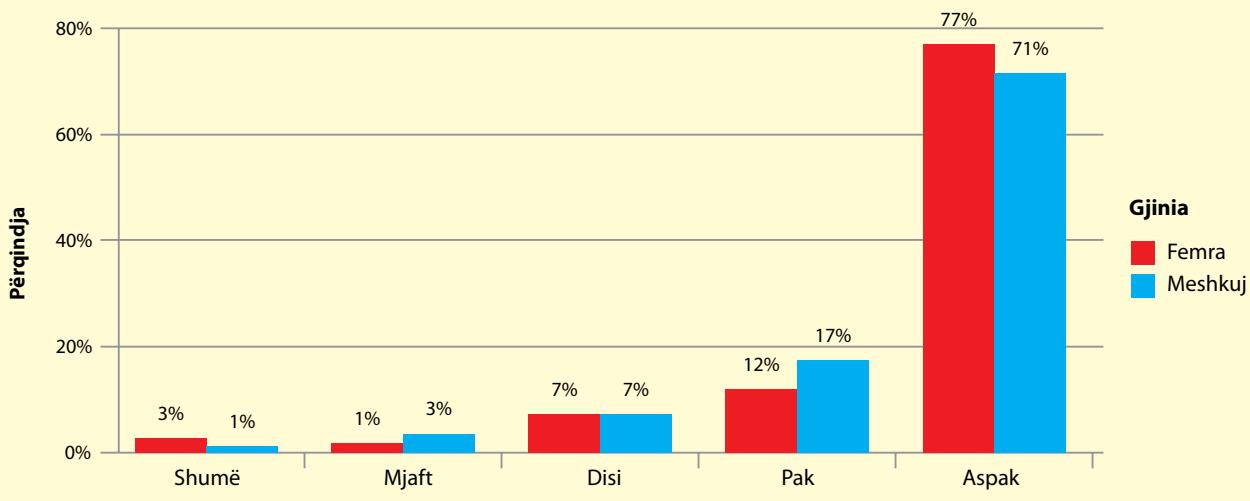




Ndërsa për presionin ndaj besimit fetar që ushtrohet në shoqërinë e fëmijëve, kemi një raportim prej **26%** të atyre që e konstatojnë atë në përgjithësi (nga niveli "pak" deri në atë "shumë"), kundrejt **74%** e raportimeve për mos konstatim të saj. Raporti midis tyre është **1 : 2.8** në të mirë të mos konstatimit të presionit për besimin fetar në rrëthin shoqëror të fëmijëve.



Graf 3: Presion fetar në shoqëri sipas gjinisë



Në këtë rast kemi mbi **¼** e të anketuarve që **konstatojnë** një presion të tillë në rrëthin shoqëror të fëmijëve. **33%** e të anketuarve pohojnë se janë në dijeni për ushtrim presioni në familje për ndryshimin e preferencave ndaj aktivitetave sportive, kundrejt **67%** që nuk e pohojnë atë. Raporti midis tyre është afërsisht **1 : 2** në të mirë të mos konstatimit të këtij presioni. Ndërsa për presionet që ushtrohen në familje mbi fëmijët për ndryshimin e preferencave muzikore, kemi një pohim për të në masën e **32%**, kundrejt **68%** që e mohojnë atë. Edhe këtu raporti është afërsisht **1 : 2.1** në të mirë të mos konstatimit të këtij presioni.

Nga sa u tha më sipër del se të anketuarit raportojnë ekzistencën e presioneve mbi fëmijët në familje, shkollë dhe shoqërinë e tyre për preferencat e tyre fetare, sportive e muzikore në një masë jo të neglizhueshme, që do të thotë se ekziston një problem i sotëm në shoqërinë kosovare që lidhet ngusht me të ardhmen e saj si një shoqëri e vërtetë demokratike e tolerante.



Kush zgjedh dhe vendos për mua..?!



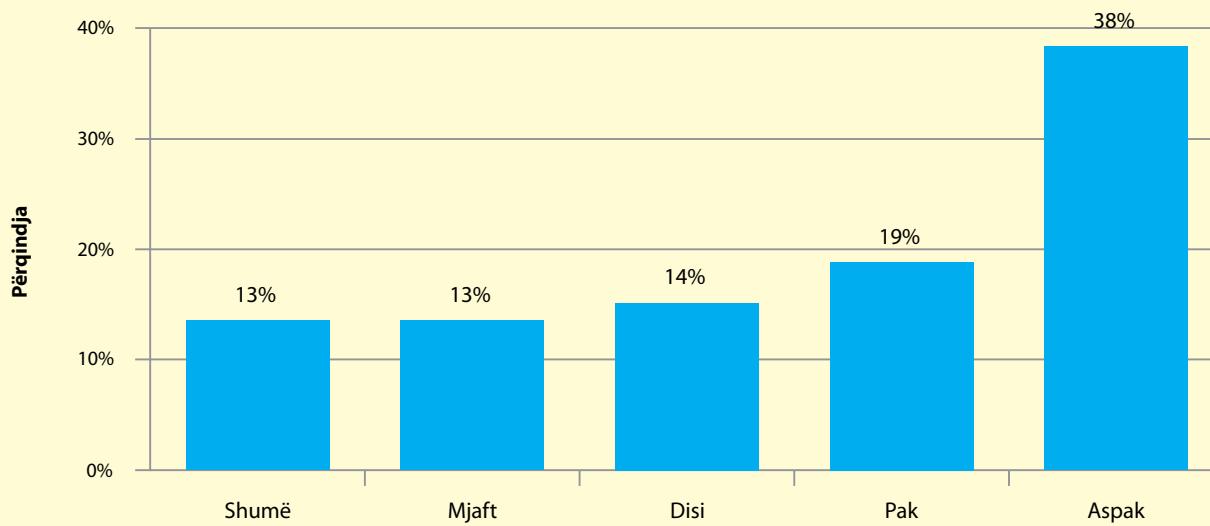
Lidhur me lendët zgjedhore, pyetjes se kush duhet ta bëjë përgjedhjen e tyre i përgjigjen në opcionin “vetë fëmijët” rreth **36%** e të anketuarve, kundrejt **29%** që caktojnë arsimtarin përgjegjës dhe afro **30%** - drejtorin e shkollës. Në një masë relativisht shumë të vogël caktojnë prindër e fëmijve, Ministrinë e Arsimit, mësuesit bashkë me nxënësit etj. Po të shihen tani prononcimet e të anketuarve për ata që bëjnë përgjedhjet e lendëve me zgjedhje, do të kemi sa vijon. Për drejtorin pohojnë rreth **40%** e tyre, për arsimtarin përgjegjës – afro **41%**, kundrejt rreth **11%** që përmendin vetë fëmijët. Pra, del se për drejtorin dhe arsimtarin përgjegjës nga “duhet të përgjedhin” në masën afro **60%**, kemi “bëjnë përgjedhjen” në masën e mbi **80%**, që përbën një rritje me **20%**, ose **1/3** e opcionit të parë. Ndërsa ata që caktojnë “vetë fëmijët” kur kalohet nga “duhet” në “bëjnë përgjedhjen”, zbresin me afro **3** herë.

Pra kanjë diferencë të dukshme midis një pritmënie të “legjitimuar” të përgjedhjes dhe realizimit të saj. Nga ana tjetër, ka një raport të “frikshëm” midis përgjedhjes nga “autoritetet” dhe asaj që bëjnë vetë nxënësit. Më konkretisht kemi raportin **8 : 1** në të mirë të “autoriteteve”. Del se nxënësve u jepet shumë pak hapësirë lirie për të përgjedhur lendët me zgjedhje që ata do të ndjekin! Pyetjes në se merret në konsideratë mendimi i nxënësve për përgjedhjen e lëndëve me zgjedhje, rreth **62%** e të anketuarve i përgjigjen pozitivisht (nga niveli “shumë” deri në atë “pak”), kundrejt **38%** që thonë “aspak”.

Ndërkohë Korniza e Kurrikulës së Kosovës në mënyrë të qartë e cek se “lendët zgjedhore duhet të vendosen përmes bashkëpunimit në mes të shkollave dhe nxënësve, prindërve dhe palëve të tjera. Për më tepër ato programe duhet të janë innovative dhe fleksibile dhe në përputhje me nevojat, kontekstet dhe interesat e nxënësve dhe të komunitetit të caktuar.”

(http://www.mashtgov.net/advCms/documents/Korniza_e_kurrikules11.pdf)

Graf 4: A merret parasysh mendimi juaj për zgjedhjen e lëndëve zgjedhore?





Raporti midis tyre është **1.6 : 1** në të mirë të pohimit. Po të ridimensionohet disi ky raport, në kuptimin që të vihen opcionet pohuese deri në nivelin "disi" dhe opzioni "pak" të bashkohet me atë "aspak", atëherë do të kemi reportin midis tyre në marzhin **42.9% : 57.1%**, ose ndryshe, **1 : 1.33 (0.75 : 1)**, që është mbi **2** herë më i vogël se i pari. Fakti që nxënësve u jepen shumë pak mundësi të përgjegjedhin vetë lendët me zgjedhje flet për një defekt serioz në edukimin e qytetarëve të ardhshëm të Republikës së Kosovës. Ata **nuk po ushtrohen** që të marrin vendimet përkatëse në kuadrin e përgjegjësive të tyre si nxënës dhe kjo e drejtë e tyre duhet të ushtrohet. Atëherë si do të mund ta bëjnë këtë gjë kur të dalin në jetë?! Marrja parasysh e mendimit të tyre për këtë zgjedhje në masën mbi **40%** dhe shprehja e kënaqësisë së tyre për përgjegjedhjet e bëra në mbi **90%** të rasteve, shërben më tepër si një farë "gjethë fiku" për të mbuluar apo fshehur këtë të vërtetë të hidhur dhe të rrezikshme për ardhmënинë demokratike të shoqërisë kosovare.

Një situatë të ngjashme kemi edhe lidhur me rolin që luajnë nxënësit për zgjedhjen e Kryesisë së klasës, Këshillin e nxënësve dhe përfaqësuesit e tyre në Këshillin drejtues të shkollës. Është alfa e demokracisë që ata që drejtohen i zgjedhjen vetë drejtuesit e tyre! Por çfarë raportojnë nxënësit e anketuar? Vetëm **49%** e të anketuarve pohojnë se Kryesinë e klasës e zgjedhjen vetë nxënësit, kundrejt **50%** që nxjerrin arsimtarët përgjegjës dhe drejtorët si zgjedhës të kësaj kryesie. Ndërsa për Këshillin e nxënësve raportojnë **37.5%** se e zgjedhjen vetë nxënësit, kundrejt **58%** që deklarojnë se zgjedhjen e tij e bëjnë drejtori ose arsimtarë përgjegjës. Raporti midis tyre është **1 : 1.5** në të mirë të autoriteteve të shkollës.

Këtu duhet cekur se Procedurat e përgjedhjes për Këshillin e Shkollës e që janë të përfshira në Nenin 18 të Ligjit mbi Arsimin Parauniversitar në Republikën e Kosovës dhe sipas këtij ligji, në çdo shkollë të nivelit të mesém të ulët dhe të mesém të lartë duhet të themelohet Këshilli i Nxënësve sipas këtyre kriterieve në vijim:

Kriteret për përgjedhjen e Këshillit të Nxënësve:

1. Përgjedhja: kandidatët nga secila klasë zgjidhen nga shokët/shoqet e tyre në mënyrë sekrete dhe demokratike. Procedura është e njëjtë si ajo e zgjedhjeve politike në një demokraci. Nga të dhënat e raportuara del se Ligji mbi Arsimin Parauniversitar nuk po zbatohet.

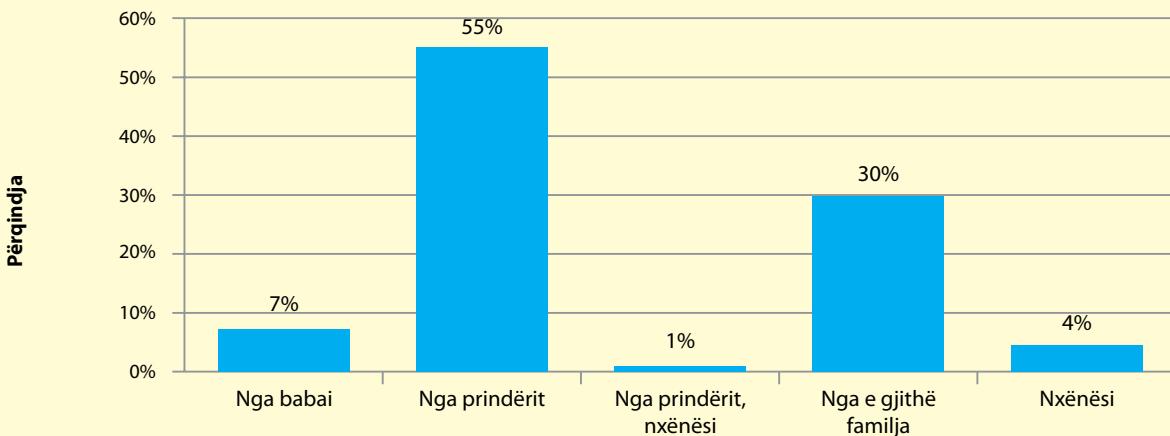
(<http://www.giz.de/expertise/doenloads/giz2013-alb-seminari-5.pdf>)

Për përfaqësuesit e nxënësve në Këshillin drejtues të shkollës rreth **29%** e të anketuarve mendojnë se ata zgjidhen nga vetë nxënësit, kundrejt afro **64%** e të anketuarve që pohojnë se këtë zgjedhje e bëjnë drejtori ose arsimtarë përgjegjës. Raporti midis tyre është **1 : 2.2** në të mirë të zgjedhjes **jo nga nxënësit**. Shihet se për zgjedhjet në fjalë nxënësit **vendosin** në opçionin më të mirë deri në **gjysmën e rasteve!** Pra kemi një nivel të pa pranueshëm të vendimmarrjes nga nxënësit për zgjedhjen e drejtuesve të vetë. Ushtrimi i të drejtës në procese të vendimmarrjes është parim kyç i Konventës për të Drejtat e Fëmijës ku theksohet e drejta që kanë fëmijët dhe të rinjët për të shprehur lirshëm mendimet e tyre dhe se ekziston obligimi që ato mendime të merren parasysh. Ushtrimi i të drejtës së pjesëmarrjes në proceset vendimmarrëse që u përkojnë atyre duhet të sigurohet; qoftë në familje, shkollë, komunitete lokale, shërbime publike, institucione, politika qeveritare apo procedura juridike.

Mjaft shqetësuese janë edhe të dhënat e raportuara nga të anketuarit lidhur me atë se kush vendos për ndjekjen e kurseve nga fëmijët.

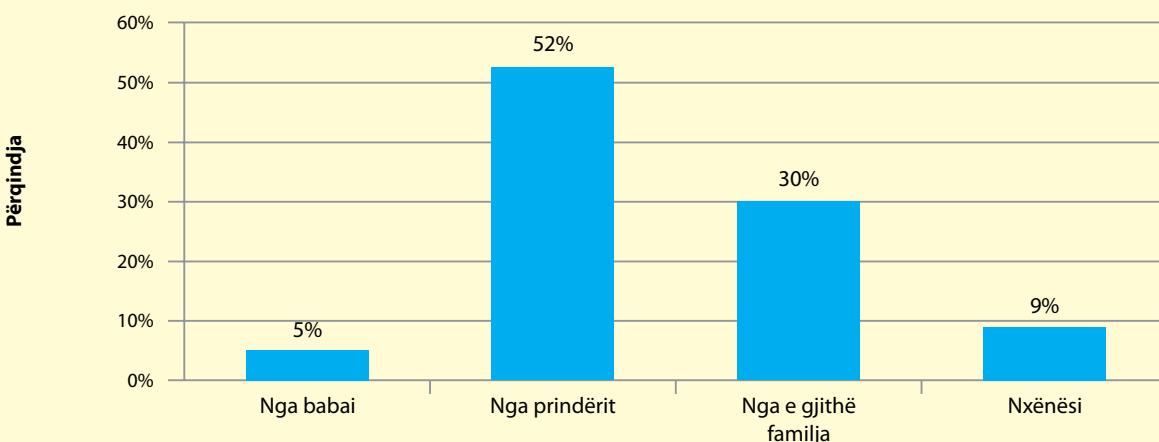


Graf 5: Si merren vendimet në familjen tuaj për ndjekjen e kurseve nga fëmijët?



Vetëm afro **5%** e të anketuarve pohojnë se vendosin vetë fëmijët, kundrejt afro **63%** e tyre që caktojnë prindërit dhe rreth **30%** - gjithë familjen. Pra, vetëm **1/20** e të anketuarve mendon se kurset që do të ndjekin i zgjedhin vetë fëmijët!!

Graf 6: Si merren vendimet në familjen tuaj për përcaktimin e shkollimit?



Ndërsa për zgjedhjen e shkollimit, vetëm **9.5%** e të anketuarve mendojnë se atë e bëjnë vetë fëmijët, kundrejt afro **58%** që e lidh me prindërit dhe **30%** - me tërë familjen. Del se raportohet që vetëm rreth **1/10** e fëmijëve zgjedhin vetë shkollimin e tyre. Kështu fëmijët "frenohen" që të ushtrojnë të drejtën e tyre legjitime të zgjedhjes së shkollimit dhe të kurseve, gjë që mund të ketë pasoja të rënda në sjelljen e tyre si qytetarë aktiv në të ardhmen.

Lidhur me rolin e vendimmarrjes në familje për blerjet e rëndësishme, raportohet se fëmijët kanë peshë në këtë vendimmarrje në masën e vetëm afro **1%**. Kjo tregon rolin shumë të vogël që luajnë fëmijët në vendimmarrje në familje, që flet për një shkallë relativisht të ulët të emancipimit të familjes kosovare, apo të shkëputjes së saj nga tradita patriarchale.

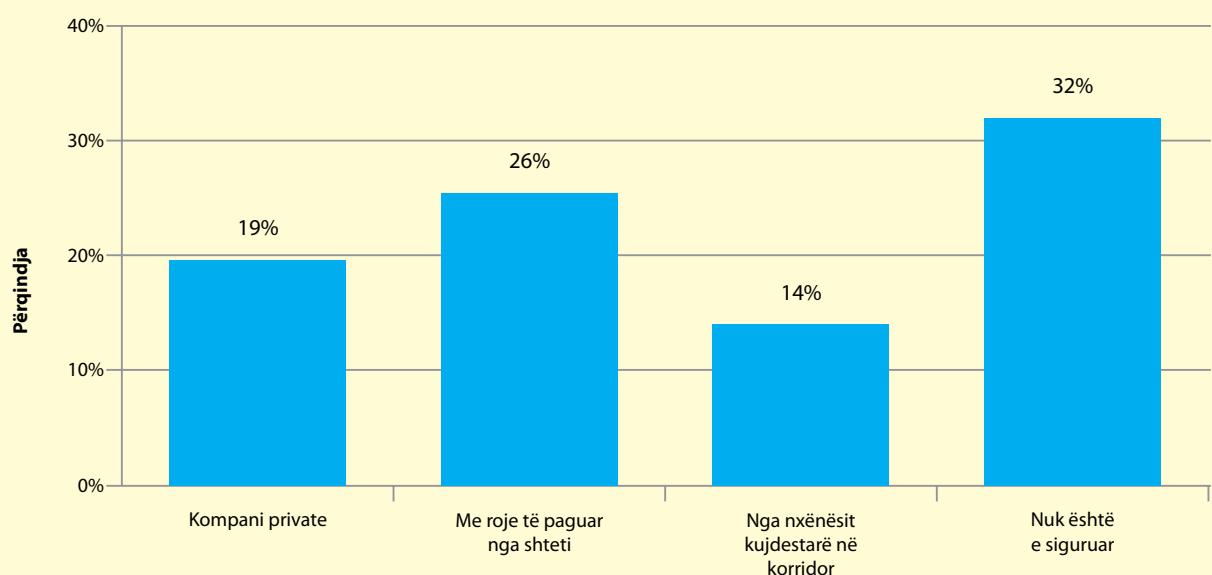


A jemi të sigurtë në shkollë..?!



Lidhur me problemin e sigurimit të shkollave publike, vetëm rreth **26%** e të anketuarve pohojnë se bëhet me roje të paguara nga shteti, kundrejt afro **20%** që e pohojnë për kompani private, afro **14%** - nga vetë nxënësit kujdestarë të korridoreve dhe mbi **32%** që thonë se nuk ka fare sigurim të tillë. Pra, ka raportime në masën prej afro **60%** për pasje të sigurimit në shkolla, nga të cilat vetëm afro **43%** e tyre (**26%/60%**) mbulohet nga shteti.

Graf 7: Si është e siguruar shkolla juaj?





Për çka duhet të paguaj unë..?!



Nga pikëpamja financiare e mbulojnë shërbimin e sigurimit të këtyre shkollave, sipas deklarimit të të anketuarve, shteti dhe komunat në masën e afro **48%**, kundrejt afro **21%** nga familjet e nxënësve.

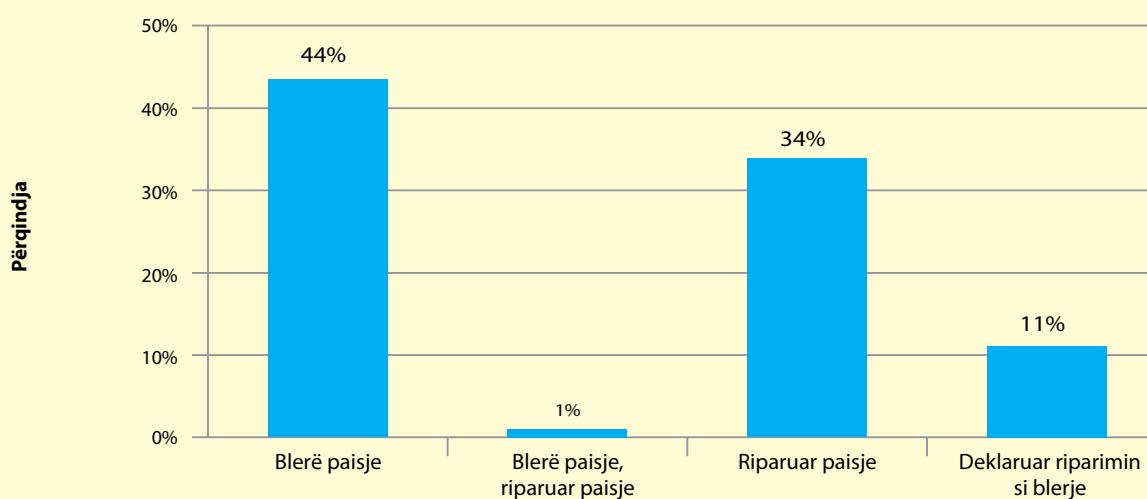
DKA-të në bashkëpunim me Ministrinë e Arsimit (MASHT) duhet të gjejnë mënyra të favorshme për familjet rreth mbulimit të kostos për pagesën e sigurimit të objekteve mësimore.

Megjithatë sipas të dhënavë të gjetura del se Drejtoritë e Arsimit arsyetohen se vendimi për këto praktika zakonisht merret nga vetë Këshilli i Prindërve por që ndikohet edhe nga buxhetet e kufizuara që ndahen për shkollat. Rekomandohet që të sigurohet buxheti komunal që këto probleme të rregullohen dhe që fëmijët, respektivisht familjet, të mos ngarkohen me barrë shtesë të pagesave të këtij lloji.

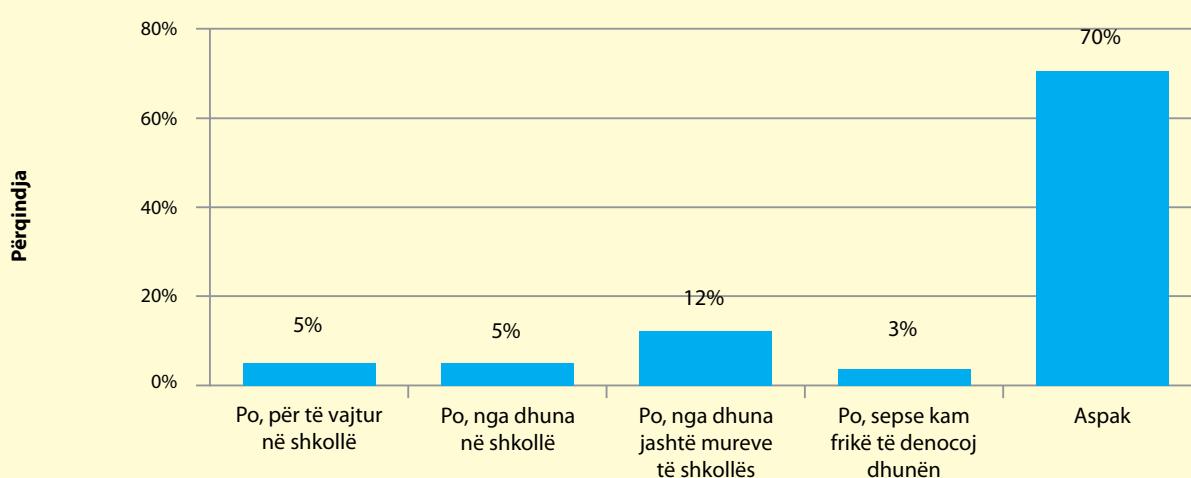
<http://www.indeksonline.net/?FaqeID=2&LajmID=118867>

Ndërsa për inventarin e shkollave deklarohet në masën e afro **45%** se janë blerë pajisje, kundrejt **46%** që pohohet se janë bërë riparime (**ku këtu rreth 11% janë paraqitur nga drejtoritë jo si riparime, por si blerje!**).

Graf 8: Lidhur me inventarin, shkolla juaj ka?



Graf 9: A ndjeheni të pasigurt si nxënës?





Lidhur me pyetjen "A ndjeheni të pasigurt si nxënës?", i përgjigjen pozitivisht rrerh **29%** e të anketuarve (nga të cilët, rrerh **13%** thonë se ka dhunë jashtë shkollës, kurse afro **5%** dhunë brenda shkollës dhe rrerh **6%** e tyre pohojnë se ka dhunë kur shkohet në shkollë), kundrejt **70%** të tyre që përgjigjen me jo. Edhe ky niveli i dhunës i raportuar brenda jashtë shkollës është shqetësues.

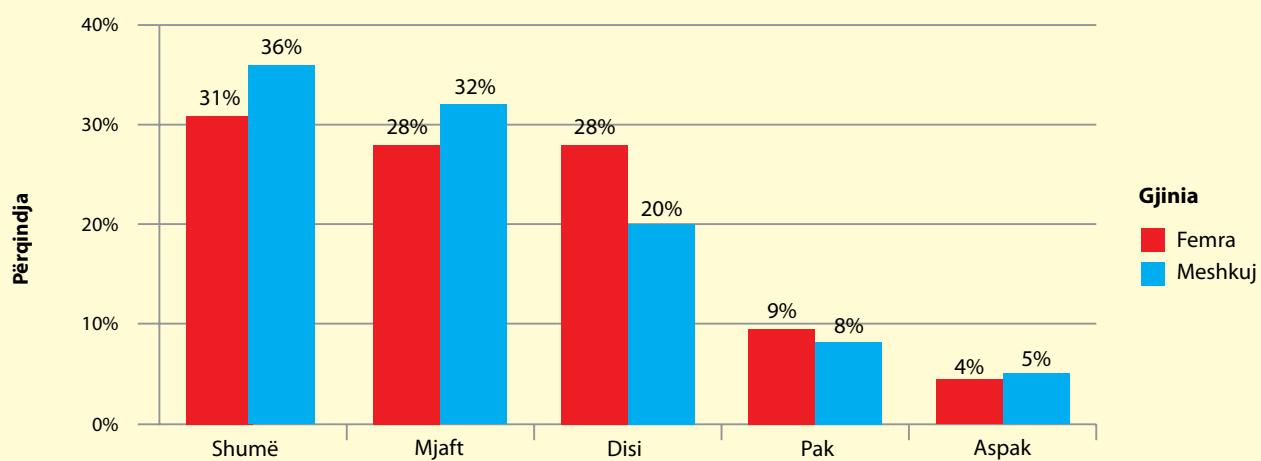
Për zgjidhjen e këtij problemi kërkohet një bashkëpunim i Ministrisë së Arsimit me Ministrinë e Punëve të Brendshme dhe pushtetin lokal për të rritur sigurinë e nxënësve brenda jashtë shkollës.

"Ku dinë fëmijët" . . . !!



Lidhur me komunikimin në shkollë, raportohet se nxënësit shprehen lirshëm me arsimtarët e tyre në masën e **87%** (në nivelet nga "pak" deri në "shumë"), kundrejt **5%** (apo **1/20** e tyre) të deklarimeve "aspak".

Graf 10: Sa lirshëm shpreheni ju me arsimtarët tuaj?



Në se merren të mirëqena këto shifra si përgjithësim për shkollat e Republikës së Kosovës, atëherë mund të thuhet se komunikimi nxënës – arsimtar në këto shkolla është mjaft demokratik.

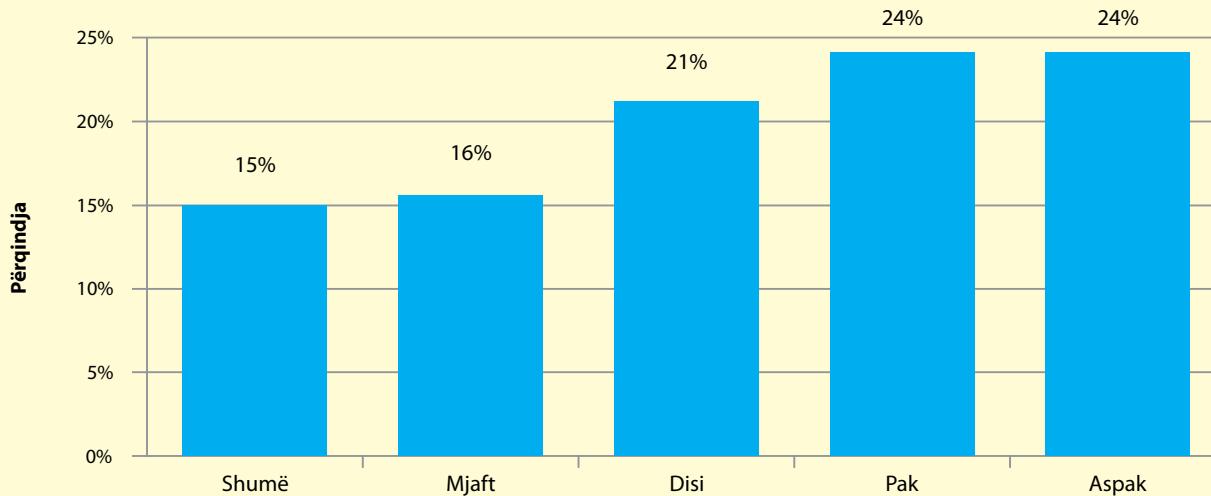
Megjithatë niveli i komunikimit nxënës – drejtori shkolle nuk është në këtë nivel kur vjen fjalë për marrjen e mendimeve nga nxënësit dhe përfilljen e tyre nga drejtoria.

Kështu lidhur me marrjen e mendimit nga nxënësit prej drejtorisë prononcohen se është bërë (në nivelet nga "pak" në "shumë") afro **76%** e të anketuarve, kundrejt **24%** të tyre që e mohojnë atë. Raporti është **3 : 1** në të mirë të pohimit të marrjes së mendimit. Pra, **1/4** e të anketuarve deklarojnë se drejtoritë e shkollave nuk marrin mendimin e nxënësve.

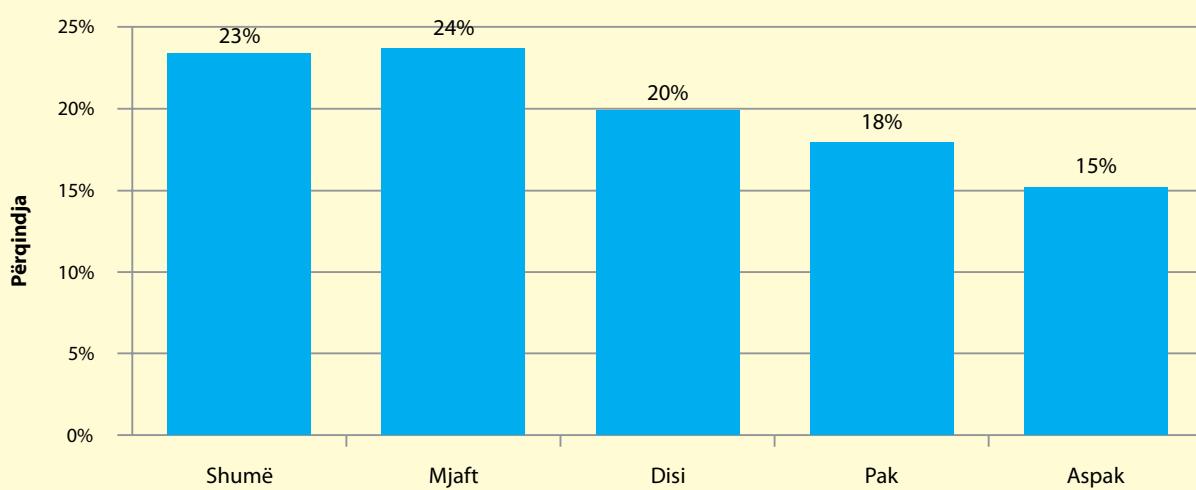
Ndërsa për marrjen parasysh nga drejtoritë e shkollave të këtij mendimi, prononcohen pro (nga niveli "pak" në atë "shumë") rrerh **85%** e të anketuarve, kundrejt **15%** që e mohojnë atë. Raporti është **5.7 : 1** në të mirë të pohimit. Shihet se komunikimi nxënës – drejtori e shkollës lidhur me vendimmarjet është në nivel relativisht të mirë, por disi më të ulët se sa komunikimi nxënës – arsimtar.



Graf 11: A ju kërkohet mendimi nga drejtoria e shkollës?



Graf 12: Në se po, sa merren parasysh ai nga drejtoria e shkollës?



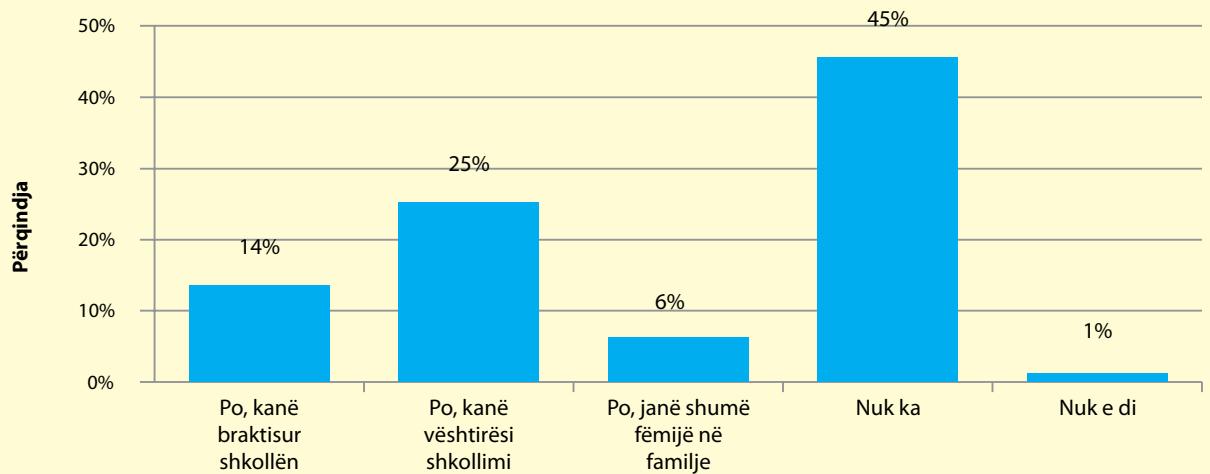
QASJA DHE UNIFORMAT NË SHKOLLË

Për problemen e mbajtjes së uniformave në shkollë nga nxënësit, rreth **70%** e të anketuarve pohojnë se mbahen gjithnjë ose disa herë, kundrejt afro **30%** e tyre që e mohojnë këtë mbajtje. Raporti midis tyre është **2.3 : 1** në të mirë të pohimit. Kurse lidhur me atë se kush vendos për zgjedhjen e saj, rreth **58%** e të anketuarve deklarojnë se është drejtori, kundrejt **25%** që caktojnë Këshillin drejtues. Raporti midis tyre është **2.3 : 1** në të mirë të vendosjes nga drejtori. Një raport më i dëshiruar nga pikëpamja demokratike do të ishte ai që i jep përparësi Këshillit drejtues kundrejt drejtorit. Shifra prej **30%** për nxënësit që nuk mbajnë uniformë është jo e neglizhueshme, por nuk dihen arsyet e saj. Mund të jenë vështirësitë ekonomike të familjeve të tyre (por për këtë nuk është bërë ndonjë pyetje në anketim), ose për shkak të neglizhencës së drejtorisë dhe Këshillit drejtues të shkollave përkatëse.

Duhet cekur se Udhëzimi administrativ i MASHT-it përcakton bartjen obligative të uniformave shkollore mirëpo në shumicën e shkollave fëmijët nuk kanë uniforma, dhe kjo na jep për të kuptuar se ky udhëzim administrativ nuk gjen zbatueshmëri të mjaftueshme.

(http://www.masht-gov.net/advCms/documents/06_2014_UA.pdf)

Graf 13: A ka në shkollën tuaj fëmijë që janë penguar për shkollimin nga kushtet e vështira ekonomike në familje?

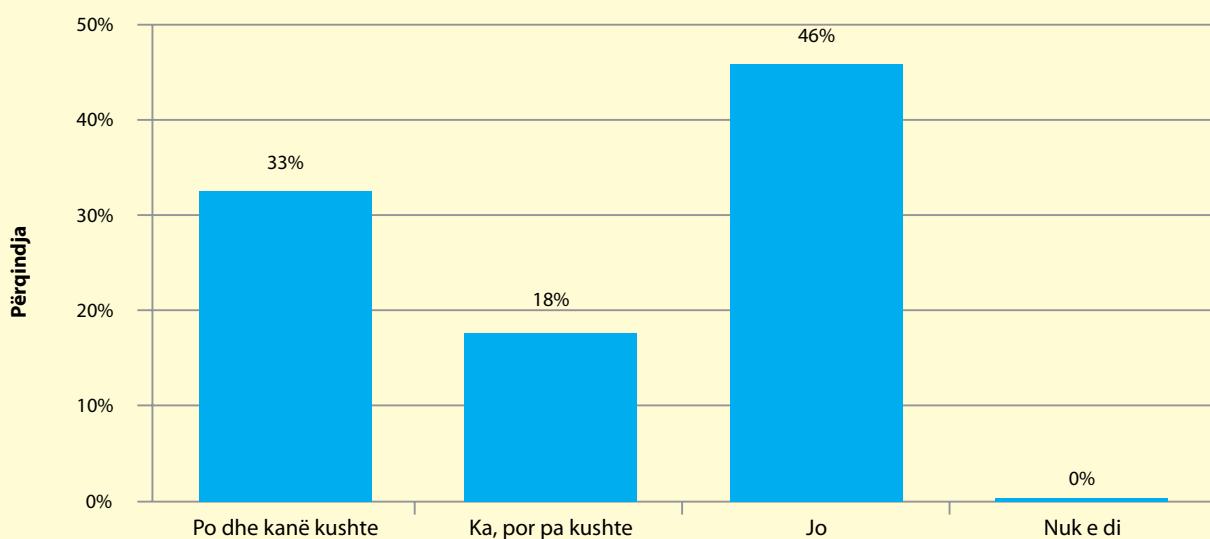




Pyetjes "A ka në shkollën tuaj fëmijë që janë penguar për shkollimin nga kushtet e vështira ekonomike në familje?" i përgjigjen negativisht afro **45%** e të anketuarve, kundrejt **54%** që e pohojnë atë. Raporti është **1:1.2** në të mirë të pohimit se ka. Kjo shifër e fundit strukturohet në **33.5%** që pohojnë vështirësitë, **6.4%** që kanë vështirësi se janë familje me shumë fëmijë dhe **14.1%** që pohojnë edhe largimin e fëmijëve nga shkolla. Pra **mbi gjysma** e të anketuarve deklarojnë se ka fëmijë që janë penguar për shkollim për shkak të kushteve të vështira ekonomike, fakt ky shqetësues për shoqërinë kosovare. I tillë duhet të jetë edhe për Ministrinë e Arsimit dhe pushtetin lokal, të cilat e kanë për detyrë që të koordinojnë politikat e shkollimit me ato të ndihmës sociale që duhet të kenë për qëllim minimizimin por dhe zhdukjen e kësaj dukurie.

Ndërsa pyetjes "A ka fëmijë me aftësi të kufizuara në shkollën tuaj?", i përgjigjen pozitivisht rreth **51%** e të anketuarve (nga të cilët, rreth **33%** thonë se ka kushte, kurse afro **18%** ose më pak se gjysma e tyre, pohojnë të kundërtën), kundrejt **46%** të tyre që përgjigjen me jo. Pra, ende ka problem në disa shkolla për krijimin e kushteve për ndjekjen e mësimeve nga fëmijët me aftësi të kufizuara. *Edhe për këtë problem kërkohet bashkëpunim midis Ministrisë së Arsimit dhe pushtetit lokal për të krijuar këto kushte atje ku nuk janë.*

Graf 14: A ka fëmijë me aftësi të kufizuara në shkollën tuaj?



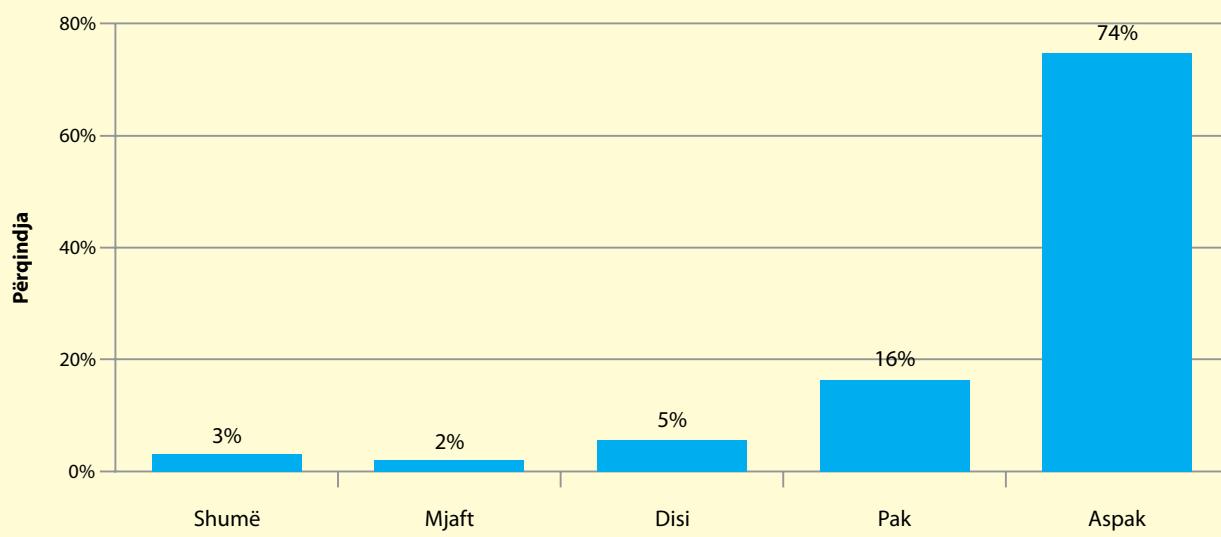


Pse na diskriminoni...?!



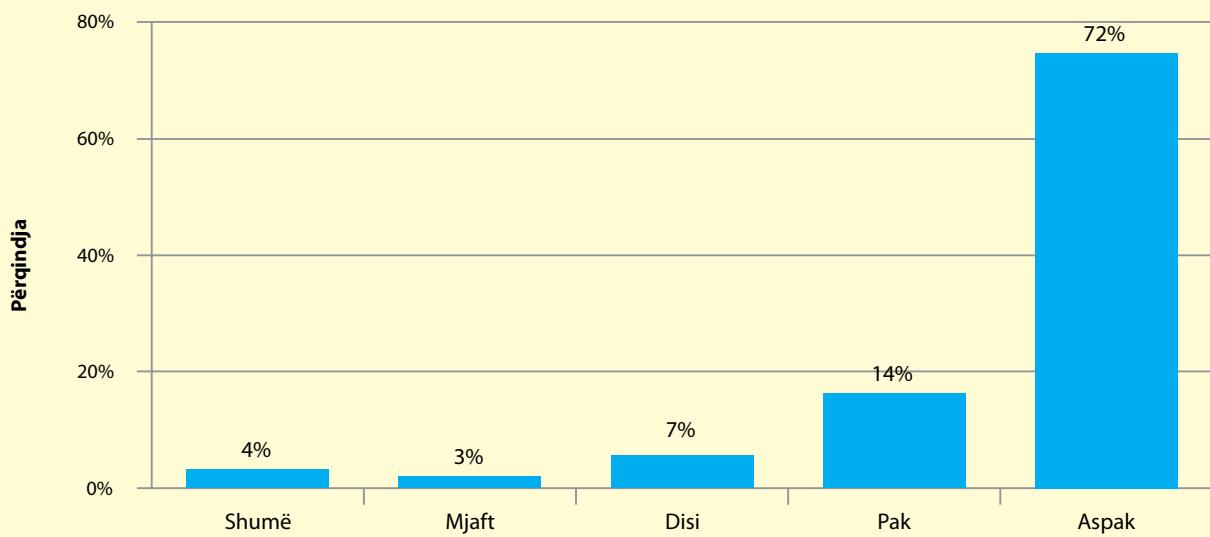
Pyetjes "Në shkollën tuaj, a dini raste të diskriminimit Etnik?", i përgjigjen pozitivisht (në nivelet nga "pak" deri në "shumë") rreth **26%** e të anketuarve, kundrejt **74%** të tyre që e mohojnë atë. Raporti është **1 : 2.8** në të mirë të mohimit të këtij diskriminimi. Pra, mbi $\frac{1}{4}$ e të anketuarve e pohojnë ekzistencën e këtij diskriminimi etnik në shkollën e tyre, që përbën një nivel disi shqetësues për shoqërinë Kosovare, duke patur parasysh parimet demokratike mbi të cilat është krijuar shteti i pavarur i Kosovës.

Graf 15: Në shkollën tuaj, a dini raste të diskriminimit Etnik?



Po aq shqetësuese janë edhe përgjigjet ndaj pyetjes "Në shkollën tuaj, a dini raste të diskriminimit Fetar".

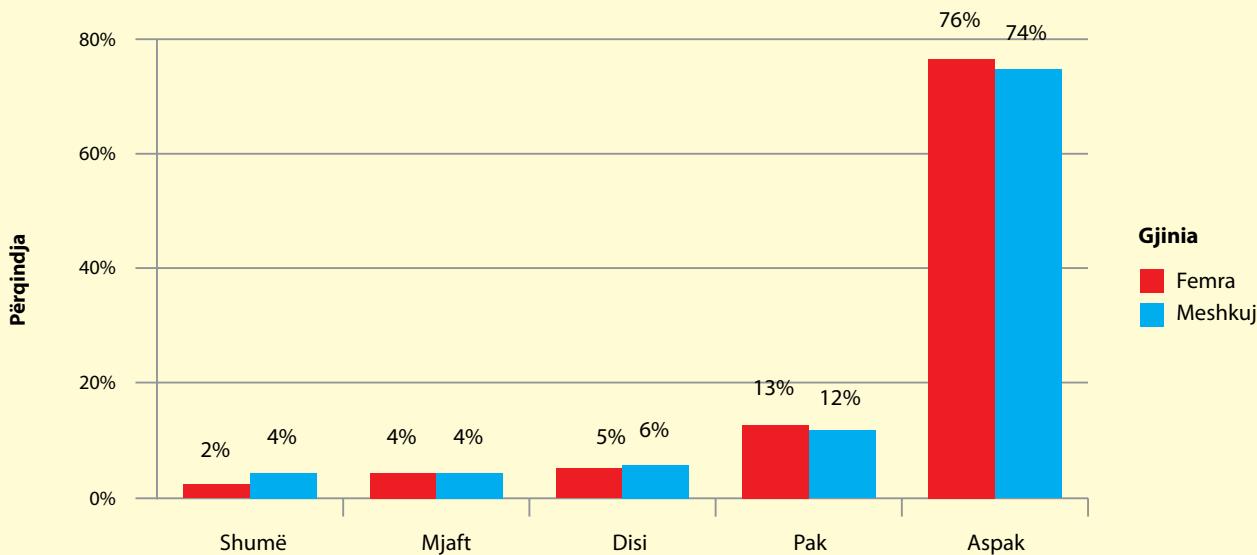
Graf 16: Në shkollën tuaj, a dini raste të diskriminimit fetar?





Kësaj pyetjeje i përgjigjen pozitivisht (në nivelet nga "pak" deri në "shumë") rrëth **28%** e të anketuarve, kundrejt **72%** të tyre që e mohojnë atë. Raporti është **1 : 2.6** në të mirë të mohimit të këtij diskriminimi. Pra, mbi **¼** e të anketuarve e pohojnë ekzistencën e këtij diskriminimi fetar në shkollën e tyre, që përbën një nivel shqetësues, dhe i cili mund të nxise intolerancën fetare..

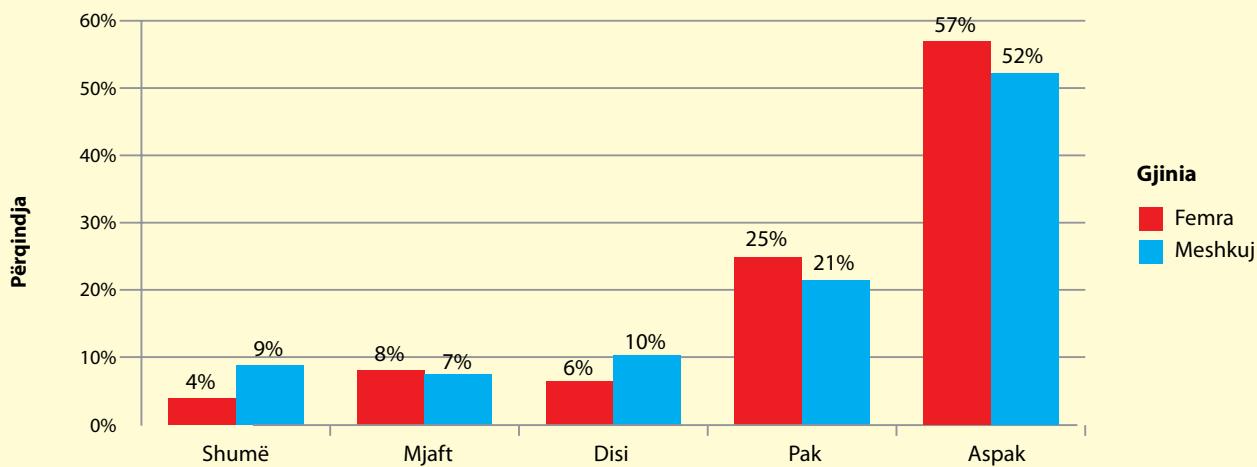
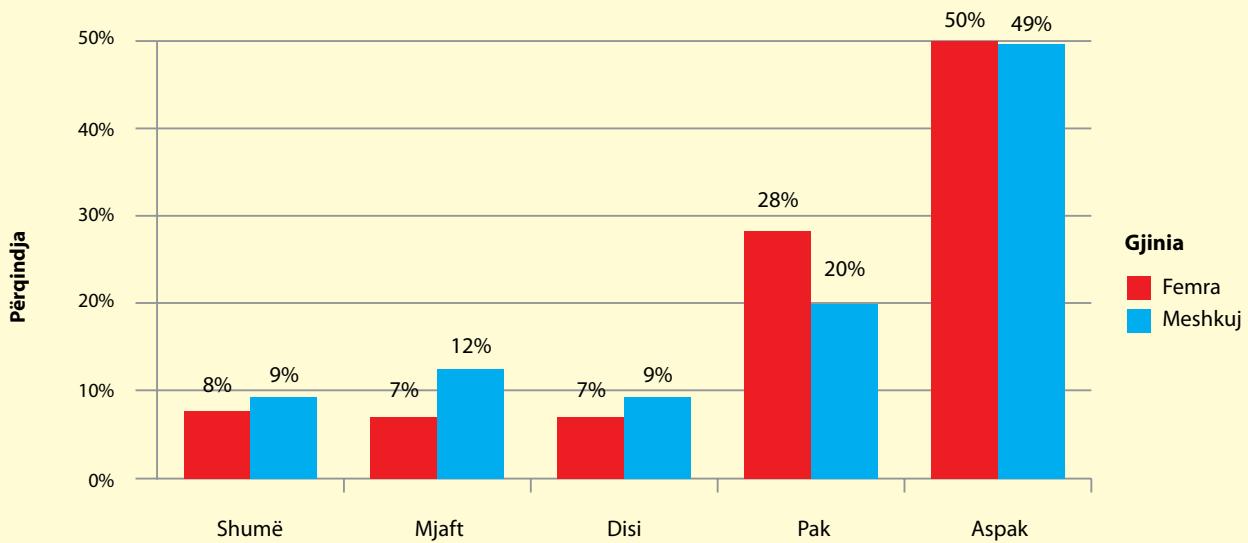
Graf 17: Në shkollën tuaj, a dini raste të diskriminimit fetar?



Lidhur me pyetjen "Në shkollën tuaj, a dini raste të diskriminimit Gjinor?", rrëth **25%** e të anketuarve i përgjigjen pozitivisht (në nivelet nga "pak" deri në "shumë"), kundrejt **75%** të tyre që e mohojnë atë. Raporti është **1 : 3** në të mirë të mohimit të këtij diskriminimi. Pra, rrëth **¼** e të anketuarve (nga të cilët **23.7%** femra dhe **25.5%** meshkuj) e pohojnë ekzistencën e këtij diskriminimi gjinor në shkollën e tyre, gjë që përbën një problem për shoqërinë kosovare.

Ndërsa pyetjes "Në shkollën tuaj, a dini raste të diskriminimit Fizik, i përgjigjen pozitivisht (në nivelet nga "pak" deri në "shumë") rrëth **46%** e të anketuarve, kundrejt **54%** të tyre që e mohojnë atë. Raporti është **1 : 1.2** në të mirë të mohimit të këtij diskriminimi. Pra, afro **1/2** e të anketuarve (nga të cilët **43.2%** femra dhe **48%** meshkuj) e pohojnë ekzistencën e këtij diskriminimi fizik në shkollën e tyre, gjë që paraqet problem shqetësues dhe rithekson nevojën e forcimit të kulturës së diversitetit dhe vlerësimit të tij.



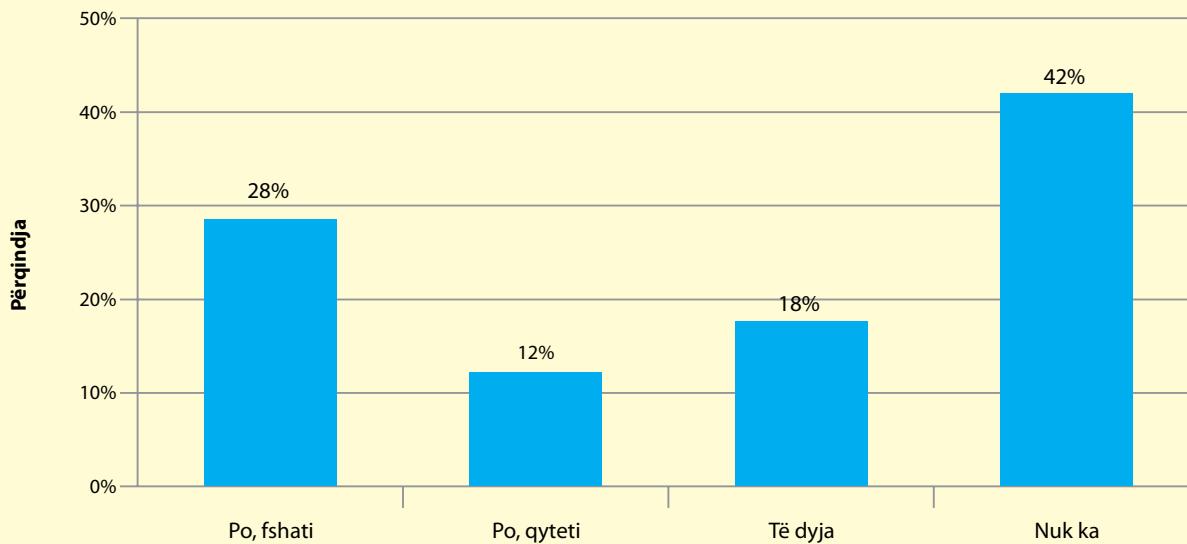
**Graf 18:** Në shkollën tuaj, a dini raste të diskriminimit fizik?**Graf 19:** Në shkollën tuaj, a dini raste të diskriminit në bazë të aftësive?

Po aq problematike janë edhe përgjigjet ndaj pyetjes "Në shkollën tuaj, a dini raste të diskriminimit në bazë të aftësive", të cilës i përgjigjen pozitivisht (në nivelet nga "pak" deri në "shumë") rrreth **50%** e të anketuarve, kundrejt **50%** të tyre që e mohojnë atë. Raporti është **1 : 1**. Pra, **1/2** e të anketuarve (nga të cilët **50.2%** femra dhe **50.7%** meshkuj) e pohojnë ekzistencën e këtij diskriminimi *në bazë të aftësive* në shkollën e tyre, gjë që edhe kjo përbën një problem për shoqërinë kosovare dhe flet për nevojë të forcimit të tolerancës *në shoqërinë Kosovare*.



Po unë që jam larg, a kam të drejtë të vijoj shkollimin...?!

Graf 20: A ka transport publik për fëmijët që banojnë larg shkollës?



Pyetjes "A duhet të ketë transport publik për fëmijët që banojnë larg shkollës?", i përgjigjen pozitivisht rreth **93%** e të anketuarve, kundrejt **5%** të tyre që përgjigjen jo. Ndërkohe që pyetjes tjetër "A ka transport publik për fëmijët që banojnë larg shkollës?", i përgjigjen pozitivisht rreth **58%** e të anketuarve, kundrejt **42%** të tyre që përgjigjen jo. Pra, ndërsa nevojat deklarohen në nivelin e afro **93%**, realizimi paraqitet në nivelin e **42%**, ose **2.2** herë më i ulët se sa nevojat për të.

Sipas ligjit mbi arsimin parauniversitar (neni 13, pika 3) thotë se "Komunat, brenda territorit të tyre, sigurojnë ofrimin e shkollimit në nivelin 1, 2 dhe 3 të ISCED-it në të gjitha gjuhët e mësimdhënies edhe nën numrin minimal për regjistrim të nxënësve të përcaktuar me akt nënligjor, ose ofrojnë alternativa, duke përfshirë në mes të tjerash, transportin e subvencionuar deri në vendin ku ofrohet shkollimi."

Prandaj për të mundësuar dhe zbutur këtë problematikë rekomandohet zbatimi i këtij ligji.

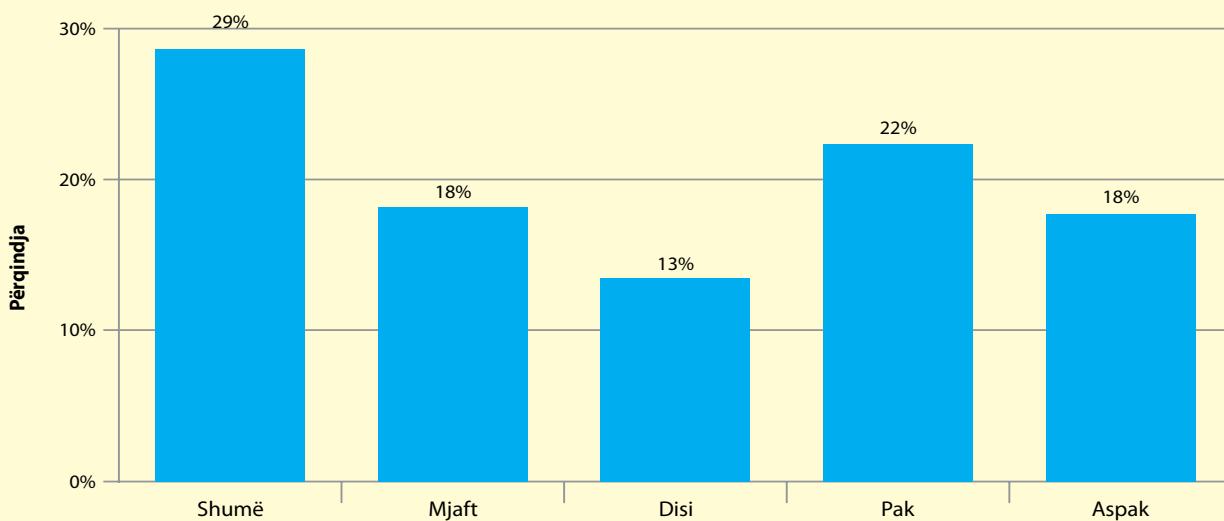
Çka nëse them jo...?!

Ligji për Arsimin Parauniversitar në mënyrë specifike ndalon ndëshkimin fizik apo çfarëdo forme tjetër e ndëshkimit nënçmues në të gjitha institucionet arsimore dhe aftësuese, qofshin ato publike ose private.

(http://www.mashtgov.net/advCms/documents/1_Ligji_per_arsimin_Parauniversitar.pdf)

Definicioni i dhunës sipas protokollit për parandalimin dhe referimin e dhunës cek:

(http://www.mashtgov.net/advCms/documents/RREGULLORE_QRK_NR_21_2013_PER_PROTOKOLLIN_PER_PARANDALIMIN_DHE_REFERIM.pdf)

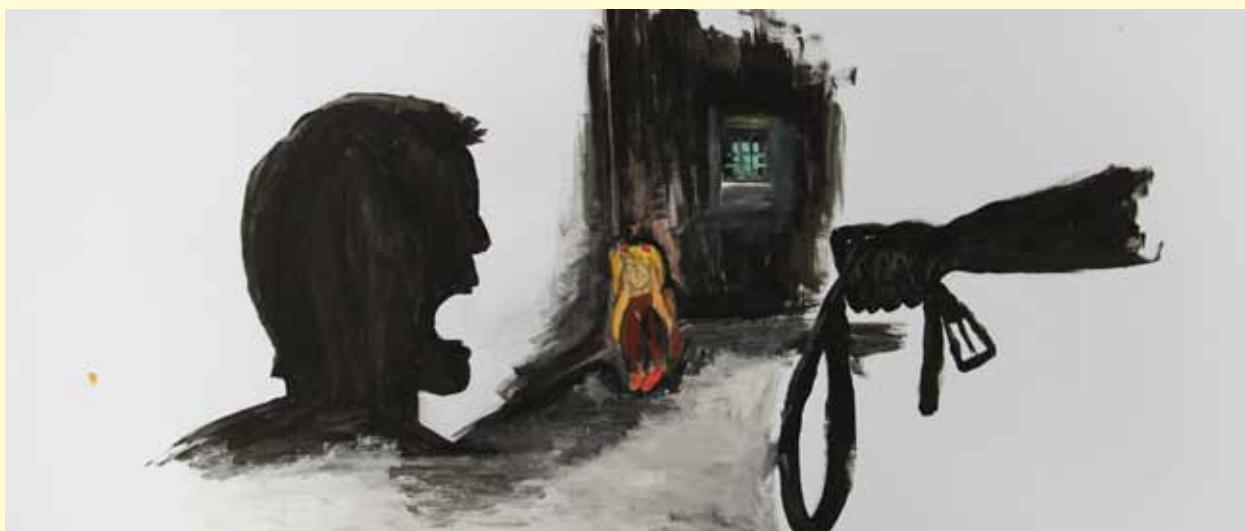
**Graf 21:** A dini raste të largimit të nxënësve nga mësimi prej mësuesit si ndëshkim?

“Dhunë”- përfshin por nuk kufizohet në veprat apo veprimet e qëllimshme që i bën një person personit tjetër, si: përdorimi i forcës fizike, presioni psikik, çdo veprim që shkakton apo kanos dhembjen fizike dhe psikike; shkaktimi i ndjenjës së frikës, rrezikshmërisë personale, cenimit të dinjitetit; sulmi fizik pa marrë parasysh pasojat; ofendimi, sharja, thirrja me emra ofendues dhe mënyra të tjera të shqetësimit të vrazhdë; përsëritja e vazhdueshme e sjelljeve me qëllim të përuljes së personit tjetër; vënia e personit tjetër në pozitën që ai të frikësohet për gjendjen fizike, emocionale dhe ekonomike”

Pyetjes “A dini raste të largimit të nxënësve nga mësimi prej mësuesit si ndëshkim”, i përgjigjen pozitivisht (në nivelet nga “pak” deri në “shumë”) rrëth **82%** e të anketuarve, kundrejt **18%** të tyre që e mohojnë atë. Raporti është **4.5 : 1** në të mirë të pohimit të ndëshkimit. Pra, kemi një nivel shumë të lartë dhe të patolerueshëm të largimit të nxënësve nga mësimi prej mësuesve si formë ndëshkimi. Kemi një shfaqje të shëmtuar të zbatimit të një forme arkaike të pedagogjisë, asaj ndëshkuese. *Ministria e Arsimit ka një tregues domethënës të përdorimit të metodave pedagogjike që bien ndesh me respektimin e të drejtave të fëmijëve dhe mund të organizoj një kontroll ku të hetohet edhe për këto shkelje.*

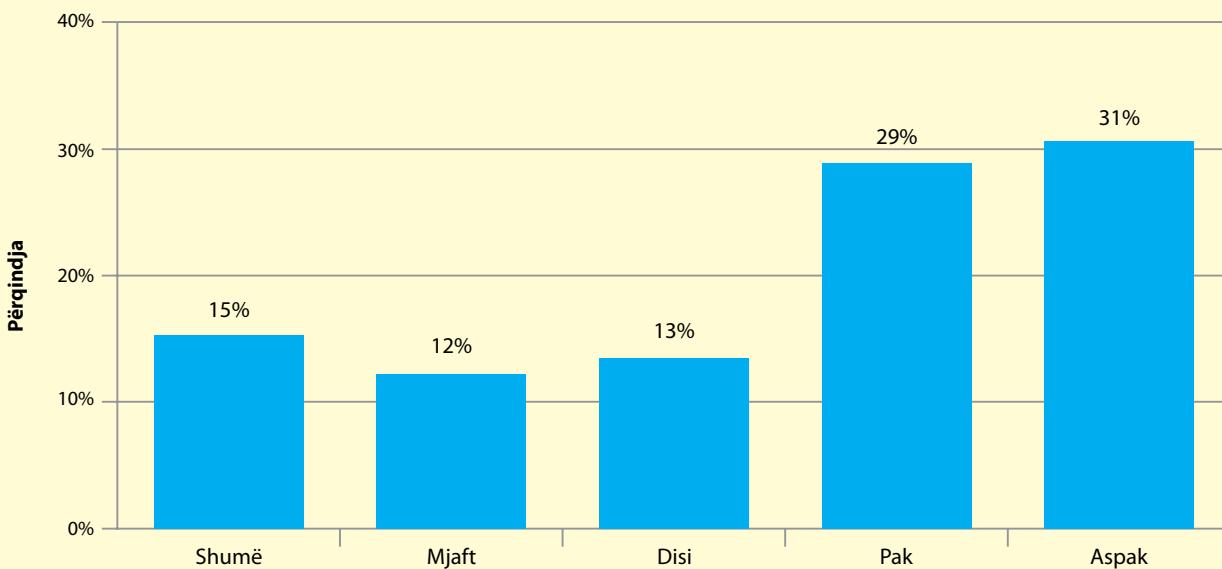
Lidhur me largimet e nxënësve nga mësimi prej mësuesve kemi edhe rastet kur kjo bëhet që nxënësit të kryejnë porosi të mësuesve. E pohojnë këtë largim (në nivelet nga “pak” deri në “shumë”) rrëth **69%** e të anketuarve, kundrejt **31%** të tyre që e mohojnë atë. Raporti është **2.2 : 1** në të mirë të pohimit të largimit.

Kemi një nivel relativisht të lartë të shfrytëzimit të paligjshëm të fëmijëve dhe të privimit të tyre nga e drejta e arsimimit. Këto shkelje duhet të adresohen nga Drejtoritë Komaunle të Arsimit dhe nga Ministria e Arsimit.





Graf 22: A dini raste të largimit të nxënësve nga mësimi prej mësuesit për të kryer porosi të mësuesit?

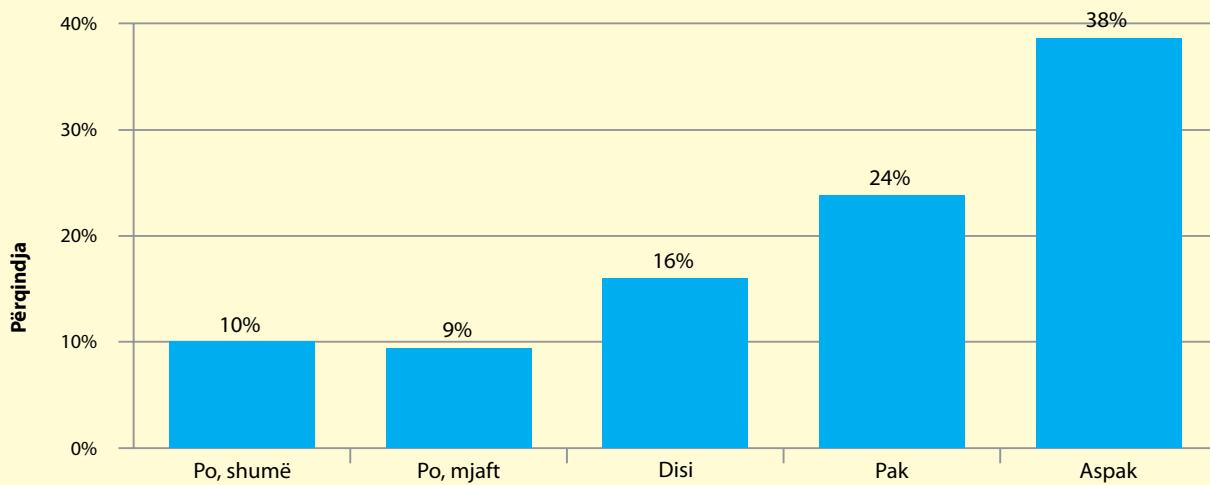


Dua të di se sa di...?!



Kur është fjala për perceptimin që kanë fëmijët mbi vlerësimin e padrejtë nga mësuesit, e pohojnë këtë vlerësim të padrejtë (në nivelet nga "pak" deri në "shumë") rreth **61%** e të anketuarve, kundrejt **39%** të tyre që e mohojnë atë. Raporti është **1.6 : 1** në të mirë të pohimit të vlerësimit të padrejtë.

Ky problem mund të shkojë drejt zgjidhjes nëse Ministria e Arsimit vë detyra për trajnimet e kualifikimet edhe pedagogjike të arsimtarëve dhe diskutimet metodike mbi parametrizimin e vlerësimeve sidomos në lëndët e disiplinave jo ekzakte.

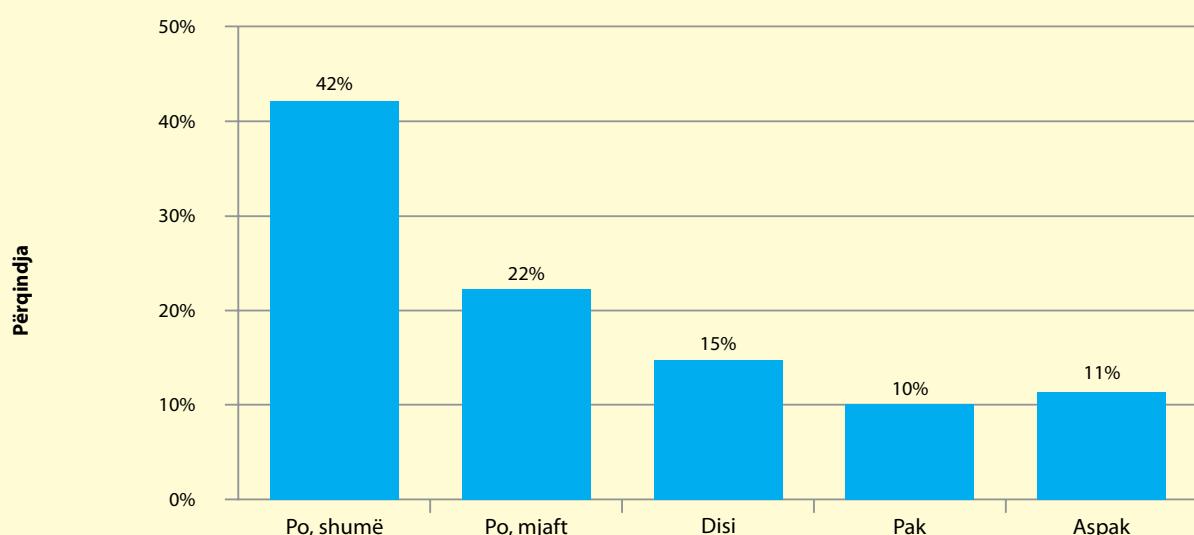
**Graf 23:** A mendoni se në shkollën tuaj, nxënësit nuk vlerësohen drejt nga mësuesit?

Gjatë diskutimeve me fëmijë është kuptuar se ata kryesisht nuk janë të kënaqur me nivelin e sinqerit se cilat metoda përdorën për vlerësimin e dijes së tyre, respektivisht nuk njoftohen paraprakisht se në çfarë bazash do të bëhet notimi i dijes së tyre nga ana e mësimdhënësve.

Fëmijët kërkojnë që të shtohet transparenca në raport me vlerësimet që u bëhen.

Ndërsa pyetjes "A ka në shkollën tuaj fëmijë që nuk përkrahen nga prindërit për arsimimin e tyre?", i përgjigjen pozitivisht (në nivelet nga "pak" deri në "shumë") rreth **50%** e të anketuarve, kundrejt **49%** të tyre që e mohojnë atë. Raporti është pothuaj **1 : 1** në të mirë të pohimit të mospërkrahjes së fëmijëve. Këtu del se ka vend që shkollat tē punojnë më shumë për njohjen e familjeve të nxënësve dhe të problemeve që lidhen me shkollimin e nxënësve.

Edhe lidhur me perceptimin që kanë nxënësit për mbështetjen dhe nxitjen për shkollim që u japid drejtuesit e shkollës, kemi një mendim pozitiv (në nivelet nga "pak" deri në "shumë") në marzin e rreth **89%** e të anketuarve, kundrejt **11%** të tyre që e mohojnë atë. Raporti është **8 : 1** në të mirë të pohimit të përkrahjes dhe nxitjes së fëmijëve nga drejtuesit e shkollës. Në se do të merreshin si të mirëqena këto shifra, atëherë mund tē flitej në përgjithësi për një punë relativisht të mirë të drejtive të shkollave në drejtim të mbështetjes dhe motivimit të nxënësve për shkollimin e tyre.

Graf 24: A mendoni se drejtuesit e shkollës ju mbështesin dhe nxisin për shkollimin tuaj?



REKOMANDIME:

1. Ministria e Arsimit në bashkëpunim me organizatat që mbrojnë të drejtat e njeriut dhe të fëmijëve dhe promovojnë shoqërinë demokratike, duke koordinuar me mediat, duhet të forcojnë punën vetëdijësuese, trajnuese dhe promovuese në shkollë e në mjetet sociale për të mundësuar dhe inkurajuar ushtrimin e vendimmarrjës nga fëmijët.
2. Drejtoritë Komunale te Arsimit dhe drejtoritë e shkollave në bashkëpunim me organizatat që mbrojnë të drejtat e njeriut dhe të fëmijëve dhe që promovojnë shoqërinë demokratike, nevojitet të planifikojnë më shumë aktivitete vetëdijësuese dhe trajnuese me stafin drejtues e mësimdhënës dhe nxënësit përritjen e pjesëmarrjes së nxënësve në proceset e vendimmarrjes në shkollë, si një nga drejtimet themelore të edukimit të qytarëve të Republikës së Kosovës.
3. Ministria e Arsimit në bashkëpunim me Ministrinë e Punëve të Brendshme duhet të rrisin komunikimin me institucionet përkatëse në nivelin lokal për të krijuar mekanizma funksional që do të zgjidhin problemet që lidhen me sigurinë e nxënësve brenda dhe jashtë shkollës.
4. Ministria e Arsimit në bashkëpunim me DKA-të duhet të ofrojë trajnime profesionale për jetësimin e protokollit qeveritar për parandalimin dhe referimin e dhunës në institucionet para-universitare.
5. Ministria e Arsimit në bashkëpunim me pushtetin lokal, e kanë për detyrë që të hartojnë dhe koordinojnë politikat e shkollimit me ato të ndihmës sociale që kanë për pikësynim parandalimin e braktisjes së shkollimit për shkaqe ekonomike apo qasjes së vështirësuar.
6. Të zbatohet e drejta për transportin falas si parashihet me Ligjin për Arsimin Parauniversitar në Republikën e Kosovës dhe këto nevoja të buxhetohen në nivelet komunale.
7. Ministria e Arsimit dhe DKA-të në bashkëpunim me drejtoritë e shkollave dhe organizatat që mbrojnë të drejtat e fëmijëve kërkohet të koordinojnë më mirë veprimtaritë kulturore – sportive dhe vetëdijësuese që synojnë të minimizojnë marrëdhëni diskriminuese (mbi bazë etnie, fetare, gjinore etj.) sidomos midis nxënësve në shkollë.
8. Shkollat të respektojnë bazën ligjore për përgjedhjen e lëndëve zgjedhore dhe fëmijët të jenë pjesë e procesit vendimmarrës.
9. DKA-të dhe drejtoritë e shkollave duhet të përfshijnë fëmijët në vendimmarrjen për përgjedhjen e llojit dhe dukjes së uniformës shkollore.
10. Arsimtarët dhe mësuesit të jenë transparentë rreth mënyrës se si bëhet vlerësimi i dijes së nxënësve dhe kjo të jetë e ditur edhe për prindërit.
11. Kryesia e klasës dhe këshilli i nxënësve duhet të zgjidhet nga vetë nxënësit pa ndikimin apo ndërhyrjen e drejtorit të shkollës apo kujdestarit të klasës sipas ligjit në fuqi.



Trajnom
Te dresira
femijeve
- Rindesja
zbatimit
se ne Kos
- Shkrimi d
publikimi
artikujve

NAŠA REALNOST

POŠTIVANJE PRAVA
DJECE NA KOSOVU



Priština, Decembar 2014



Izvještaj "Naša Realnost – poštivanje prava djece Kosova" je realizovan zahvaljujući angažmanu 24 djece članova grupe **Respect Our Rights (ROR)** u okviru projekta "Upravljanje za prava djeteta – monitorisanje Međunarodne Konvencije za Prava Djeteta". Realizacija ovog projekta je omogućena zahvaljujući partnerstvu sa organizacijom Save the Children, kancelarijom na Kosovu.

Realizovano doprinosom od:

Prof. Aleksandër Koçani

Dječja grupa Posmatrači Konvencije za dječja prava ROR

Osoblje NVO Syri i Vizionit

Osoblje SCI

Dječje aktivnosti – članovi grupe ROR su koordinirani uz vođstvo organizacije Syri i Vizionit:

Naser Lajçi, Teuta Uka, Arbresha Demaj

"Syri i Vizionit"

Adresa: Isa Demaj Br. 14, 30000 Peć

Republika Kosova

Tel/Fax: 039 423 240

Email: info@syriivizionit.org

Aktivnosti djece su podržane od:

Rebeka Qena

Yllka Pajaziti

Save the Children

Prevod i adaptacija:

Luan Ibraj

Sahit Kandić

Dizajn, raspored i štampanje:

Refresh group "WEB Developing and Designing Company" Priština

Ovu objavu možete naći u online verziji:

<http://www.ror-rks.net/>

Ova objava je zaštićena autorskim pravima, može se kopirati u edukativne svrhe, ali ne za prodaju. Za svaku vrstu upotrebe treba prethodno dobiti dozvolu od izdavača. Mišljenja izražena u ovoj objavi su autorska i ne odražavaju obavezno i mišljenja organizacije Save the Children.

O organizaciji Syri i Vizionit

NVO "Syri i Vizionit" je organizacija koja ima za cilj promoviranje demokracije, Zaštitu dječjih prava, i aktivno učestvovanje građana Kosova. U stalnom zalaganju da se implementiraju demokratske prakse, SiV posebnu ulogu daje promoviranju dobrog upravljanja, odgovornosti, transparentnosti i učešću civilnog društva u raznim sferama.

O organizaciji Save the Children

Save the Children je jedna nezavisna organizacija sa fokusom na rad sa djecom u preko 120 država svijeta. Save the Children na Kosovu djeluje od 1997 godine i jedna je od organizacija ja dvostrukim mandatom (za hitna vanredna stanja i razvoj) a koja implementira razvojne programe u 9 općina na Kosovu, na polju Obrazovanja, Zaštiti djece i Vladavini dječjih prava.

Pristup našeg programa se bazira na direktnom interveniranju i na stvaranju dobre prakse, izgradnji kapaciteta kod civilnog društva i lokalnih nosioca dužnosti, da bi odgovorili dječjim potrebama.

Ovaj izvještaj je urađen u okviru projekta "Upravljanje za prava djeteta – Monitorisanje Međunarodne Konvencije o Pravima Djeteta" koji se implementira od Organizacije "Syri i Vizionit" u partnerstvu sa Save the Children. Sadržaj izvještaja je odgovornost dječje grupe za monitorisanje "Respect our Rights" – ROR

SADRŽAJ

1. UVOD	32
2. ZAHVALNOSTI	33
3. SAŽETAK	34
4. METODOLOGIJA	34
5. IZVJEŠTAJ O REZULTATIMA	35
6. POD PRITISKOM	36
7. KO BIRA I ODLUČUJE ZA MENE	38
8. JESMO LI BEZBJEDNI U ŠKOLI	41
5. ZA ŠTO TREBAM PLAĆATI JA	42
6. "OTKUD ZNAJU DJECA"	43
7. PRISTUP I UNIFORMACIJE U ŠKOLI	44
8. ZAŠTO NAS DISKRIMINIRATE	47
9. A JA KOJI SAM DALEKO, DAL IMAM PRAVO DA POHAĐAM ŠKOLOVANJE	50
10. ŠTA AKO KAŽEM NE	50
11. HOĆU DA ZNAM, KOLIKO TO ZNAM	52
NEKOLIKO PREPORUKE	54
OUR REALITY – RESPECT OF KOSOVO CHILDREN'S RIGHTS	57



UVOD

Ovaj izvještaj je pripremljen od djece koja su članovi grupe "Respect our Rights", ova grupa je formirana u okviru sprovedbe projekta organizacije Syri i Vizionit (SiV) i organizacije Save the Children (SC), na polju programa CRG (Upravljanje za prava djeteta). Cilj izvještaja je da predstavi podatke oko ispunjavanja dječjih prava. Djeca su se fokusirala na nekoliko problema koje su oni identificirali kao veoma bitne za njih, i ovo nije izvještavanje svih članova iz Konvencije za prava djeteta.

Cilj izvještaja je da nam ponudi jedan jasan ogled o razini ostvarenosti dječjih prava od samih dječjih odgovora.

Grupa ROR je sačinjena od 24-ero djece iz 10 gradova sa Kosova. Djeca su uzrasta od 14 pa sve do 17 godina, iz raznih etničkih grupa ili sa posebnim potrebama.

Istraživanje je održano od same djece posredstvom upitnika koji su ta djeca i sastavila. Upitnik je realiziran u nekoliko gradova (Priština, Mitrovica, Đakovica, Vučitrn, Dečane i Dragaš) a na upitnik je odgovorilo 600 djece.

Grupa ROR je uzela učešća u mnoštvu aktivnosti organiziranih od SC i SiV a koje su imale za cilj podići razinu znanja o dječjim pravima, kao i na treninge o metodologiji rada ali i o načinu kako da ostvare intervjuisanje.

Pred sobom imate podatke koji će vam približiti glas djece. Prepustit ćete vam da što bolje shvatite koliko poštivate dječja prava, koji su to problemi i zabrinutosti djece sa ciljem da poduzmu mjere i potrebne korake za stvaranje jednog bezbjednog i prijateljskog ambijenta a da bi omogućili njihovo povećanje po zaguarantiranim parametrima Međunarodne Konvencije za Dječja Prava.

Djeca donose i preporuke koje treba uzeti u obzir i koje će podstići jačanje demokratske države Kosova.



**DJЕCA GRUPE ROR SU:**

Lirika Arapi, Vanesa Nitaj, Rinesa Vojvoda, Eldiana Azemi, Debora Hasi, Lorenta Kadriu, Lekë Morina, Diana Markaj, Bleona Burjani, Nol Gashi, Altin Musliu, Atdhe Gjocaj, Ardit Gllogjani, Blender Mala, Drinë Gjergjaj, Emir Kolić, Altin Gashi, Alma Gashi, Hera Luma, Amine Skendo, Gyler Korllaku, Altin Avdiu, Shaćir Malići i Fisnik Miftari.

ZAHVALNOSTI:

Ovaj izvještaj je dizajniran zahvaljujući doprinosu osoblja i mnogih suradnika obuhvaćenih u istraživanju. Posebna zahvalnost ide direktorima i predavačima u osnovnim školama a i nižim srednjim školama, kao i samim srednjim školama, Direktorima općinskih Departmana za Prosvjetu i Ministarstvu Prosvjete.

Također treba zahvaliti učenicima i njihovim roditeljima na spremnosti da surađuju i doprinesu istraživanju sa grupom dječjih posmatrača/monitora Respect Our Rights (ROR).

Poseban doprinos je dao i Prof. Aleksandër Kočani, koji je bio angažiran na izradi upitnika; održavanje informativnih sastanaka / radionica kao i na analizi podataka u suradnji sa djecom.





1. SAŽETAK

Zakonski okvir na Kosovu, od Ustava se prenosi i na druge zakone zagarantiranosti poštivanja i staranja o djeci. Međutim sprovođenje ovog zakonodavstva nije na zadovoljavajućoj razini.

Organizacija "Syri i Vizionit" je implementirala projekat "Upravljanje prava djeteta – Monitorisanje Međunarodne Konvencije za Prava Djeteta" u partnerstvu sa Save the Children. Projekat teži razvoju okvira monitorisanja Međunarodne Konvencije za Prava Djeteta od samih njih, specifično na dva polja: Pravo na Obrazovanje kao i pravo na Odlučivanje.

Istraživanje je realizirano posredstvom upitnika i sprovedeno je u nekoliko općina na Kosovu, odnosno u osnovnim i nižim srednjim školama kao i u srednjim školama, od same djece i uz potporu osoblja tog projekta.

Ovaj izvještaj je dizajniran od proizašlih nalaza sa istraživanja gdje su uporedo dobiveni rezultati proistekli iz ankete o dječjim pravima u Obrazovanju i Odlučivanju. Obuhvaćene su dotične preporuke koje će se dostaviti svim institucijama na lokalnoj i centralnoj razini, a koje su obavezne štititi dječja prava.

2. METODOLOGIJA

PODACI O PRIMJENJENOJ METODOLOGIJI KOD STUDIRANJA

Studiranje koje je održano od dječje grupe "**Respect Our Rights**" pod upravom organizacije Syri i Vizionit kao i Save the Children, je dizajniran da bude na razini opisa prethodno određenih problema od djece kao fokus tog studiranja. Zbog skromne razine poznavanja o obavljanju naučnog studiranja zasnovanog na anketi, nije dat sud kao produktivan cilj kom se teži identifikacijom problema da prođe empirijski test njihovog rješavanja u formi pretpostavljenih osnova ili hipoteza. Jedna takva linija bi bila previše nadmoćna da se proprati od djece, jer proizilazi da je preteška za praćenje pa čak i od samih studenata na razini bachelor-a. Kao najpovoljnije se smatralo, da iz identificiranja problema od djece i upravljača dječje grupe, da se ode dalje određenom putanjom indikatora koji pokazuju vrstu potrebne informacije kako bi prosudili prostiranje i stupanj važnosti ovih problema. Od indikatora su izgrađene grupe pitanja koja će težiti obezbjeđivanju informacija koje pokazuju ovi indikatori, i dalje, prešlo se na dizajniranju nacrta upitnika koji će se upotrijebiti za anketiranje.

Vezano za uzimanje uzorka praćena je metoda izbora slučaja. Navedene su općine, prateći metod uzimanja uzorka sa "cluster"-a (grozd), određen je broj od 6 (5 + 1) općina u kojima će se sprovesti intervjuiranje učenika u osnovnim i srednjim školama. Jedna općina, i to Đakovica, je izabrana kao probna općina za djecu sa ograničenim sposobnostima. S tabele slučajnih brojeva izabранo je po kriteriju slučajnog odabira 5 jednocifrelnih brojeva, kojima su s liste općina korespondirale općine: Dečane, Dečane-Isnić, Dragaš, Mitrovica, i Priština. Za svaku općinu su uz nju navedene i same osnovne škole i one srednje, a u ovisnosti od proporcija broja učenika određen je i broj osnovnih škola i onih srednjih koje će se obujmiti u uzimanju uzorka za svaku općinu. Sa tabele slučajnih brojeva, prateći pravila slučajnog odabira izdoće slučajni jednocifreni brojevi, kojima su u dopisu stavljeni nazivi škola po dotičnim općinama.

Vezano za količinu uzimanja uzoraka određeno je približno 600 učenika, a za njihovu raspodjelu po školama i odjeljenjima praćena je metoda uzimanja uzoraka strategijom ravnomjernosti kako bi



se sačuvale jednake proporcije koje imaju škole i na razini Republike Kosova. Za ovo su iskorišteni statistički podaci objavljeni od Ministarstva Prosvjete. Na razini odjeljenja, prosuđeno je da se odabir djece koja će intervjuirati ne izvrši određivanjem imenom (uzimanjem uzorka i sistematski), nego sa kvotom zasnovanom na spolu. Ovo iz razloga jer upitnik sadrži pitanja koja se od djece perceptiraju kao delikatna i da bi time obezbjedili jedan maksimalniji stupanj iskrenosti u odgovorima, s ciljem da se osigura anonimnost ispitanika, a što se moglo postići samo upotrebotm uzimanja uzorka s nižom razinom, u odjeljenju.

IZVJEŠTAJ O REZULTATIMA ANKETA ZA PRAVO UČEŠĆA U ODLUČIVANJU

(ZASNOVANO NA MATERIJALIMA ANKETIRANJA U ŠKOLAMA REPUBLIKE KOSOVA)

Tokom mjeseci Oktobar – Novembar 2014, od djeće grupe “**Respect Our Rights**” sa cijelog Kosova a sačinjene od 24 djece i formirane od organizacija “**Syri i Vizionit**” i “**Save the Children**” je monitorirano poštivanje Međunarodne Konvencije za dječja prava. Prikupljena su i mišljenja učenika jedne gomile njihovih značajnijih problema, koji se vežu za poštivanje ovih prava. Zbir mišljenja je realiziran posredstvom anketa sa približno **600** učenika iz **8** osnovnih škola i **4** srednje, a iz općina Dečane, Dečane-Isnić, Dragaš, Mitrovica, Vučitrn, Đakovica i Priština.

Anketirano je svega **282** učenice (ili **47.4%** od totala) i **313** učenika (ili **52.6%** od totala) uglavnom uzrasta od **11** pa do **20** godina a koji pohađaju školu od **6**-og razreda pa sve do **12**-og.



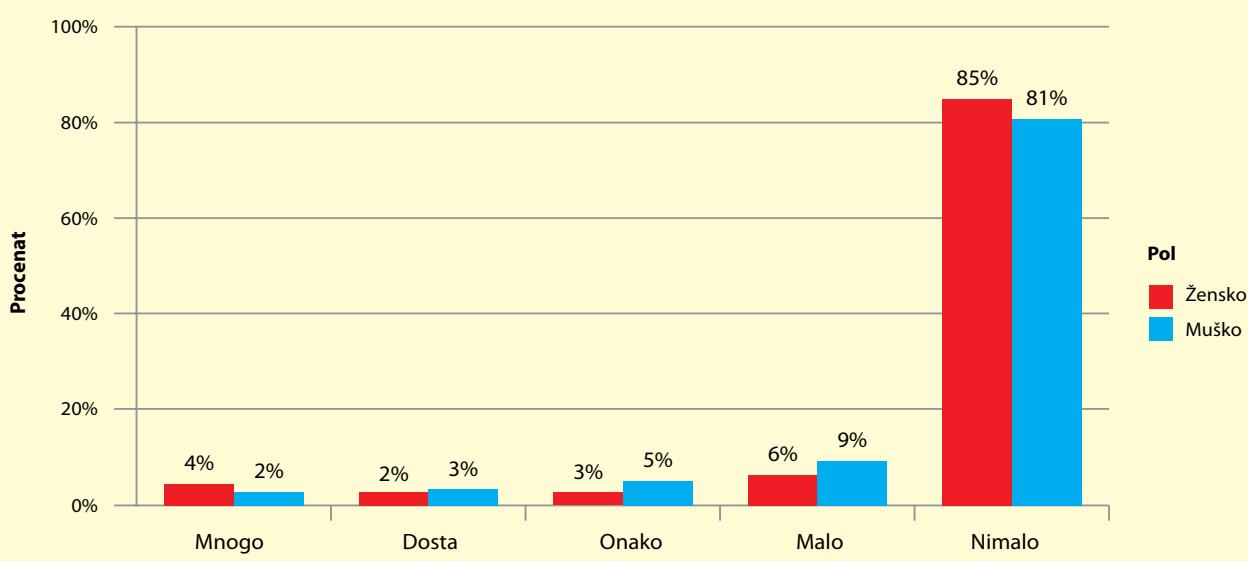


Pod pritiskom...?!



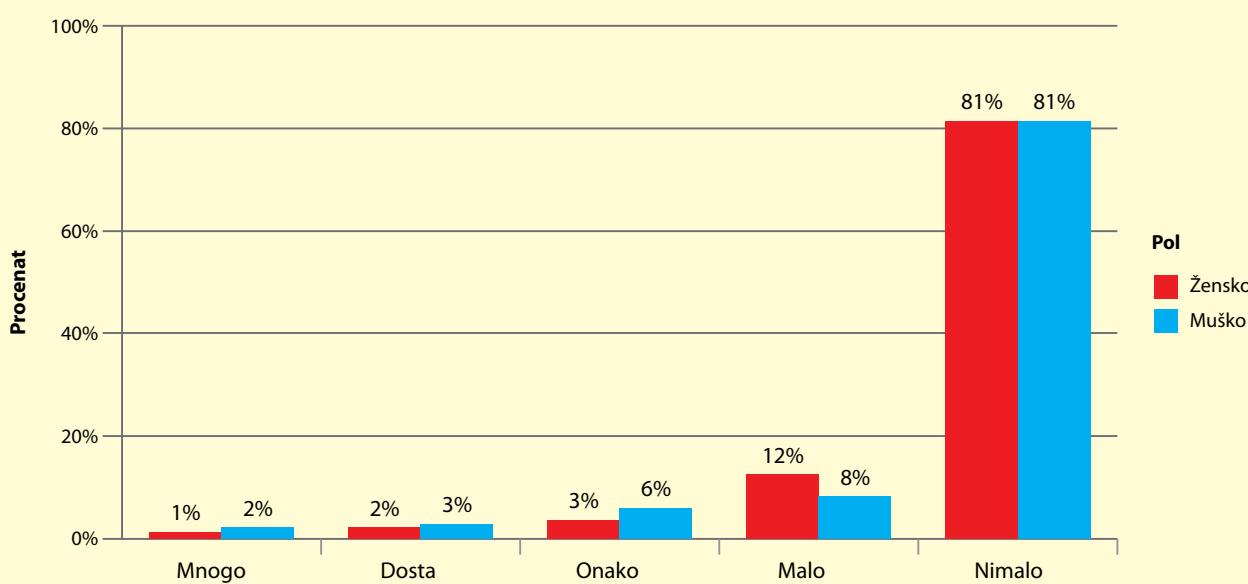
Vezano za poslušnost ili konstataciju sprovođenja pritiska u familiji za vjersko uvjerenje koje trebaju imati djeca, oko **17%** anketirane djece je to potvrdilo na razini od "mnogo" pa sve do "malo", nasuprot od **83%** onih koji su to negirali. Odnos među njima je **1 : 4.9** u korist onih koji su negirali ovaj pritisak. Dakle, gotovo **1/5** ispitanih je potvrdila da **imaju saznanja** o ovim pritiscima.

Graf 1: Vjerska prinuda u familiji po polu



Vezano za pritisak o vjerskom uvjerenju koje se primjenjuje u školi, izjasnilo se da su o tome čuli oko **19%** anketiranih, nasuprot **81% onih** koji kažu da nisu čuli da se o tome govori. Odnos među njima je **1 : 4.3** u korist negatora da su čuli za ovaj pritisak. Dakle, približno **1/5** anketiranih **ima saznanja** o primjeni pritisaka za vjerska uvjerenja u školi.

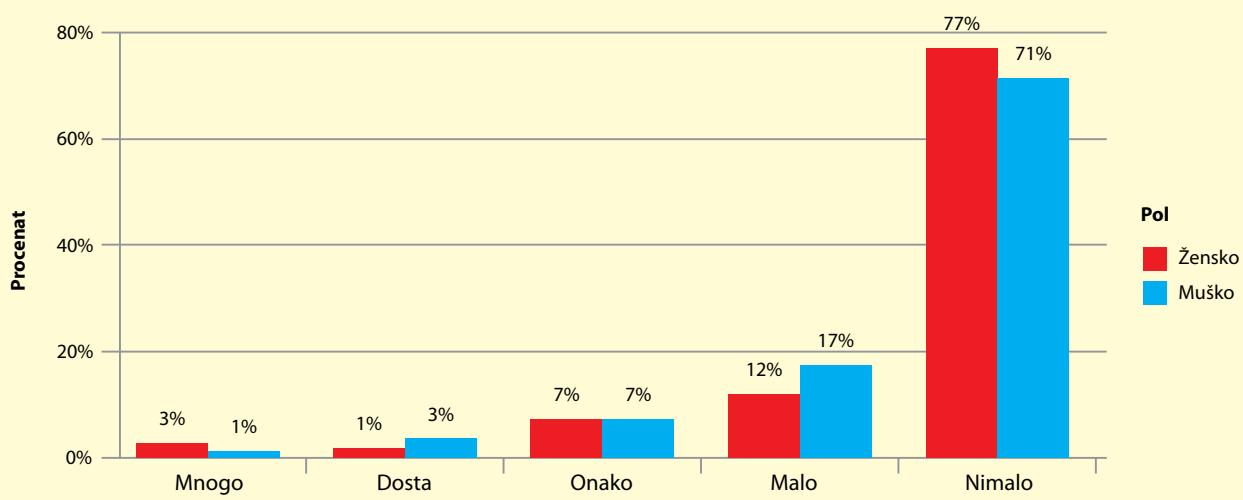
Graf 2: Vjerska prinuda u školama po polu



Dok za pritisak o vjerskom uvjerenju koje se primjenjuju u dječjem društvu, imamo jedno izvještavanje od **26%** onih koji to konstatiraju (od razine "malo" pa sve do one "mnogo"), nasuprot **74%** izvještavanja za nekonstantiranje. Odnos među njima je **1 : 2.8** u korist nekonstatiranja pritiska za vjerska uvjerenja u krugu dječjeg društva.



Graf 3: Vjerska prinuda u društvu po polu



U ovom slučaju imamo preko $\frac{1}{4}$ anketiranih koji **konstatiraju** jedan takav pritisak u krugu dječjeg društva. **33%** anketiranih potvrđuje da su upoznati sa primjenom pritisaka na djecu kako bi promjenili preferencije prema sportskim aktivnostima, nasuprot **67%** onih koji to ne potvrđuju. Odnos među njima je približno 1 : 2 u korist onih koji ne konstatiraju ovaj pritisak. Dok za pritiske koje sprovode u familiji nad djecom za promjenu muzičkih preferencija, imamo potvrđenost u mjeri od **32%**, naspram **68%** onih koji to negiraju. Dakako, i ovdje je odnos negdje **1 : 2.1** u korist nepotvrđivanja ove presje.

Iz navedenog proizilazi da ispitanici izvještavaju o postojanju pritisaka nad djecom u familiji, školi i njihovom društvu o njihovim vjerskim, sportskim i muzičkim preferencijama i to u mjeri koja nije zanemarljiva, što znači da postoji jedan aktuelni problem u kosovskom društvu koji se usko povezuje sa njenom budućnošću kao jednom istinski demokratskom i tolerantnom.



Ko bira i odlučuje za mene...?!



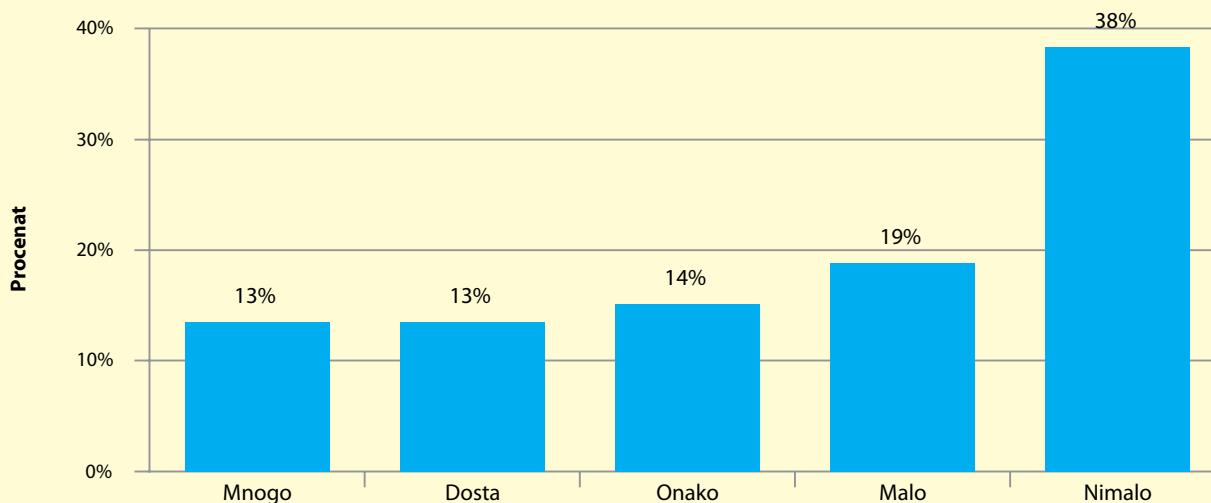
Vezano za izborne predmete, na pitanje ko treba uraditi njihov izbor odgovoreno je na opciji "sama djeca" od oko **36%** anketiranih, nasuprot **29%** onih koji određuju nadležnog nastavnika i približno **30%** - direktora škole. U jednoj relativno veoma maloj mjeri određuju roditelje te djece, Ministarstvo Prosvjete, učitelje zajedno sa učenicima i dr. Ako se osvrnemo na izjave ispitanika o onima koji vrše odabir izbornih predmeta, imaćemo rezultate kao što slijedi; za direktora kaže oko **40%** njih, za nadležnog nastavnika – približno **41%**, naspram oko **11%** onih koji navode samu djecu. Dakle, proizilazi da za direktora i nadležnog nastavnika od "trebaju odabrati" se tvrdi u mjeri od približno **60%**, a imamo i "vrše izbor" u mjeri od **80%**, što sačinjava jedno povećanje za **20%**, ili **1/3** od prethodne opcije. Dok oni koji navedu "sama djeca" kada se prođe kroz "treba" u "vrše odabir", spuste se na približno 3 puta.

Dakle, imaju vidnu diferenciju između jednog "legitimiranog" očekivanja odabira i njegove realizacije. S druge strane, ima jedan "strašan" odnos između odabira od "autoriteta" i onoga što odaberu sami učenici. Konkretnije, imamo odnos **8 : 1** u korist "autoriteta". Proizilazi da se učenicima daje veoma malo slobodnog prostora kako bi odabrali izborne predmete a koje će oni pohađati! Na pitanje, ako se uzme u obzir mišljenje učenika za odabir izbornih predmeta, oko **62%** anketiranih odgovori pozitivno (od razine "mnogo" pa do onoga "malo"), nasuprot 38% onih koji kažu "nimalo".

U međuvremenu Okvirni Kurikulum Kosova na jasan način navodi da "izborni predmeti se trebaju odrediti posredstvom suradnje škola i učenika, roditelja i drugih strana. Ali ti programi više trebaju biti inovativni i fleksibilni a i u skladu sa potrebama, kontekstima i interesima učenika i određene zajednice."

(http://www.mashtgov.net/advCms/documents/Korniza_e_kurrikules11.pdf)

Graf 4: Dal se uzima u obzir vaše mišljenje za odabir izbornih predmeta?





Odnos među njima je **1.6 : 1** u korist potvrđivanja. Ako bi se nekako predimenzionirao ovaj odnos, u smislu da se stave potvrđne opcije do razine "nekako" i opcija "malo" se spoji sa onom "nimalo", onda bismo tada imali odnos među njima u marži od **42.9% : 57.1%**, ili drugačije, **1 : 1.33 (0.75 : 1)**, a što je preko 2 puta manja nego ona prethodna. Činjenica da se učenicima daje jako mala mogućnost da sami odabiru izborne predmete govori o nekom ozbilnjom kvaru u obrazovanju budućih odraslih građana Republike Kosova. Oni se **ne obučavaju** da donose odgovarajuće odluke u okviru svojih odgovornosti kao učenika a to njihovo pravo se treba primjenjivati. Kako će onda moći radit tako nešto kada krenu u život?! Uzimanje u obzir njihovog mišljenja za ovaj izbor u mjeri od preko **40%** i izražavanje njihovog zadovoljstva za odabir učinjen u preko **90%** slučajeva, više služi kao neka vrsta "smokvinog lišća" kako bi se pokrila ili sakrila ova gorka istina koja je i opasna za demokratsku budućnost kosovskog društva.

Jednu sličnu situaciju imamo i vezano za ulogu koju odigravaju učenici za izbor Predsjedništva odjeljenja, Savjetu učenika i njihovih predstavnika u upravnom Savjetu škole. Alfa demokracije je da one kojima se upravlja izaberu one koji će ih predvoditi! A šta izvještavaju anketirani učenici? Samo **49%** anketiranih potvrđuje da su Predsjedništvo odjeljenja izabrali sami učenici, naspram **50%** onih koji ističu odgovorne nastavnike i direktore kao birače ovog predsjedništva. Dok za Savjet učenika izvještavaju da **37.5%** izaberu sami učenici, naspram onih **58%** koji izjavljuju da njegov izbor vrši direktor ili nadležni nastavnik. Odnos između njih je **1 : 1.5** u korist školskih autoriteta/zvaničnika.

Ovdje treba istaći da Procedure odabira Školskog Savjeta a koje su obujmljene u Članu 18 Zakona o Douniverzitetskom obrazovanju Republike Kosova, i po ovom zakonu u svakoj školi niže srednje razine i više srednje trebaju se oformiti Učenički Savjeti po ovim kriterijima koji slijede:

Kriteriji za odabir Savjeta Učenika:

1. Odabir: kandidati iz svakog odjeljenja se biraju od svojih drugara/drugarica na tajan i demokratski način.

Procedura je ista kao ona kod političkih izbora u demokraciji. Iz gore objavljenih podataka proizilazi da se ne sprovodi Zakon o Douniverzitetskom obrazovanju.

(<http://www.giz.de/expertise/doenloads/giz2013-alb-seminari-5.pdf>)

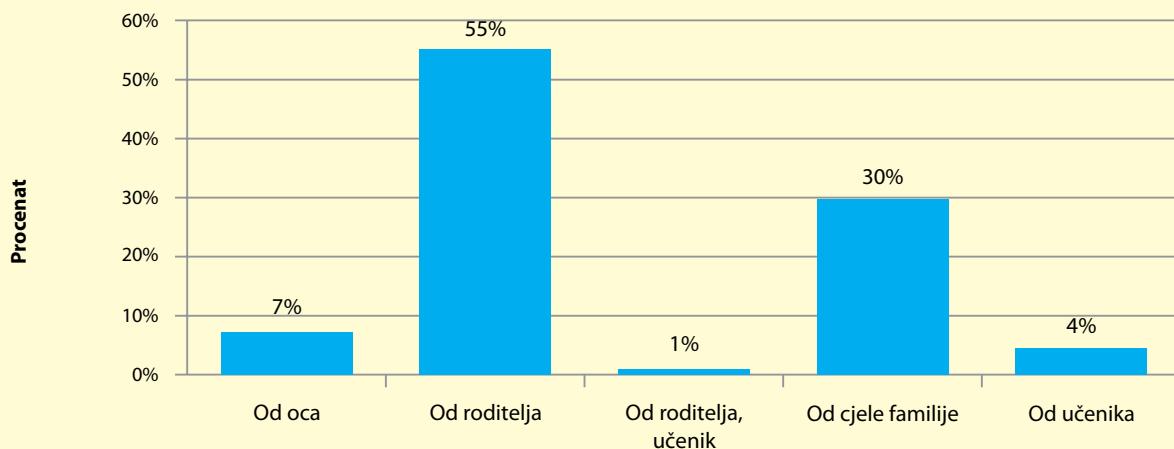
Za predstavnike učenika u upravnom Savjetu škole oko **29%** anketiranih misli da se oni izabiraju od samih učenika, naspram približno **64%** anketiranih koji potvrđuju da ovaj izbor vrši direktor škole ili nadležni nastavnik. Odnos među njima je **1 : 2.2** u korist izbora koji **nije od učenika**. Vidi se da kod dotičnog izbora učenici **odlučuju** u najboljoj opciji do **polovice slučajeva!** Dakle imamo jednu neprihvatljivo nisku razinu odlučivanja od strane učenika za izbor svojih predstavnika.

Primjena prava na odlučivanje je ključni princip Konvencije o Dječjim Pravima gdje se naglašava pravo koje imaju djeca i mladi za slobodno izjašnjavanje njihovih mišljenja i da postoji obaveza da se ta mišljenja uzmu u obzir. Primjena prava na učestvovanje u procesima odlučivanja koja se njih tiču trebaju se osigurati; bilo da je u familiji, školi, lokalnim zajednicama, javnim službama, institucijama, vladinim politikama ili pravnim procedurama.

Dovoljno uznemirujući su i podaci izvješteni od ispitanika vezano za to ko odlučuje za praćenje kurseva za djecu.

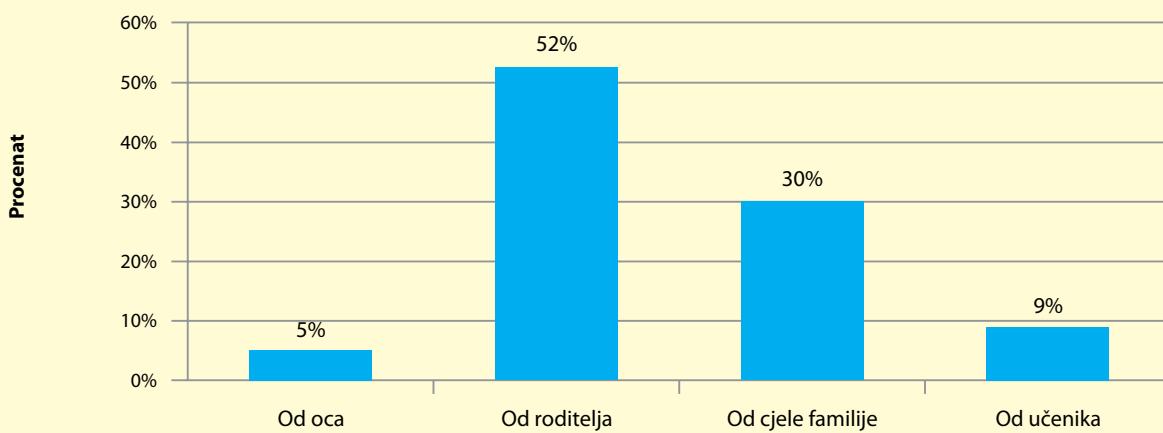


Graf 5: Kako se donose odluke u vašoj familiji za pohađanje kurseva za djecu?



Samo približno **5%** anketiranih potvrđuje da sami odlučuju u familiji, nasuprot približno **63%** onih kojima roditelji o tome određuju, a čak oko **30%** - cijela familija. Dakle, samo **1/20** anketiranih misli da kurseve koje će pohađati odabiraju sama djeca!

Graf 6: Kako se donose odluke u vašoj familiji za određivanje škole?



Dok za izbor školovanja, samo **9.5%** anketiranih misli da to rade sama djeca, naspram samo **58%** onih koji to vežu za roditelje, kao i **30%** odlučuje skupa sa cijelom familijom. Proizilazi da se izvještava kako samo oko **1/10** djece sama odabera svoje školovanje. Ovako se djeca "koče" u primjenjivanju njihovih legitimnih prava izbora školovanja i kurseva, nešto što može imati teške posljedice u njihovom ponašanju kao aktivnih građana u buduće.

Vezano za ulogu odlučivanja u familiji za važna trgovanja, izvještava se da djeca imaju težinu kod ovih odlučivanja u mjeri od samo približno **1%**. Ovo pokazuje veoma malu ulogu koju igraju djeca kod odlučivanja u familiji, a što govori o jednom relativno niskom stupnju emancipiranosti kosovske familije, ili njene otrgnutosti od patrijarhalne tradicije.

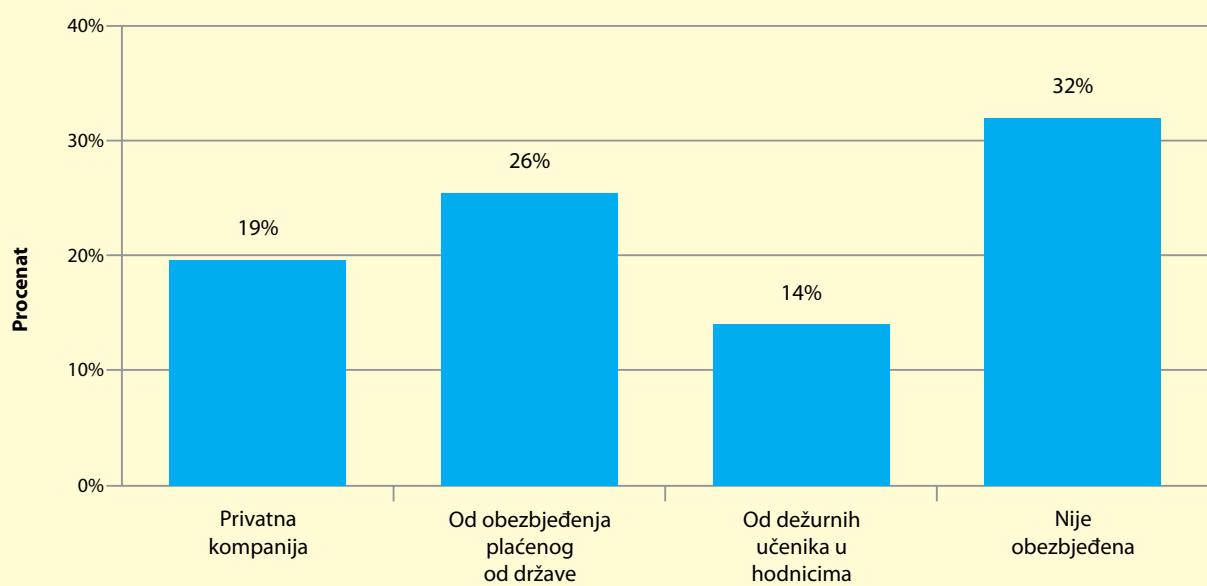


Jesmo li bezbjedni u školi...?!



Vezano za problem obezbeđenja u javnim školama, samo oko **26%** anketiranih potvrđuje da se radi o plaćenim čuvarima od države, nasuprot približno **20%** onih koji tvrde da je obezbeđenje od privatnih kompanija, a približno **14%** - od samih učenika koji su redari u školskim hodnicima, kao i preko **32%** onih koji kažu da uopće nema takve sigurnosti. Dakle, ima izvješća da u mjeri od približno **60%** da ima bezbjednosti u školama, a od toga samo približno **43%** njih (**26%/60%**) je pokriveno od strane države.

Graf 7: Kako je obezbeđena vaša škola?





Za što trebam plaćati ja...?!



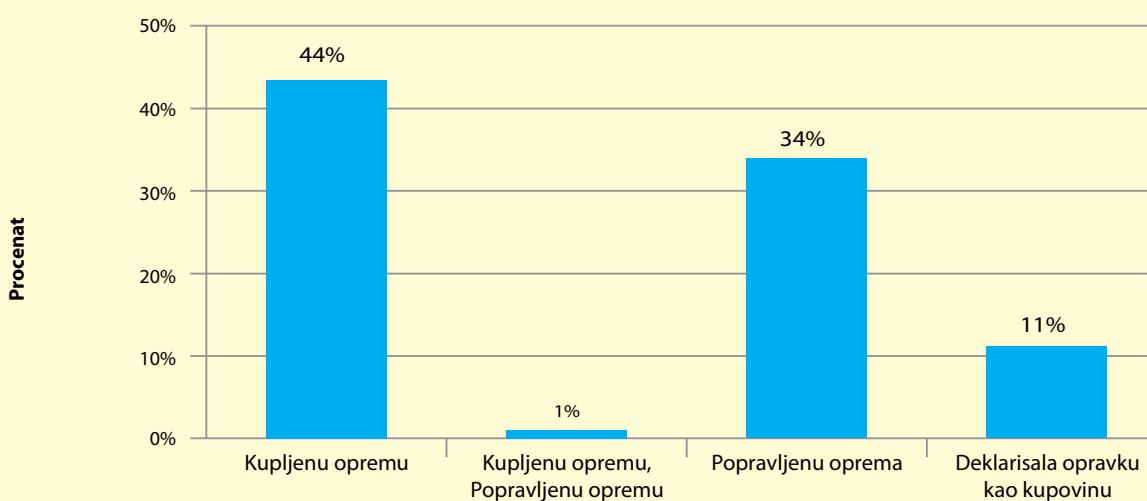
S finansijskog aspekta gledano bezbjednosnu službu ovih škola pokrivaju, po izjašnjavanju ispitanika, država i općine u mjeri od približno **48%**, nasuprot približno **21%** što je od đačkih familija. Općinski Direktorijat Obrazovanja u suradnji sa Ministarstvom Prosvjete (MPZT - *Ministarstvo Prosvjete, Znanosti i Tehnologije*) trebaju iznaći povoljne načine za familije oko pokrivanja kostoa za plaćanje obezbjeđenja školskih objekata.

Pored toga po proizašlim podacima se očituje da Direktorijati Prosvjete se opravdavaju da odluka za ovu praksu se obično donosi od samog Roditeljskog Savjeta a što zapravo proističe od ograničenosti budžeta koji se dodjeljuju školama. Preporučuje se da se obezbijedi veći općinski budžet te da se ovi problemi reguliraju kako se djeca, odnosno njihove familije, nebi opterećivale dodatnim teretom izdataka i ove vrste.

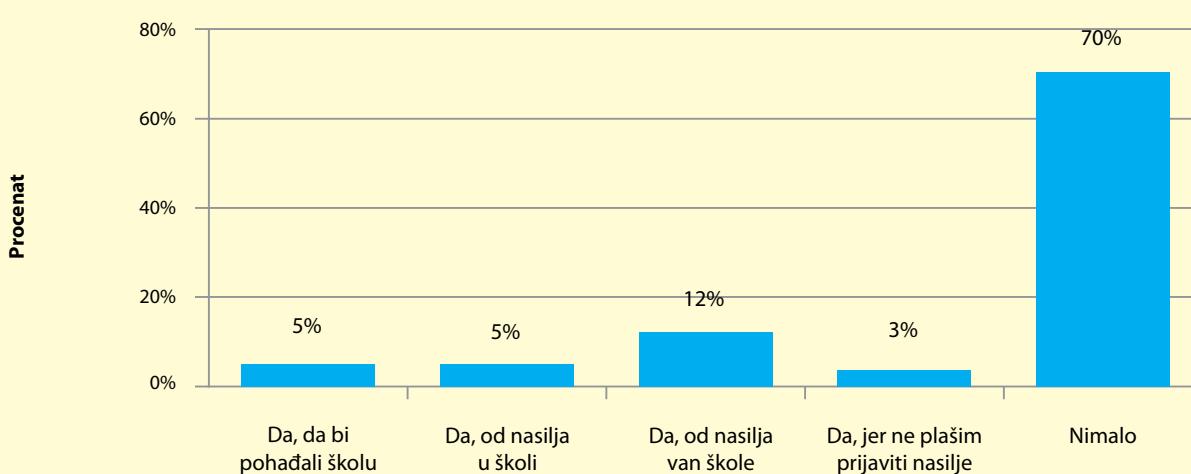
<http://www.indeksonline.net/?FaqeID=2&LajmID=118867>

Dok se za školski inventar izjavljuje kako je u mjeri od približno **45%** kupljena oprema, naspram **46%** za šta se potvrđuje da su samo izvršene opravke (**gdje su oko 11% podaci iznijeti od direktorata ne kao opravke, nego kao kupovine!**).

Graf 8: Vezano za inventar, vaša škola ima



Graf 9: Osjećate li se nesigurnim kao učenici?





Vezano za pitanje "Dali se osjećate nesigurnim kao učenici?", odgovorilo je pozitivno i to oko **29%** ispitanika (od kojih je, oko **13%** reklo da ima nasilja van škole, dok približno **5%** da nasilja ima i unutar škole, kao i oko **6%** onih koji potvrđuju da ima nasilja kada se ide u školi), nasuprot **70%** onih koji odgovaraju sa NE. Evo i ova razina nasilja prijavljenog kao unutar i van škole je uzmirujući.

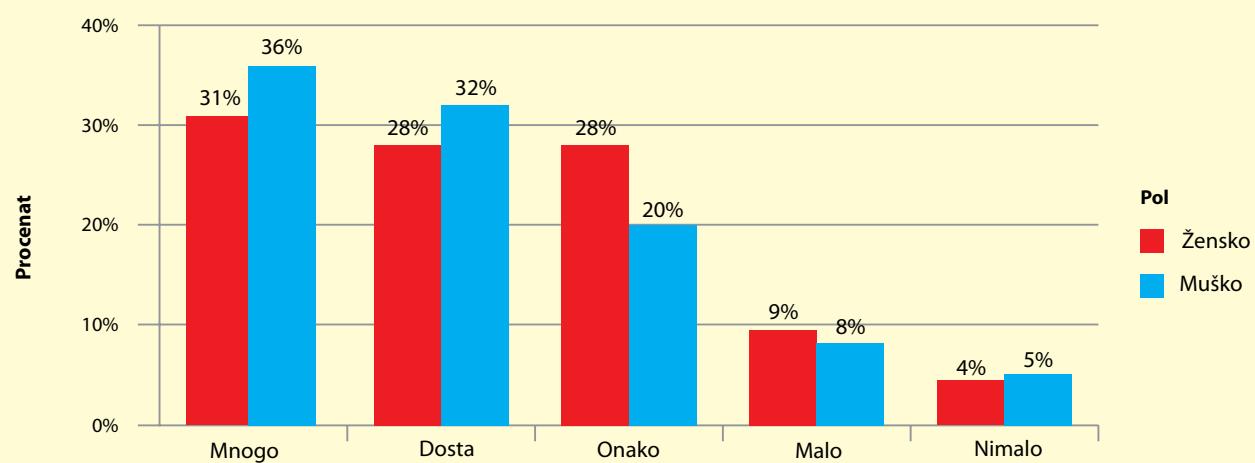
Za razrješenje ovog problema iziskuje se jedna suradnja Ministarstva Prosvjete sa Ministarstvom Unutarnjih Poslova i lokalne vlasti kako bi povećali sigurnost učenika unutar i van škole.

"Otkud znaju djeca" . . . !



Vezano za komuniciranje u školi, izvještava se da se djeca slobodno izražavaju kod svojih nastavnika u mjeri od **87%** (od razine "malo" pa do "mnogo"), naspram **5%** (ili **1/20** njih) koji su se izjanili kao "nimalo".

Graf 10: Koliko se slobodno izjašnjavate kod svojih nastavnika?



Ako se po pitanju blagostanja uzmu ove brojke kao opće za sve škole Republike Kosova, onda se može reći da komuniciranje učenik-nastavnik u ovim školama nije dovoljno demokratično.

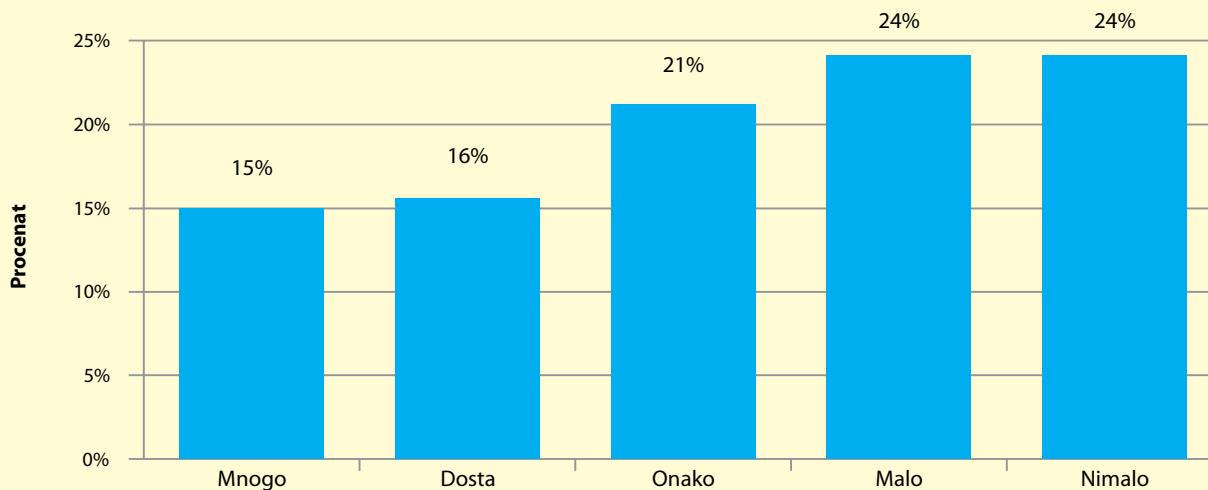
Međutim, razina komuniciranja učenik-direktor škole nije na ovoj razini kada je riječ o uzimanju mišljenja od učenika i njihovo prihvatanje od strane direkcije.

Ovako, vezano za uzimanje mišljenja od učenka od strane direkcije naglašava se da je urađeno (na razinama od "malo" do "mnogo") približno **76%** anketiranih, nasuprot **24%** onih koji to negiraju. Odnos je **3 : 1** u korist potvrđivanja uzimanja i uvažavanja mišljenja. Dakle, $\frac{1}{4}$ ispitanika se izjašnjava da direkcije škola ne uzimaju mišljenje učenika.

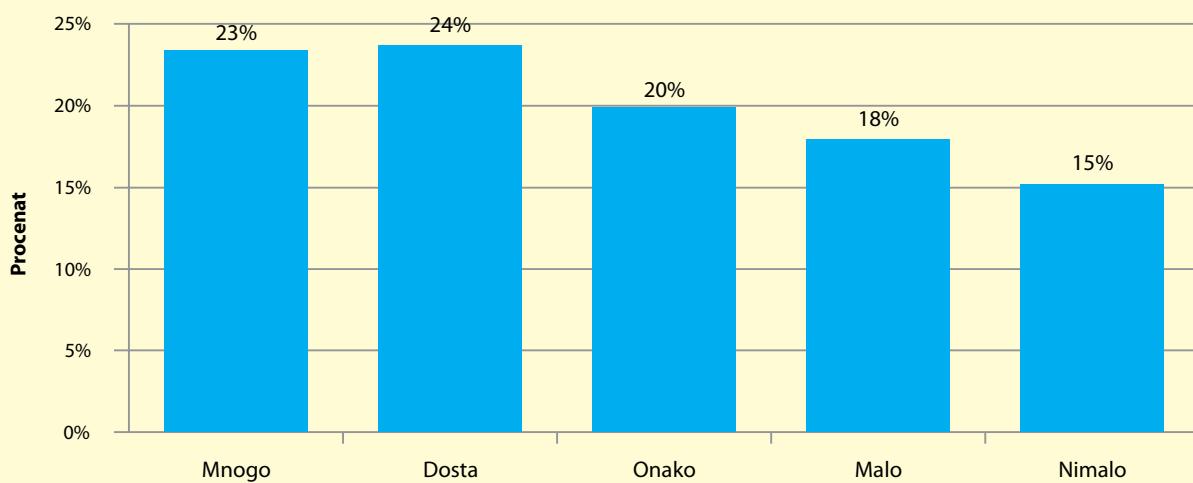
Dok za uzimanje u obzir ovih mišljenja od strane školskih direkcija, izjasnilo se pro (sa razine "malo" do one "mnogo") oko **85%** anketiranih, naspram **15%** onih koji to negiraju. Odnos je **5.7 : 1** u korist potvrđivanja. Očigledno je da odnos učenik – direktor škole vezano za donošenje odluka je na relativno dobroj razini, ali nekako niži u odnosu na samu komunikaciju učenik – nastavnik.



Graf 11: Dal se traži vaše mišljenje od školske uprave?



Graf 12: Ako je DA, koliko se uzima u obzir od školske uprave?



PRISTUP I UNIFORMACIJE U ŠKOLI

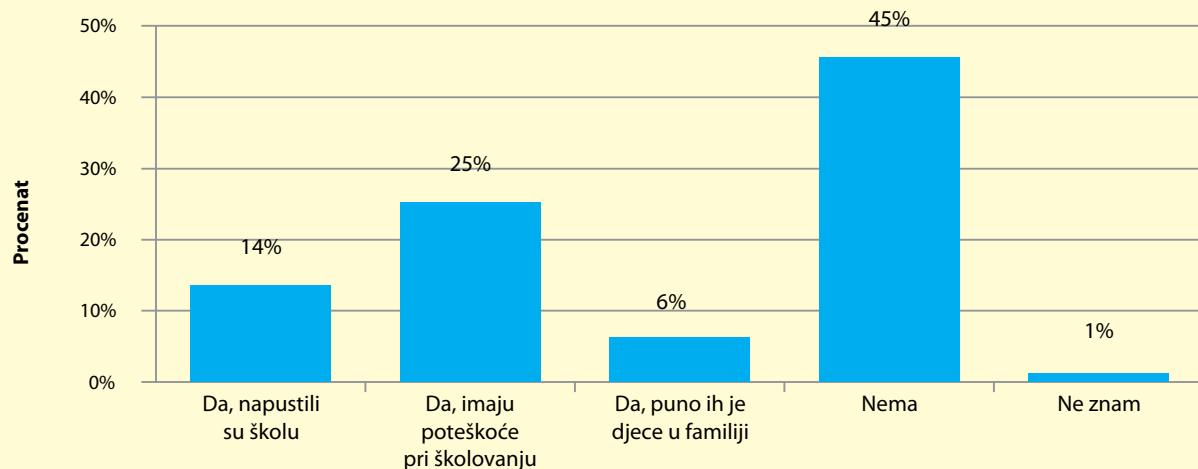
Za problem nošenja školske uniforme u školama od strane učenika, oko **70%** ispitanika potvrđuje da je nose stalno ili nekoliko puta, naspram približno **30%** onih koji negiraju nošenje iste. Odnos među njima je **2.3 : 1** u korist potvrđivanja. Dok vezano za to ko odlučuje oko njenog odabira, oko **58%** anketiranih izjavljuje da je to direktor, naspram **25%** onih koji određuju upravni Savjet. Odnos među njima je **2.3 : 1** u korist odlučivanja od strane direktora. Jedan željeni odnos sa demokratskog gledišta bi bio takav da se da prednost upravnom Savjetu naspram direktora. Brojka od **30%** za učenike koji ne nose uniforme nije zanemarljiva, ali se neznaju njeni razlozi.



Mogu to biti ekonomski poteškoće njihovih familija (ali za to nije urađeno nikakvo pitanje u anketi), ili zbog direktorskog nemara iliti pak zbog Administrativnog Uputstva MOZT-a koje kao obavezno određuje nošenje školskih uniformi, ali u većini škola djece nemaju uniforme, i to nam daje k znanju da ovo administrativno uputstvo ne nalazi dovoljno sprovodljivosti.

(http://www.masht-gov.net/advCms/documents/06_2014_UA.pdf)

Graf 13: Alma li u vašoj školi djece koja su spriječena u školovanju zbog teških ekonomskih uvjeta u familiji?

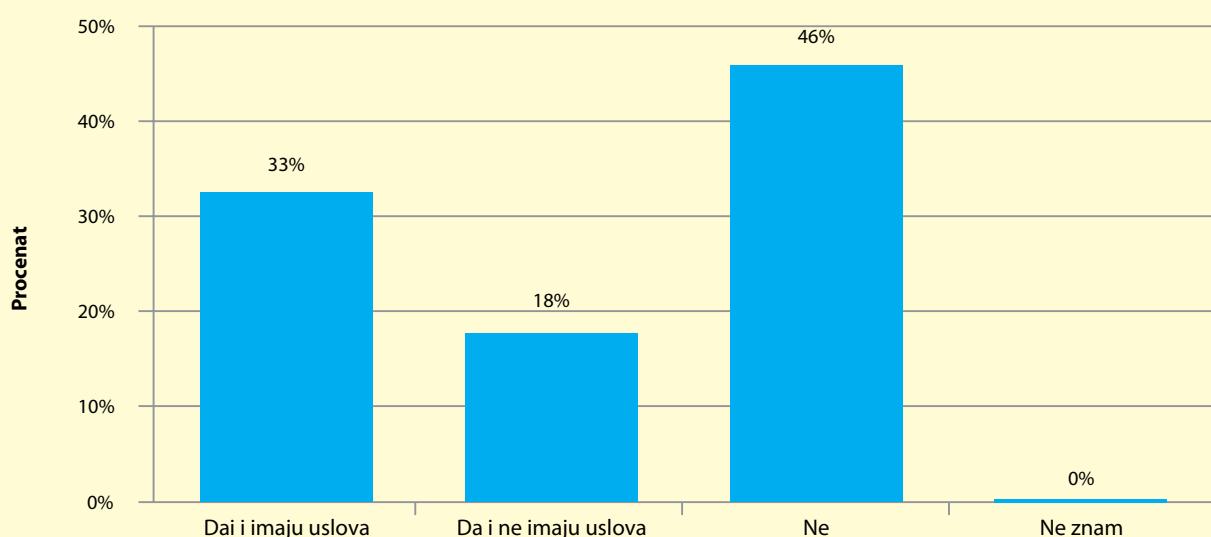




Pitanju "Ima li u vašoj školi djece koja su ometena za školovanje zbog teških ekonomskih uvjeta familije?" dat je negativan odgovor od približno **45%** ispitanih, nasuprot **54%** onih koji to zapravo potvrđuju. Odnos je **1 : 1.2** u korist potvrđivanja da ima. Ova zadnja brojka se strukturira u 33.5% koji potvrđuju poteškoće, **6.4%** koji imaju poteškoće zato što su familije sa većim brojem djece, kao i **14.1%** onih koji potvrđuju i udaljavanje djece iz škola. Dakle **preko polovice** anketiranih izjavljuje da ima djece koja su ometena za školovanje zbog teških ekonomskih uvjeta, a to je veoma uzinemirujuća činjenica za kosovsko društvo. *Takva treba biti i za Ministarstvo Prosvjete i lokalne vlasti, a koji imaju zadaću da koordiniraju politike u školama sa onima socijalne pomoći a što treba imati za cilj kod stvaranja mehanizma za iskorjenjivanje ove pojave.*

Dok pitanju "Ima li djece sa ograničenim sposobnostima u vašoj školi?", odgovari su pozitivni i to od oko **51%** anketiranih (od kojih, oko **33%** kaže da ima uvjeta, dok približno **18%** ili polovica njih, tvrde suprotno), naspram **46%** onih koji su odgovorili sa de. Dakle, još uvijek ima problema u nekim školama sa stvaranjem uvjeta za pohađanje nastave za djecu sa ograničenim sposobnostima. *I za ovaj problem potražuje se suradnja između Ministarstva Prosvjete i lokalne vlasti kako bi stvorili ove uvjete tamo gdje oni još nisu stvoreni.*

Graf 14: Ima li djece sa organičenim sposobnostima u vašoj školi?



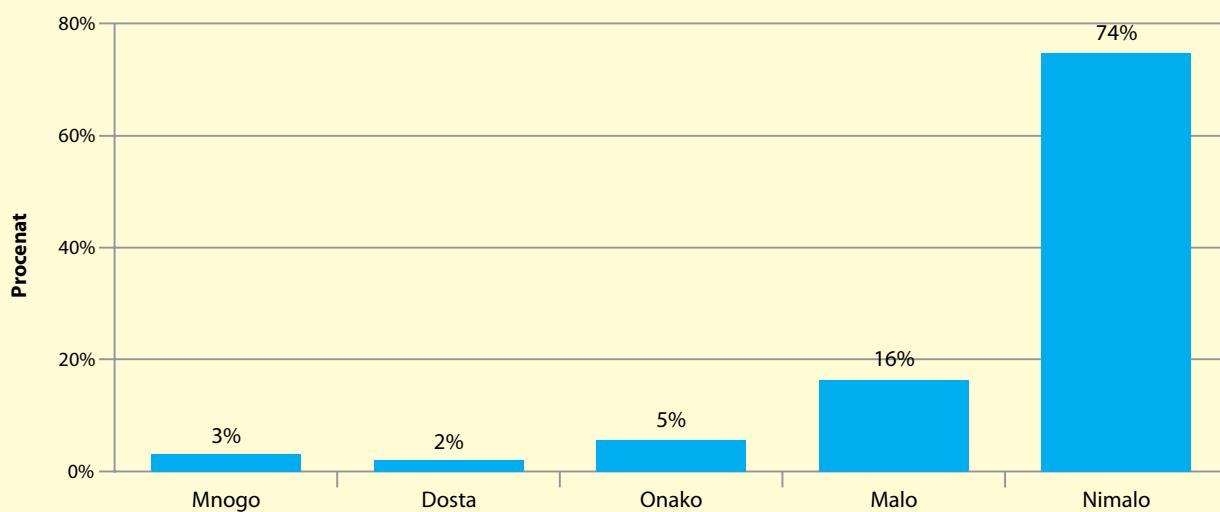


Zašto nas diskriminirate...?!



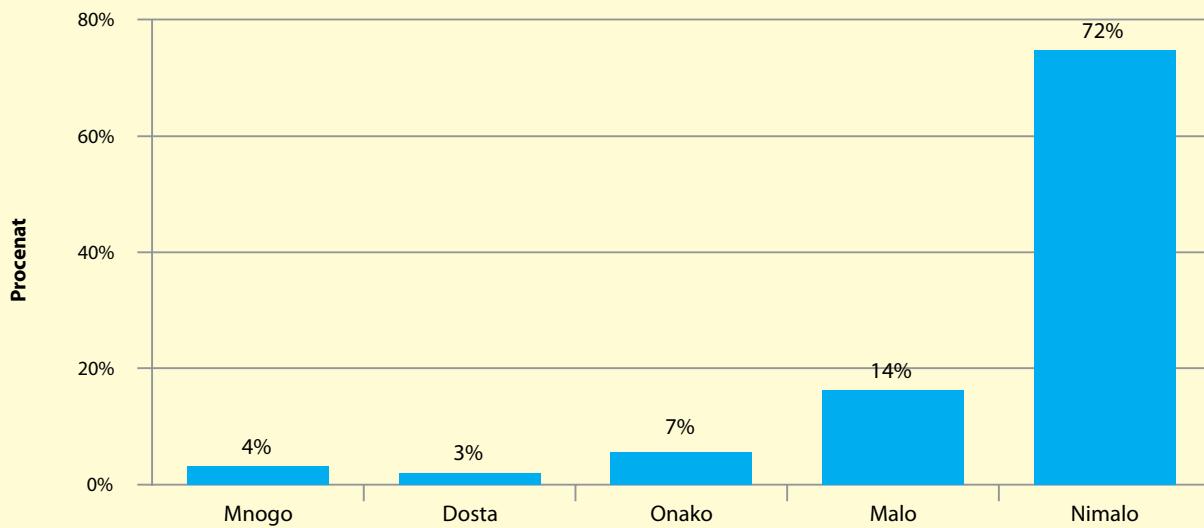
Pitanju "U vašoj školi, dal znate slučajeve Etničke diskriminacije?", pozitivno je odgovorilo (na razinama od "malo" pa sve do "mnogo") oko **26%** ispitanih, nasuprot **74%** onih koji su to negirali. Odnos je **1 : 2.8** u korist negiranja ove diskriminacije. Dakle, preko $\frac{1}{4}$ anketiranih potvrđuje egzistenciju ove etničke diskriminacije u njihovoј školi, a što sačinjava jednu zabrinjavajuću razinu za Kosovsko društvo, imajući u vidu demokratske principe na kojima je izgrađena neovisna država Kosovo.

Graf 15: Vjerska prinuda u familiji po polu?



Isto toliko uznenimirujući su i odgovori na pitanje "U tvojoj školi, dal znate slučajeve Vjerske diskriminacije".

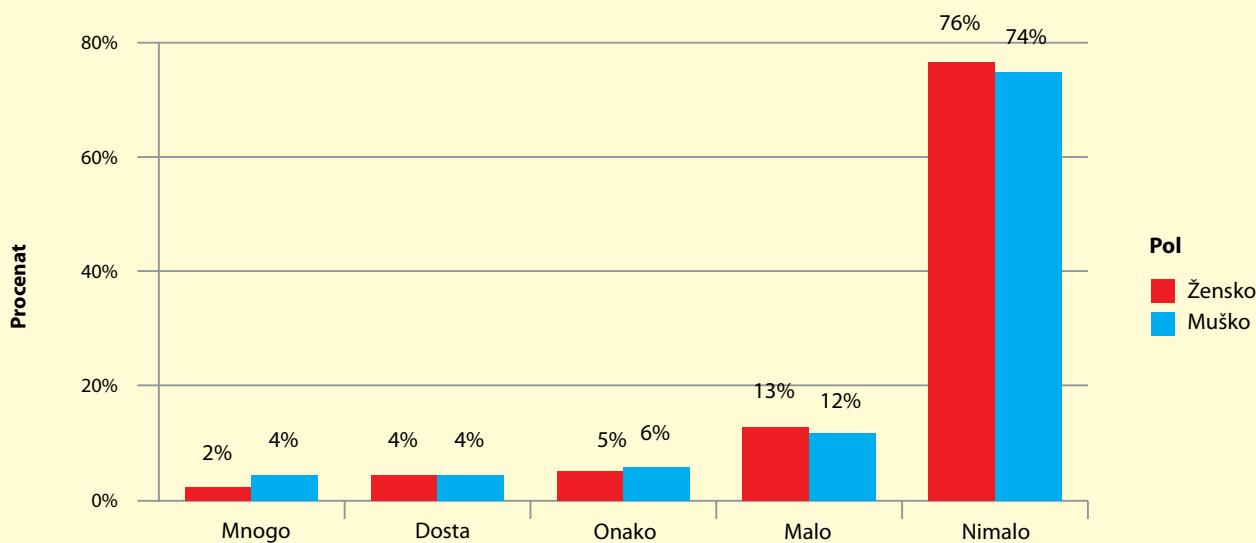
Graf 16: U vašoj školi, dal znate slučajeve vjerske diskriminacije?





Ovom pitanju je odgovoreno pozitivno (na razinama od "malo" pa do "mnogo") od oko **28%** anketiranih, nasuprot **72%** onih koji to negiraju. Odnos je **1 : 2.6** u korist negiranja ove diskriminacije. Dakle, preko $\frac{1}{4}$ ispitanika je potvrdila egzistiranje ove vjerske diskriminacije u njihovoј školi, koja čini jednu zabrinjavajuću razinu, kao i koja može podstići vjersku intoleranciju.

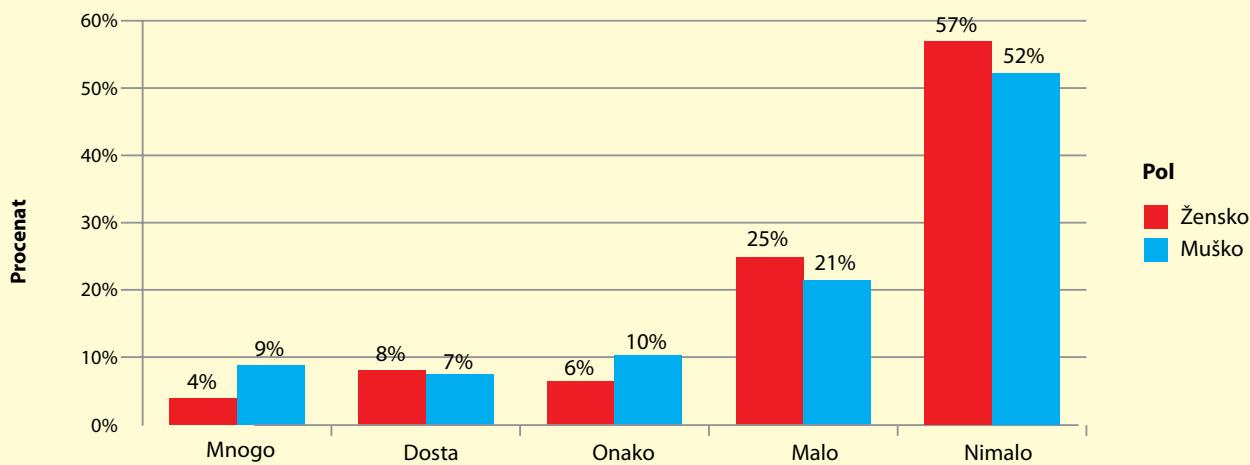
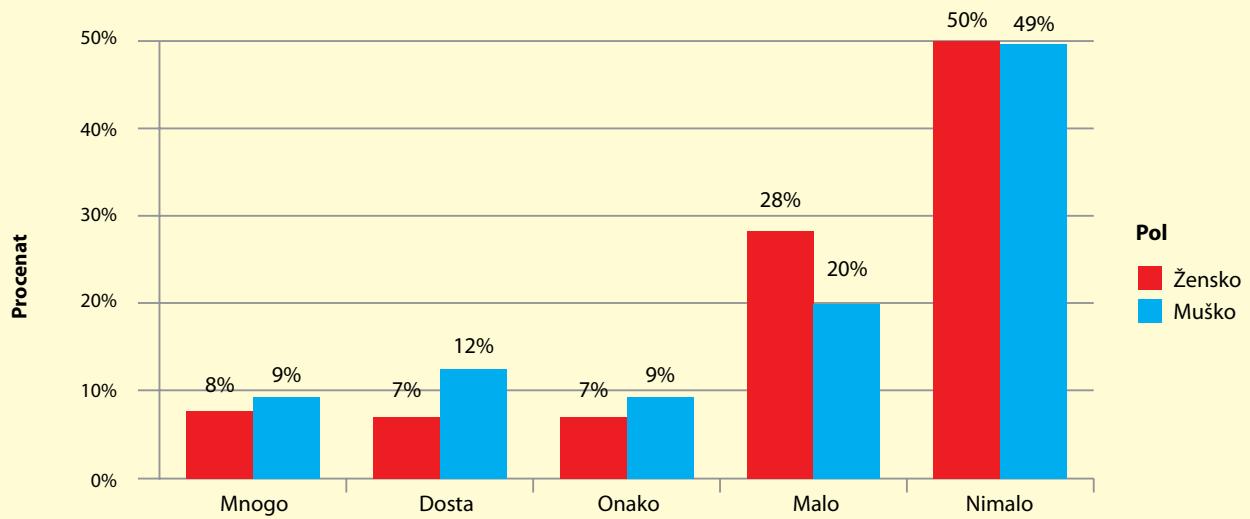
Graf 17: U vašoj školi, dal znate slučajeve polne diskriminacije?



Vezano za pitanje "U vašoj školi, dal znate slučajeve Polne diskriminacije?", oko **25%** anketiranih je pozitivno odgovorilo (na razinama od "malo" pa do "mnogo"), nasuprot **75%** onih koji to negiraju. Odnos je **1 : 3** u korist negiranja ove diskriminacije. Dakle oko $\frac{1}{4}$ ispitanih (od kojih je **23.7%** ženskih i **25.5%** muških) koji potvrđuju postojanje ove polne diskriminacije u njihovoј školi, to je nešto što pričinjava jedan problem za kosovsku sigurnost.

Dok je na pitanje "U vašoj školi, dal znate slučajeve Fizičke diskriminacije", odgovoreno pozitivno (na razini od "malo" pa do "mnogo") od strane oko **46%** ispitanika, nasuprot **54%** onih koji su to negirali. Odnos je **1 : 1.2** u korist negiranja ove vrste diskriminacije. Dakle, blizu **1/2** anketiranih (od kojih je **43.2%** ženskih i **48%** muških) negira egzistenciju ove fizičke diskriminacije u njihovim školama, a to je ipak nešto što predstavlja uznenirujući problem i prenaglašava potrebu za jačanje kulture diverziteta i njegovo cijenjenje.



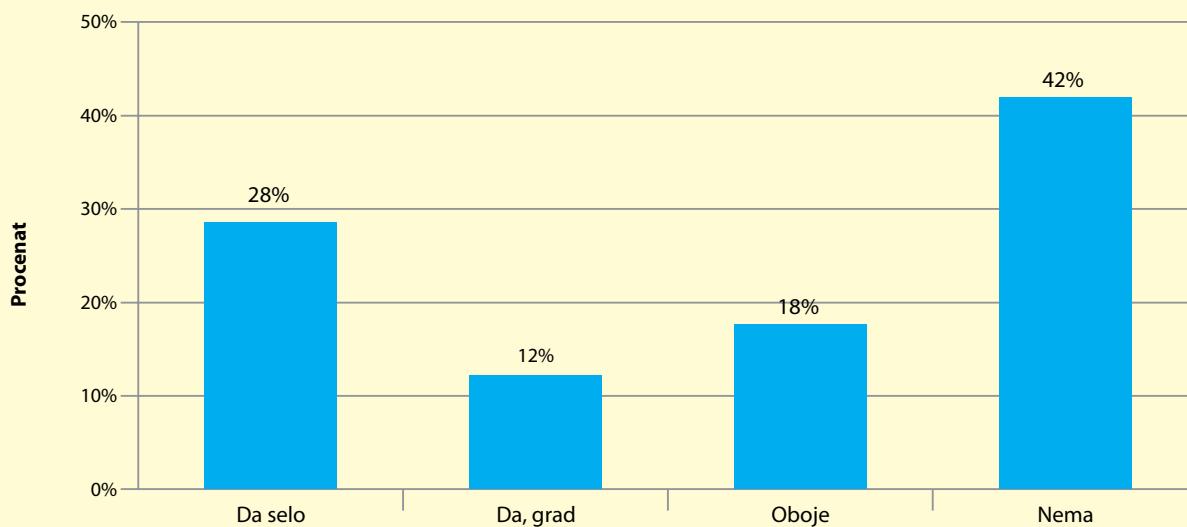
**Graf 18:** U vašoj školi, dal znate slučajeve fizičke diskriminacije?**Graf 19:** U vašoj školi, dal znate slučajeve diskriminacije na osnovi sposobnosti?

Isto toliko problematični su i odgovori na pitanja "U vašoj školi, dal znate slučajeve diskriminacije na osnovi sposobnosti?", gdje su pozitivno odgovorili (na razini od "malo" pa do "mnogo") nih oko **50%** anketiranih, nasuprot **50%** onih koji su to negirali. Odnos je tu **1 : 1**. Dakle, **1/2** anketiranih (od kojih je **50.2%** bilo ženskih i **50.7%** muškaraca) potvrdili je postojanje ove diskriminacije na osnovi sposobnosti u njihovoј školi, to je nešto što čini problem za kosovsko društvo i govori o potrebi jačanja i tolerancije u Kosovskom društvu.



A ja koji sam daleko, dal imam pravo da pohađam školovanje...?!

Graf 20: Ima li javnog prijevoza za djecu koja stanuju daleko od škole?



Na pitanje "Dal treba biti javnog prijevoza za djecu koja stanuju daleko od škole?", je odgovoreno pozitivno od oko **93%** ispitanika, nasuprot **5%** onih čiji je odgovor bio Ne. U međuvremenu, na drugom pitanju "Dal ima javnog transporta za djecu koja žive daleko?", je odgovoreno pozitivno od **58%** anketiranih, nasuprot **42%** onih koji su odgovorili sa ne. Onda, dok se potrebe izjavljuju na razini od približno **93%**, realizacija se predstavlja na razini od **42%**, ili **2.2** puta manje nego što je potreba za to.

Po zakonu o douniverzitetskom obrazovanju (član 13, alinea 3) kaže se da "Općine, unutar svojih teritorija, obezbeđuju obrazovanje na razinama 1, 2 i 3 po ISCED-u na svim jezicima i predavači i na minimalnim brojevima za upisivanje učenika određenim podzakonskim aktom, ili nude alternative, obujmivši između ostalog, subvencionirani transport do mjesta gdje se pruža školovanje."

Dakle kako bi omogućili i sproveli ovu problematiku preporučuje se sprovedba ovog zakona.

Šta ako kažem ne...?!



Zakon o Douniverzitetskom Obrazovanju na specifičan način zabranjuje fizičko kažnjavanje ili bilo kakvu drugu vrstu ponižavanja kaznom u svim obrazovnim i institucijama obučavanja, bilo da se radi o javnim ili privatnim.

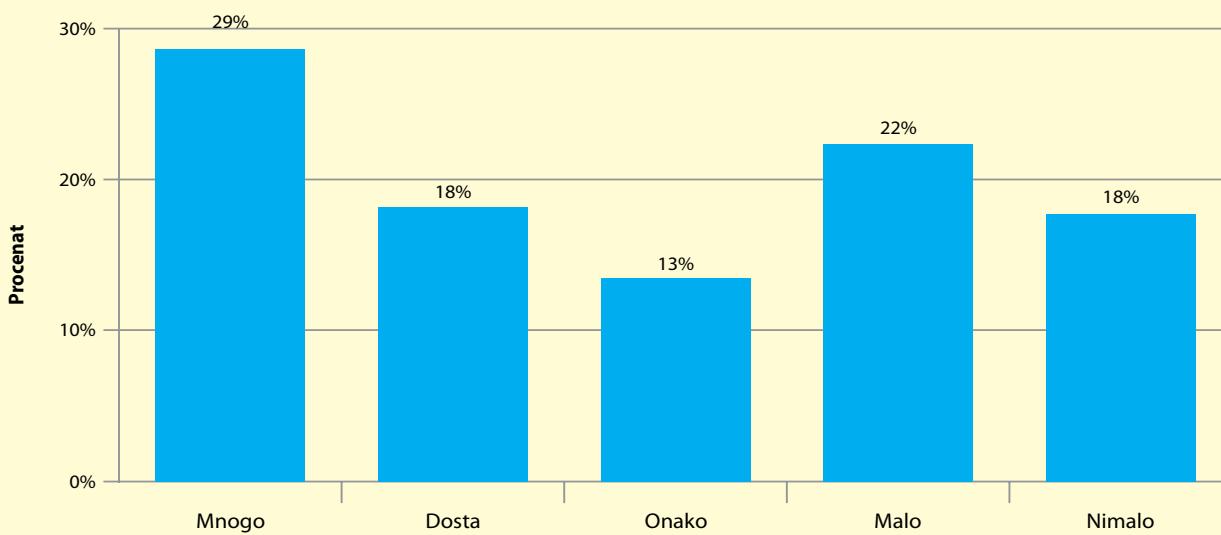
(http://www.mashtgov.net/advCms/documents/1_Ligji_per_arsimin_Parauniversitar.pdf)

Definicija nasilja po protokolu za sprječavanje i izvještavanje nasilja navodi:

(http://www.mashtgov.net/advCms/documents/RREGULLORE_QRK_NR_21_2013_PER_PROTOKOLLIN_PER_PARANDALIMIN_DHE_REFERIM.pdf)



Graf 21: Znate li slučajeve udaljavanja učenika sa nastave strane od učitelja kao kaznu?

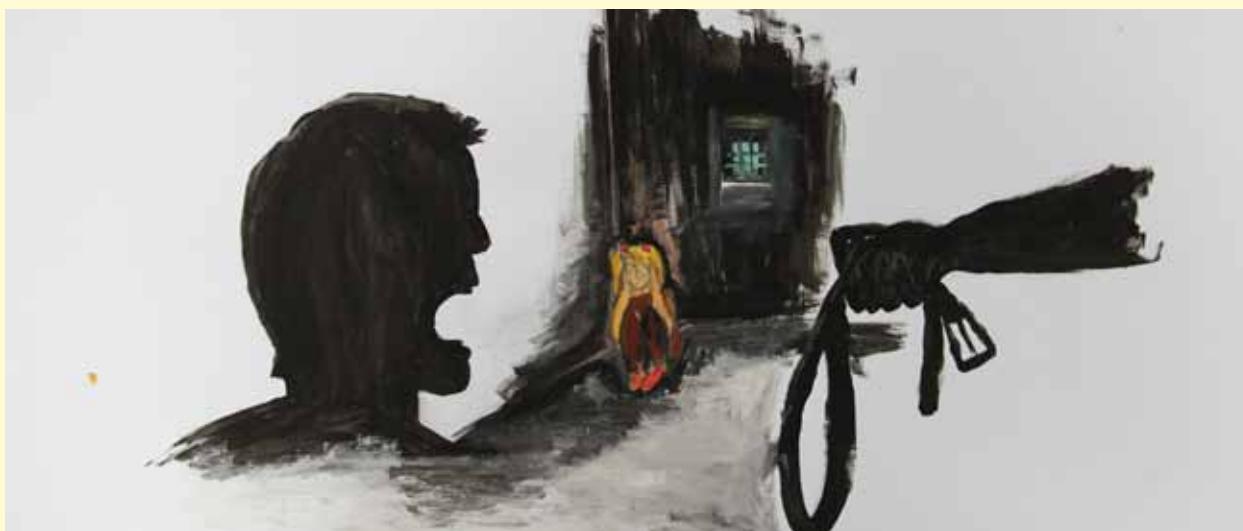


"Nasilje" – obuhvata ali se ne ograničava na djela ili ciljana djelovanja koja čini jedna osoba drugoj osobi, kao: upotreba fizičke moći, psihičkog pritiska, svako djelovanje koje prouzrokuje ili prijeti fizičkom i psihičkom boli; prouzrokovanje osjećaja straha, lične izloženosti opasnošću, ugrožavanje dostojanstva; fizički napad bez obzira na posljedice; ponižavanja, psovanja, nazivanje pogrdnim imenima i druge forme grubog uznenimiravanja; stalno ponavljanje ponašanja sa ciljem poniženosti druge osobe; stavljavanje druge osobe u poziciju da strahuje za fizičko, emocionalno ili ekonomsko stanje".

Na pitanje "Dali znate slučajeve udaljavanja učenika sa nastave kao kaznu?", je odgovoreno pozitivno (na razinama "malo" pa do "mnogo") od oko **82%** anketiranih, naspram **18%** onih koji su to negirali. Odnos je **4.5 : 1** u korist potvrđivanja tih kažnjavanja. Dakle, imamo jednu veoma visoku razinu i netolerantnu pojavu udaljavanja učenika sa nastave od strane učitelja kao forme kažnjavanja. Imamo jednu izvitoperenu predstavu sprovođenja jedne forme arhaične pedagogije, one kažnjavajuće. *Ministarstvo Prosvjete ima jedan jasan pokazatelj upotrebe pogrešnihe pedagoških metoda koje su u suprotnosti sa poštivanjem dječjih prava i gdje se može organizirati neka kontrola kako bi se istražila ova kršenja.*

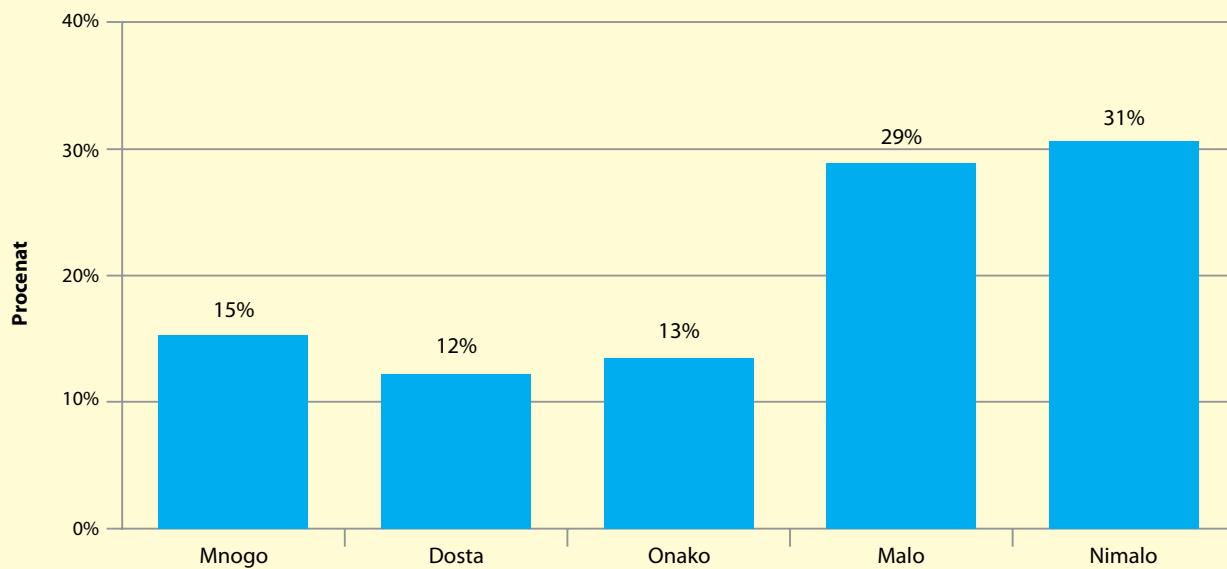
Vezano za udaljavanja učenika sa nastave od strane učitelja imamo i slučajeve gdje se to čini kako bi učenici izvršili privatne učiteljske narudžbine. Ova udaljavanja potvrđuju (na razinama od "malo" pa do "mnogo") oko **69%** anketiranih, nasuprot **31%** onih koji to negiraju. Odnos je **2.2 : 1** u korist potvrđenosti udaljavanja.

Imamo jednu relativno visoku razinu nezakonitog iskorištavanja djece i njihovog ometanja prava na obrazovanje. Ovi prekršaji se trebaju adresirati kod Općinskog Direktorijata Prosvjete kao i Ministarstva za Prosvjetu.





Graf 22: Znate li slučajeve udaljavanja učenika sa nastave od strane učitelja da bi izvršili narudžbe učitelja?

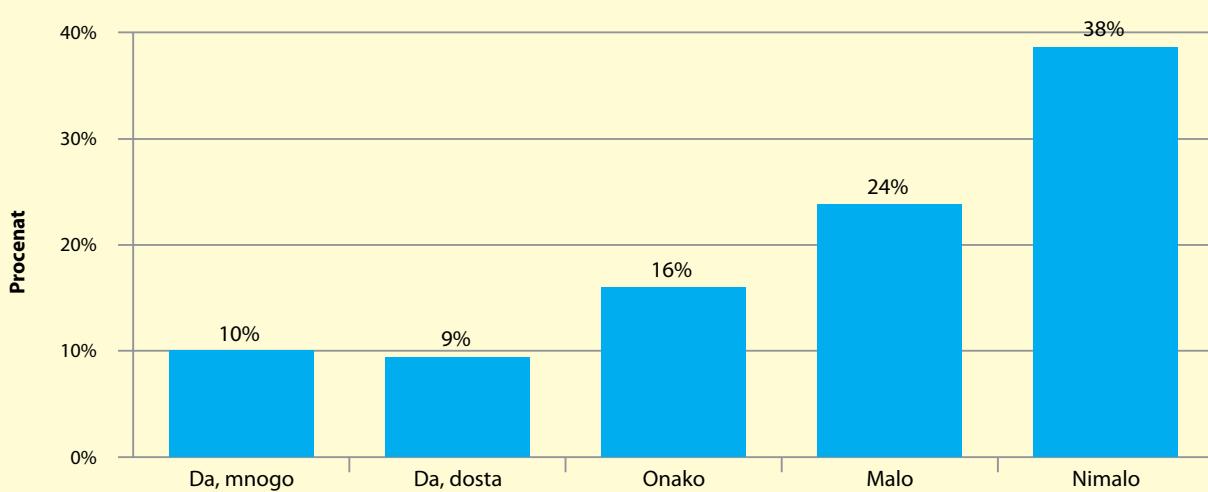


Hoću da znam, koliko to znam...?!



Kada je riječ o percepciji koju djeca imaju o nepravednom ocjenjivanju od učitelja, potvrđuju ovo ocjenjivanje kao nepravedno (na razinama od "malo" pa do "mnogo") oko **61%** anketiranih, nasuprot **39%** onih koji to negiraju. Odnos je **1.6 : 1** u korist potvrđivanja nepravednih ocjenjivanja.

Ovaj problem može ići u pravcu rješavanja ako Ministarstvo Prosvjete da zadaće za obučavanje i pedagoške kvalifikacije nastavnika i metodičkih diskusija o parametrima ocjenjivanja posebice kod predmeta ne-egzaktnih disciplina.

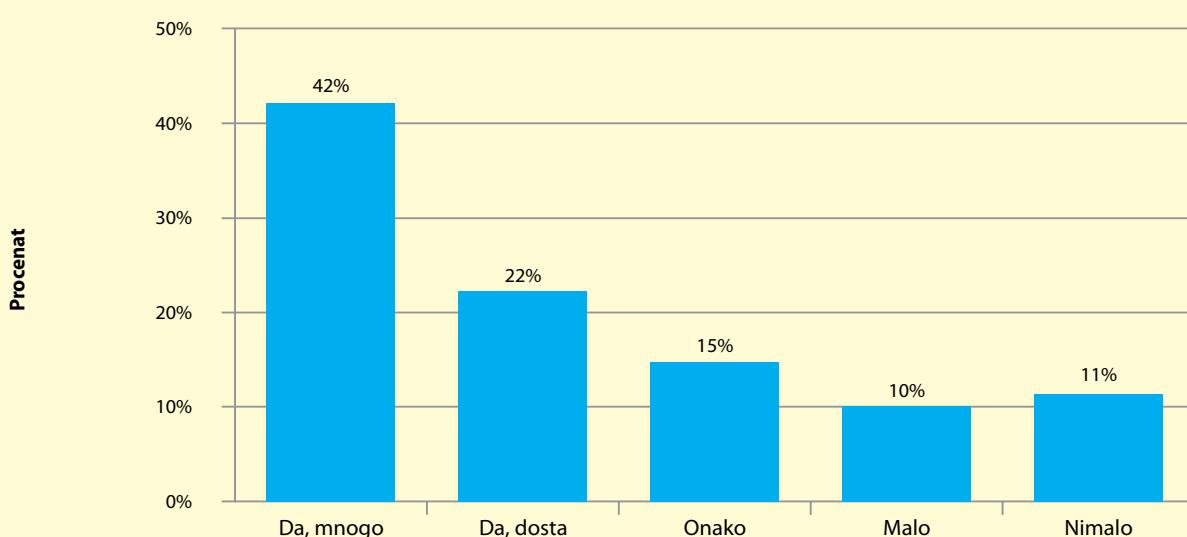
**Graf 23:** Mislite li da u vašoj školi, uenivi se ne ocjenjuju pravedno od učitelja?

Tokom diskusije sa djecom shvaćeno je da oni uglavnom nisu zadovoljni sa razinom objašnjenja o tome koje se metode primjenjuju za ocjenjivanje njihovog znanja, odnosno prethodno se ne upoznaju sa kojim će se to osnovama vršiti ocjenjivanje njihovog znanja od strane predavača.

Djeca traže da se poveća transparentnost u odnosu na ocjenjivanje koje se radi.

Dok na pitanje "Dali ima u vašoj školi djece koju roditelji ne podržavaju za njihovo obrazovanje?", su odgovorili pozitivno (na razinama od "malo" pa do "mnogo") njih oko **50%** anketiranih, nasuprot **49%** onih koji to negiraju. Odnos je takoreći **1 : 1** u korist potvrđivanja nepodržavanja djece. Ovdje proizilazi da ima prostora da škole više rade na upoznavanju roditelja te djece koja su učenici kao i oko drugih problematika koje su vezane za školovanje učenika.

A i vezano za percepciju koju učenici imaju o podršci i podstreknu za školovanjem a koje dobijaju od upravnika škole, imamo jedno pozitivno mišljenje (na razinama od "malo" pa do "mnogo") u marži od oko **89%** anketiranih, nasuprot **11%** onih koji to negiraju. Odnos je **8 : 1** u korist potvrđivanja podrške i podsticaja djece od strane uprave škola. Ako bi se ove brojke uzele kao tačne, onda se može govoriti uopćeno o nekom novom i relativno dobrom poslu školskih uprava u smjeru podrške i motiviranja učenika za njihovim školovanjem.

Graf 24: Mislite li da vas uprava škole podržava i podstiče u vašem školovanju?



NEKOLIKO PREPORUKA:

1. Ministarstvo Prosvjete u suradnji sa organizacijama koje štite ljudska i dječja prava promoviraju demokratsko društvo, koordinirajući sa medijima, trebaju ojačati rad podizanja svijesti, obučavanja i promoviranja u školama, te u drugim socijalnim sredinama kako bi omogućili i podstakli sprovođenje odlučivanja od djece.
2. Općinski Direktorijati Prosvjete i školskih uprava u suradnji sa organizacijama koje štite ljudska i dječja prava kao i promoviraju demokratsko društvo, traži se da planiraju više aktivnosti podizanja svijesti i obučavanja upravljačkog osoblja te predavača i učenika okoa povećanje učešća učenika u procesima odlučivanja u školi, kao jedan od osnovnih pravaca edukacije građana republike Kosova.
3. Ministarstvo Prosvjete u suradnji sa Ministarstvom unutarnjih Poslova trebaju povećati komunikacije sa dotičnim institucijama na lokalnoj razini kako bi stvorili funkcionalne mehanizme koji će rješiti one probleme koji se tiču bezbjednosti učenika unutar i izvan škole.
4. Ministarstvo Prosvjete u suradnji sa općinskim Direktorijatima za Prosvjetu da ponude profesionalne treninge za oživljavanje vladinog protokola za sprečavanje i izvještavanje o nasilju u do-univerzitetским institucijama.
5. Ministarstvo Prosvjete u suradnji sa lokalnom vlašću, imaju zadaću da izrade i koordiniraju politike školovanja sa onim od socijalne pomoći da imaju zajedničku težnju sprečavanje napuštanja obrazovanja iz ekonomskih razloga ili otežanog pristupa.
6. Da se sproveđe pravo na besplatan transport kao što je i predviđeno Zakonom o DoUniverzitetskom Obrazovanju u Republici Kosova i ove potrebe budžetiraju na općinskoj razini.
7. Ministarstvo Prosvjete i općinski Direktorijat Obrazovanja u suradnji sa školskom direkcijom i organizacijama koje štite dječja prava trebaju bolje koordinirati kulturno – sportske djelatnosti kao i podizati svijest čime se teži minimizirat diskriminativne odnose (na etničkoj osnovi, vjerskoj, spolnoj i drugim) a posebice među učenicima u škole.
8. Škole da poštivaju zakonske osnove za odabir izbornih predmeta i da djeca obavezno budu dio tog procesa odlučivanja.
9. ODP-te i školske direkcije trebaju obujmiti svu djecu u odlučivanju za odabir vrste i izgleda đačke uniforme.
10. Nastavnici i učitelji da budu transparentniji oko načina koji se primjenjuje kod ocjenjivanja znanja učenika a i da ti metodi budu poznati čak i roditeljima.
11. Predsjedništvo odjeljenja i učenički Savjet trebaju biti izabrani od samih učenika bez utjecaja ili uplitanja direktora škole ili razrednog starještine odjeljenja, po zakonu na snazi.



Dajmoći
Te dretja
čemijeve
- Rindesja
zbatimit
sę na
Kosovu
- Shkrimi
o publikimi
artikujve

OUR REALITY

RESPECT OF KOSOVO CHILDREN'S RIGHTS



Prishtinë/Pristina, December 2014



"Our reality – respect of Kosovo children's rights" report was materialized thanks to engagement of 24 children members of the **Respect Our Rights (ROR)** Group under the auspices of "Child rights governance – Monitoring of the International Convention on the Rights of the Child" project. Implementation of this project was made possible thanks to partnership with Save the Children organization, Kosovo Office.

Materialized by the contribution of:

Prof. Aleksandër Koçani

ROR - Group of Children Monitors of the Convention
on the Rights of the Child

Syri i Vizionit staff

SCI staff

**Children's activities were supported
and coordinated by:**

Rebeka Qena

Yllka Pajaziti

Save the Children

**Children's activities – ROR Group members
were coordinated by facilitators of Syri i Vizionit
organization:**

Naser Lajçi, Teuta Uka, Arbresha Demaj

"Syri i Vizionit"

Adresa: Isa Demaj Nr. 14, 30000 Pejë
Republic of Kosovo

Tel/Fax: 039 423 240

Email: info@syriivizionit.org

Përkthimi dhe korrigjimi:

Luan Ibraj

Sahit Kandić

Design, layout and printing:

Refresh group "WEB Developing and
Designing Company" Prishtinë

You can also find this publication in online version at:

<http://www.ror-rks.net/>

This publication is copyrighted. It can be copied for education purposes, but not for sale. Prior approval from the publisher must be acquired for any use. Views expressed in this publication are of the authors, and they do not necessarily represent the views of Save the Children organization.

About "Syri i Vizionit" organization

NGO Syri i Vizionit" is an organization that aims to promote democracy, child rights protection, and citizens' participation in Kosovo. In its continuous efforts to implement democratic practices, SiV gives a special role to promotion of good governance, accountability, transparency and participation in different civil society spheres.

About Save the Children

Save the Children is the world's leading independent organisation for children. It works in over 120 countries. Save the Children works in Kosovo since 1997, and it is an organization with double mandate (emergency and development) that implements development projects in nine municipalities of Kosovo in the field of education, child protection and child rights governance.

Our program approach is based on direct interventions and the establishment of good practices, capacity building of civil society and local duty bearers to respond to the needs of children.

This report was drafted under the auspices of “Child rights governance – Monitoring of the International Convention on the Rights of the Child” project, which is implemented by ‘Syri i Vizionit’ organization in partnership with Save the Children. Contents of the report are responsibility of children’s monitoring group “Respect our Rights” – ROR

CONTENT

1. INTRODUCTION	60
2. ACKNOWLEDGMENTS	61
3. SUMMARY	62
4. METHODOLOGY	62
5. REPORT OF THE RESEARCH RESULTS	63
6. UNDER PRESSURE	64
7. WHO CHOOSES AND DECIDES FOR ME	66
8. ARE WE SAFE AT SCHOOL	69
9. WHY SHOULD I PAY FOR	70
10. "HOW CAN THE CHILDREN KNOW"	71
11. ACCESS AND UNIFORMS	72
12. WHY DO YOU DISCRIMINATE US	75
13. HOW ABOUT ME THAT I AM FAR, DO I HAVE THE RIGHT TO GET EDUCATED	78
14. WHAT IF I SAY NO	78
15. I WANT TO KNOW HOW MUCH I KNOW	80
FEW RECOMMENDATIONS	82



INTRODUCTION

This report has been prepared by the children members of the "Respect our Rights" group, which has been established under the development of the project of Syri i Vizionit (SiV) organization and Save the Children (SC) organization, in the CRG (Child rights' governance) programme field. The goal of this report is to present data regarding the accomplishment of child rights. Children focused on several problems that they identified as very important to them, and it is not a complete reporting of all the Articles of the Convention on the Rights of the Child.

Its aim is to provide us a clearer overview on the level of child rights accomplishment from the very responses given by the children.

ROR Group is composed of 24 children from 10 Kosovo towns. Children are of the ages between 14 and 17, and they come from different ethnic groups or people with special needs. The research was carried out by the children through a questionnaire that was developed by the children themselves. The questionnaire was implemented in several towns (Prishtinë/Pristina, Mitrovicë/Mitrovica, Gjakovë/Djakovica, Vushtrri/Vucitrn, Deçan/Decane and Dragash/Dragas) and 600 children replied to this questionnaire.

ROR Group took part in many activities organized by SC and SiV which aimed to raise the level of their knowledge on child rights, same as training on the methodology and the way of carrying out the interviews.

Data that will bring children's voice closer to you have been put at your disposal. They will make you better understand how child rights are respected, what are children's issues and concerns with the aim to undertake necessary measures and steps to create safer and amicable environments for enabling increase of parameters guaranteed with the International Convention on the Rights of the Child.

Children also bring their recommendations that should be taken into account and which will foster strengthening of Kosovo's democratic state.



CHILDREN OF ROR GROUP ARE:

Lirika Arapi, Vanesa Nitaj, Rinesa Vojvoda, Eldiana Azemi, Debora Hasi, Lorenta Kadriu, Lekë Morina, Diana Markaj, Bleona Burjani, Nol Gashi, Altin Musliu, Atdhe Gjocaj, Ardit Gllogjani, Blender Mala, Drinë Gjergjaj, Emir Koliç, Altin Gashi, Alma Gashi, Hera Luma, Amine Skendo, Gyler Korllaku, Altin Avdiu, Shaqir Maliqi dhe Fisnik Miftari.

ACKNOWLEDGEMENTS:

This report was drafted thanks to contribution of the staff and numerous collaborators included in the research. A special acknowledgement goes for directors and teachers of low primary and secondary schools, directors of municipal education directorates and the ministry of education.

We should also thank students and their parents for their willingness to cooperation and contribute in this research with the children's monitoring group - Respect Our Rights (ROR).

Special contribution was also given by the Professor Aleksandër Koçani, who engaged in drafting questionnaires; holding the informative meetings/workshops with children, as well as data analysis in cooperation with the children.





1. SUMMARY

Legal framework in Kosovo, starting from the Constitution and followed by other laws guarantee child respect and care. Nonetheless, implementation of this legislation is not at the satisfactory level.

In partnership with Save the Children, Syri i Vizionit organization has implemented "Child rights governance – Monitoring of the International Convention on the Rights of the Child" project. The Project aims to develop a monitoring framework for the International Convention on the Rights of the Child from the children themselves, more specifically in two fields: The right to education and the right to decision-making.

The research was carried out through questionnaires in several municipalities of Kosovo, namely in low primary and secondary school and secondary schools by the very children with the project staff's support.

This report was drafted by the findings of the research, whereas, besides the results taken out of the interviews on the child rights to Education and Decision-Making, the respective recommendations that will be submitted to all local and central level institutions obliged to defend child rights, were also included.

2. METHODOLOGY

INFORMATION ON METHODOLOGY USED IN THE STUDY

The research which was carried out by the children of "**Respect Our Rights**" group, led by Syri i Vizionit and Save the Children organizations, was designed to be at the level of describing the preliminarily set problems by the children as the study focus. Due to their modest level of knowledge to carry out scientific research based on polls, the aim that identification of problems to undergo empiric testing of solutions in the form of assumptions or hypothesis was *not judged* as productive. Such a line would be far-fetched to be followed by the children, as it comes out that it is hard to follow it even by the bachelor level students.

Identification of problems by the children and leaders of children groups was considered more appropriate, to continue with determination of indicators that show the type of information necessary to judge the extension and the level of these problems' importance. The questions were created from the indicators, which aimed to provide information that demonstrate these indicators further and then it was continued with compilation of the draft questionnaire that would be used in the research.

As far as sampling is concerned, the method of case solutions was followed. Municipalities were listed, and following the sampling method with "cluster" the number of 6 (5 + 1) municipalities where the interviews with primary and secondary school children would be carried out was set. One municipality, Gjakovë/Djakovica, was selected as the testing municipality for children with limited ability.

Cases were also selected with instant selection criteria from the instant numbers table, five one-digit numbers, which corresponded with the municipalities of: Deçan/Decane, Deçan/Decane-Isniq, Dragash/Dragas, Mitrovicë/Mitrovica, and Prishtinë/Pristina. Primary and secondary schools were listed per each municipality, depending on the number of students' proportion, the number of primary and secondary schools to be included in the sampling each municipality were determined. From the instant numbers table, and following the case selection rules we came to one-digit numbers, which were put in correspondence with the names of respective municipalities.



Regarding the size of sampling, the number of about 600 students was set, while the sampling method with precipitated strata to preserve the same proportion that schools had at the level of the Republic of Kosovo was followed for their division according to the school. For this matter, data published by the Ministry of Education were used. At the classroom level, it was judged that selection of students that would be interviewed should be done not according to their name (instant and systematic sampling), but on gender based quota. This was done because the questionnaire contained questions that are perceived as delicate by the children and to ensure a maximal extent of sincerity in their responses, we aimed to ensure the anonymity of respondents, which could only be achieved by using the sampling with lowest level quota in the classroom.

REPORT OF THE RESEARCH RESULTS ON THE RIGHT TO PARTICIPATION IN DECISION-MAKING

(BASED ON MATERIALS OF POLLS IN SCHOOLS OF THE REPUBLIC OF KOSOVO)

During October-November 2014, the International Convention on the Rights of the Child was monitored by the Kosovo-wide children's group "**Respect Our Rights**" composed of 24 children, established by "**Syri i Vizioniit**" and "**Save the Children**" organizations. At the same time, students' opinions regarding a wide range of their problems related to respect of these rights were also collected. Opinion collection was done with the help of polls with about **600** students of **8** primary schools and **4** secondary schools Deçan/Decane, Deçan/Decane-Isniq, Dragash/Dragas, Mitrovicë/Mitrovica, Vushtrri/Vucitrn, Gjakovë/Djakovica, and Prishtinë/Pristina municipalities.

A total of **282** girl students were interviewed (or **47.4%** of the total) and **313** boy students (or **52.6%** of the total) mainly between the age of **11** and **20** that attend the school between the **6th** and the **12th** class.



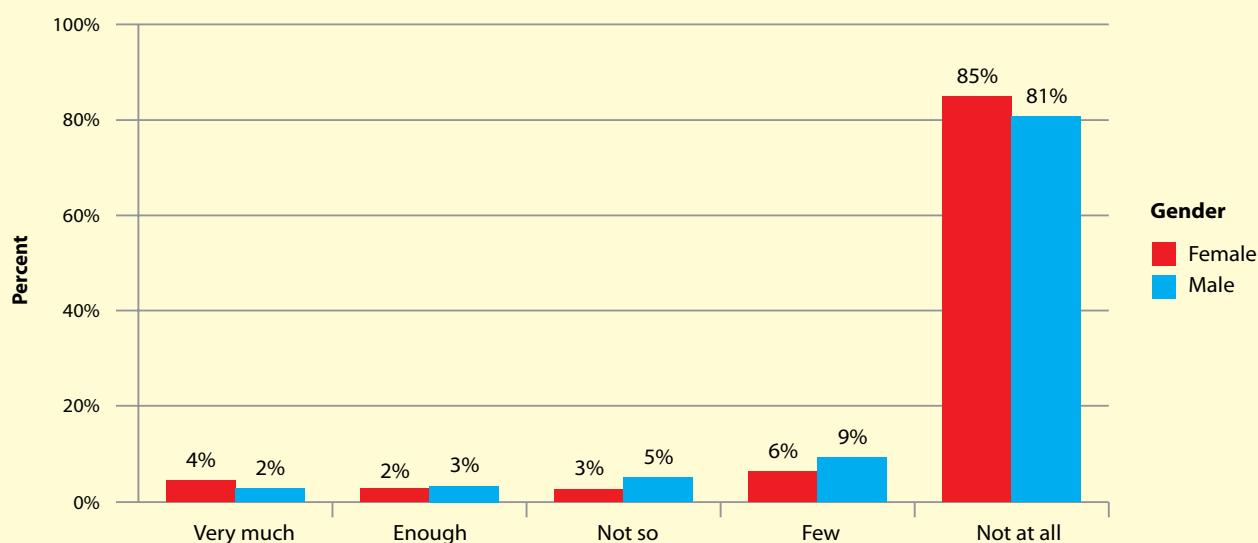


Under pressure...?!



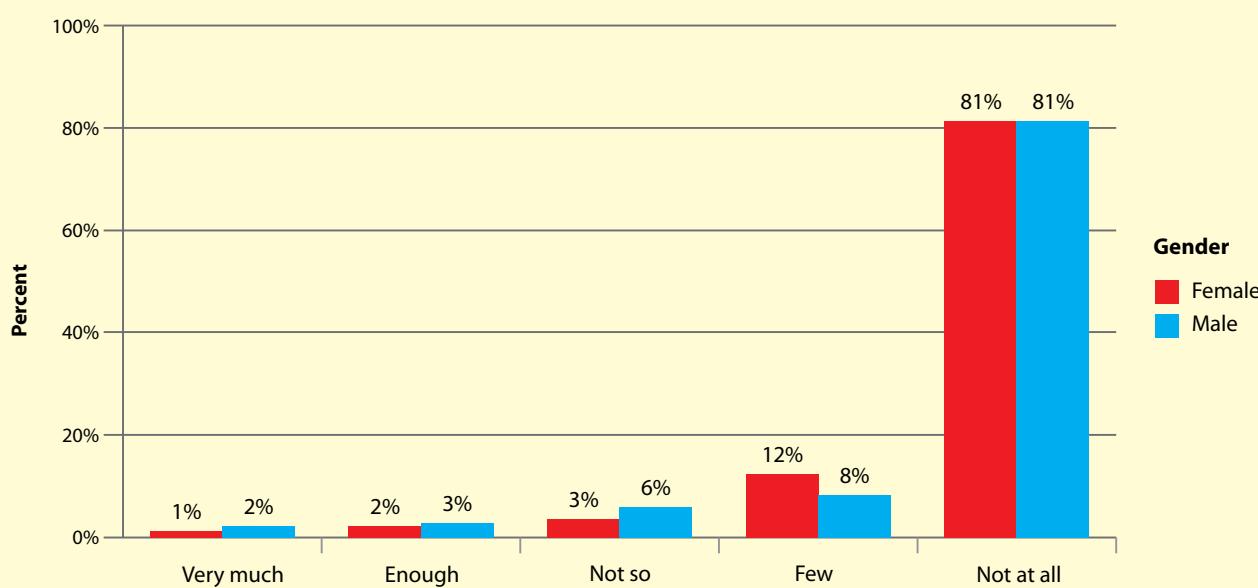
In relation to hearing about or conclusion of the pressure exercising in the family regarding the religious faith that children should have, about **17%** of the interviewed children state the one of the levels of "a lot" to "a little", against about **83%** of those that deny it. The ratio between them **1 : 4.9** in favour of the denial of this pressure. So, almost **1/5** of the interviewed solely state that they **are aware** of this pressure.

Chart 1: Domestic religious coercion by gender



About **19%** of the respondents say that they have heard about the religious pressure exercised in the schools, against 81% of those that say that they have heard of being spoken about it. The ratio between them is **1 : 4.3** in favour of the denial of this pressure. So, about **1/5** of the respondents **are aware** of the religious pressure exercised at school.

Chart 2: Religious pressure at school by gender

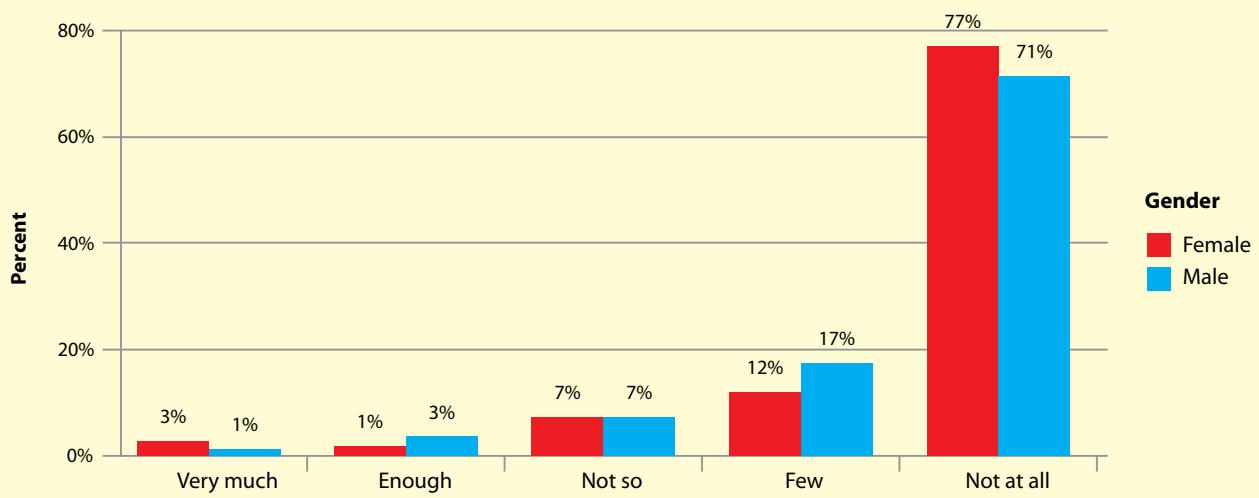




On the other hand, as far as religious pressure that is exercised in children's society is concerned, we have a reporting of **26%** of those that generally conclude it (from the level of "a little" to "a lot"), against **74%** of reports for its non-conclusion. The ratio between them **1 : 2.8** in favour of the non-conclusion of the religious pressure on children's social circle.



Chart 3: Religious coercion in society by gender



In this case we have over $\frac{1}{4}$ of respondents that **conclude** such a pressure on children's social circle. **33%** of the respondents say that they are aware of pressure exercising in the family for changing their preferences toward sports activities, against **67%** that do not claim it. The ratio between them is approximately **1 : 2** in favour of non-conclusion of this pressure. Meanwhile, as far as pressure that is exercised in the family for changing their musical preferences is concerned, we have a claim for it at the extent of **32%**, against **68%** that deny it. The ratio here is also approximately **1 : 2.1** in favour of non-conclusion of this pressure.

From the above, it comes out that respondents report existence of pressure against children in the family, school and society for their religious, sportive and musical preferences to a negligible extent, which means that it exists as a current problem in Kosovar society that is closely related to its future as a democratic and tolerant society.



Who chooses and decides for me..?!



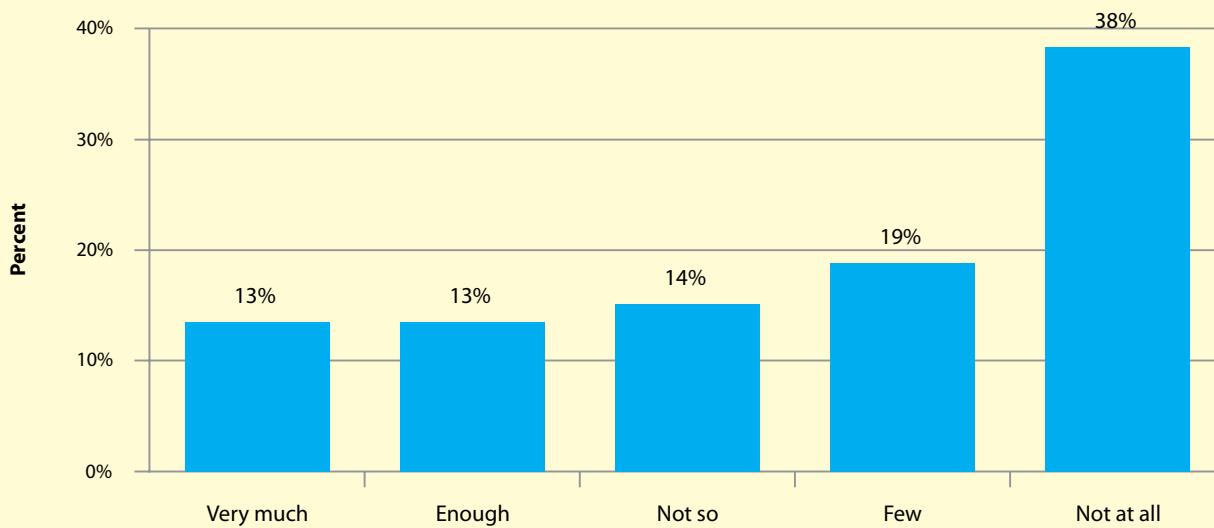
In regards to elective subjects, to the question 'who should do their selection', **36%** of the respondents replied to the "children themselves" option, against **29%** that make the teacher responsible and about **30%** - the school principal. At a relatively small scale they make children's parents responsible, Ministry of Education, teachers together with the students, etc. If we look at respondents' pronouncements for those that make the selection of elective subjects, we will have the following: **40%** of them say the school principal, about **41%** for the teacher responsible, against **11%** who mention the children themselves. So, it comes out that for the principal and teacher responsible from "should select" to the extent of about **60%**, we have "make the selection" at the extent of over **80%**, which consists an increase with **20%**, or **1/3** of the first option.

On the other hand, they choose "children themselves" when they pass from "should" to "make the selection", and decrease it with about 3 times. So, there is a clear difference between a "legitimate" expectation of selection and its materialization. On the other hand, there is a "scary" ratio between the selection from the "authorities" and what the children do themselves. More concretely, we have the **8 : 1** ratio in favour of "authorities". It comes out that very little freedom space is provided for selection of elective subjects that they will attend! To the question if students' opinion regarding selection of elective subjects is taken into consideration, about **62%** of the respondents replied positively (from the level "a lot" to "a little"), against **38%** that said "Not at all".

Meanwhile, Kosovo Curriculum Framework clearly outlines that "elective subject must be set through cooperation between the schools and students, teachers and other parties. Furthermore, these programs should be innovative and flexible and in line with the needs, contexts and interests of students and the certain community."

(http://www.mashtgov.net/advCms/documents/Korniza_e_kurrikules11.pdf)

Chart 4: Is your opinion cosidered on the choice of electives disciplines?





Ratio between them is **1.6 : 1** in favour of yes. If this report would somehow be re-dimensioned, in the sense of bringing the claiming options to the "somehow" level and "a little" option to be joined with "not at all", then we will the ratio between them at the margin of **42.9% : 57.1%**, or else, **1 : 1.33 (0.75 : 1)**, which is **2** times lower than the first. The fact that students are given very little possibilities to choose elective subjects on their own speaks about a serious flaw in education of future citizens of the Republic of Kosovo. They **are not being trained** to take respective decisions that fall under their responsibility as students, and this right that belongs to them must be exercised. Then, how will they be able to do this when they will face life?! Taking their opinion into account for this election at the extent of over **40%**, and their expression of dissatisfaction for selections made in over **90%** of the cases, rather serves as a sort of "olive leaf" to cover or conceal this bitter and precarious truth for the democratic future of Kosovar society.

We also have a similar situation regarding the role that students play for electing the class headship, students' committee and their representatives at the school's steering committee. It is the alpha of democracy that the ones that led should solely elect their leaders! But, what do the interviewed students report about? Only **49%** of the respondents state that class headship is elected by the students themselves, against **50%** that bring out teachers and school directors as the ones responsible for election of this headship. While, **37.5%** report that students committee is elected by students themselves, there are **58%** of those against who say that its election is done by the principal or teacher responsible. The ratio between them is **1 : 1.5** in favour of school authorities.

We should mention here that Procedures for selection of the School's Committee which have been included in the Article 18 of the Law on Pre-University Education in the Republic of Kosovo, and according to this law, students' council must be established in all low level and high secondary level schools, according to the following criteria:

Criteria for selection of students' committee:

1. Selection: Candidates from each class are selected by their peers in secret and democratic manner. The procedure is the same as the one political election in a democracy. From the reported data it comes that Law on Pre-University Education is not being implemented.

(<http://www.giz.de/expertise/doenloads/giz2013-alb-seminari-5.pdf>)

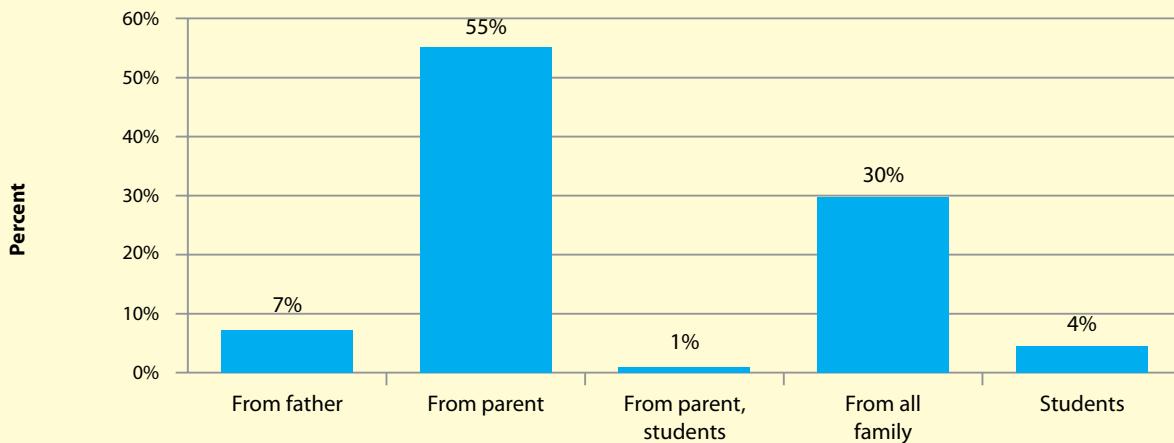
About students' representatives in the school's steering committee, about **29%** of the respondents believe that they get elected by the students themselves, against about **64%** of the respondents who state that this election is done by the principal or the teacher responsible. The ratio between them **1 : 2.2** in favour of the election **not by the students**. It is noted that for these mentioned elections students **decide** in the best option up to **half of cases!** So, we have an unacceptable level of decision-making by students for election of their leaders.

Practicing of the right to decision-making processes is the key principle of the Convention on the Rights of the Child, where the right that children and young people have in expressing their opinions freely and that there is obligation that such opinions must be taken into account. Practicing of the right to participation in decision-making processes that deal with them must be ensured; be it in the family, school, local communities, public services, institutions, government policies or legal procedures.

The data reported by the respondents on who decides about attendance of courses by the children are also very concerning.

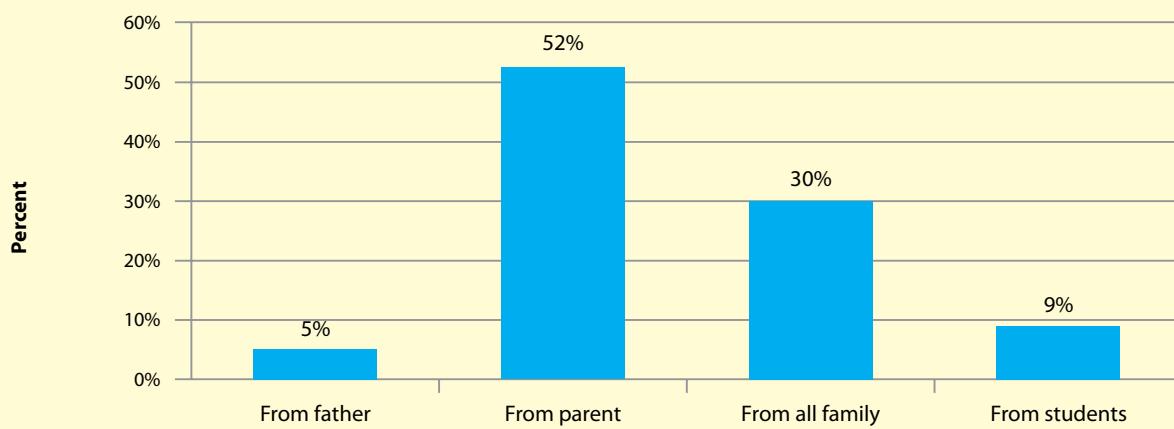


Chart 5: How are decisions made in your family for attending the children?



Only about **5%** of the respondents say that children decide on their own, against **63%** that set parents and about **30%** - the whole family. So, only **1/20** of the respondents believe that children solely select the courses they want to attend!!

Chart 6: How are decisions made in your family for determination of education?



As far as choosing of education is concerned, only **9.5%** of the respondents think that this is done by the very children, against about **58%** that relate it with parents and **30%** - with the whole family. It comes that only about **1/10** of children choose education on their own. By doing so, the children are "stopped" from exercising their legitimate right to choosing education and courses, which might have serious consequences on their behaviour as active citizens in the future.

As far as the decision-making role in the family is concerned when it comes to important purchases, it is reported that children have only about **1%** power in this decision-making. This shows the very little role that children play in decision-making in the family, which speaks about a relatively low scale of Kosovar family emancipation or its disconnection from the patriarchal tradition.

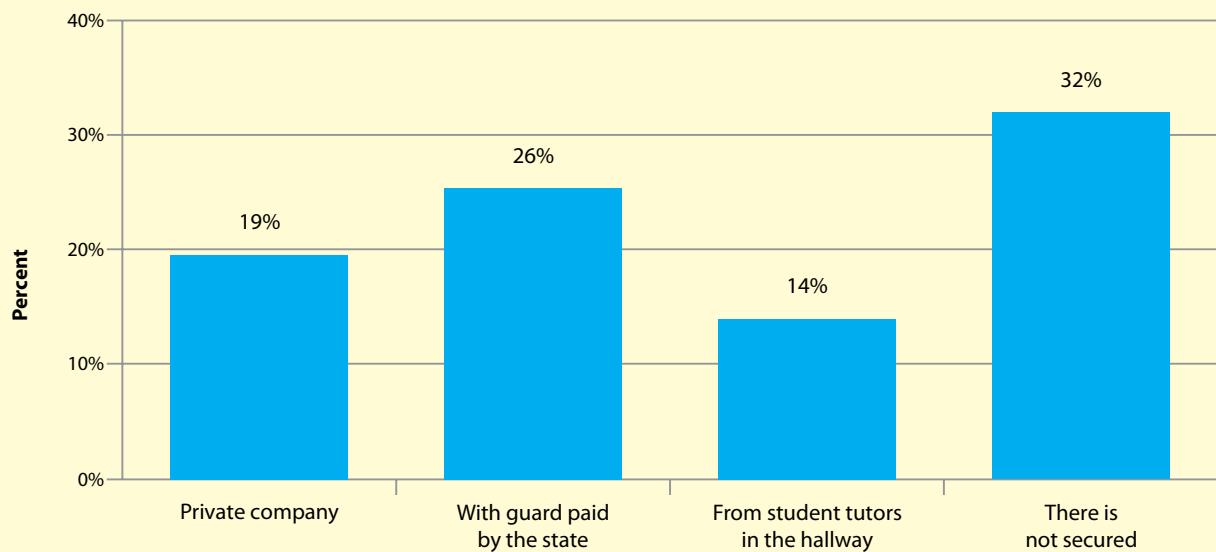


Are we safe at school..?!



Regarding the safety problem in public schools, only about **26%** of the respondents state that safety is provided by guards paid by the state, against about **20%** that state this for private companies, about **14%** - from the custodian students of halls, and over **32%** who say that there is no such safety. So, there are reports to extent of about **60%** for having safety in schools, out of which only about **43%** of them (**26%/60%**) is covered by the state.

Chart 7: How is your school secured?





Why should i pay for..?!



From the financial aspect they cover security service of these schools. According to the statements of respondents, the state and the municipality cover this to the extent of about **48%**, against about **21%** from students' families.

MED in cooperation with the Ministry of Education (MEST) should identify favourable ways for families to cover the cost for payment of security in education premises. Nonetheless, according to the data found, it comes out the Education Directories justify themselves by saying that the decision for these practices are usually taken by the Parents' Council, and it is influenced by limited budgets allocated to schools. It is recommended that municipal budget are provided to solve these problems and for children, respectively families no to charged with addition burden for payments of this kind.

<http://www.indeksonline.net/?FaqeID=2&LajmID=118867>

As far as the school inventory is concerned, it was stated that equipment was purchased to the extent of about **45%**, against **46%** of those who state that repairs were done (**whereas about 11% were declared by directorates not as repairs, but as purchases!**).

Chart 8: Regarding inventory, your school has?

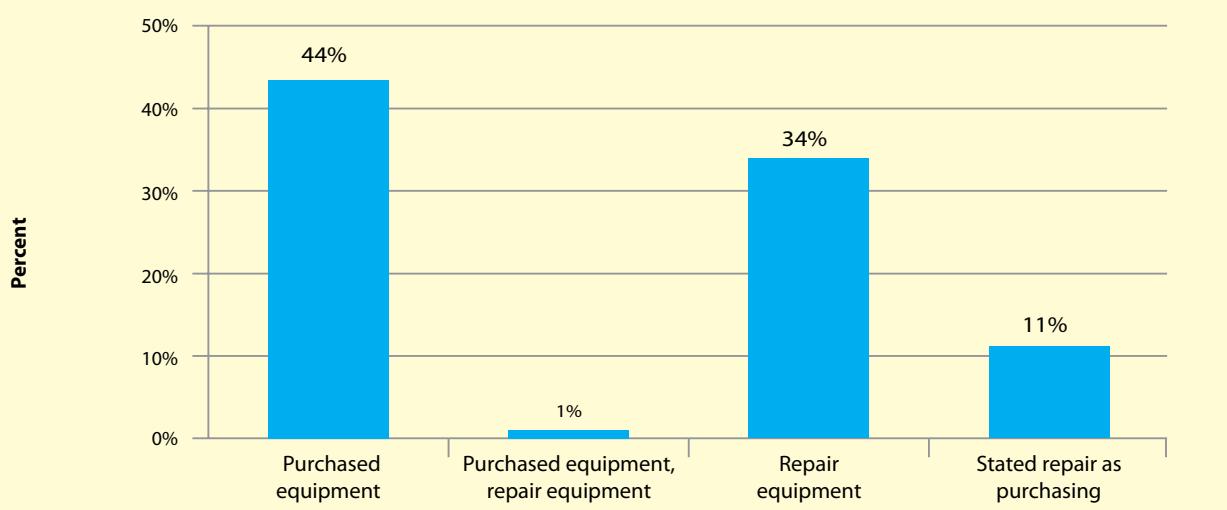
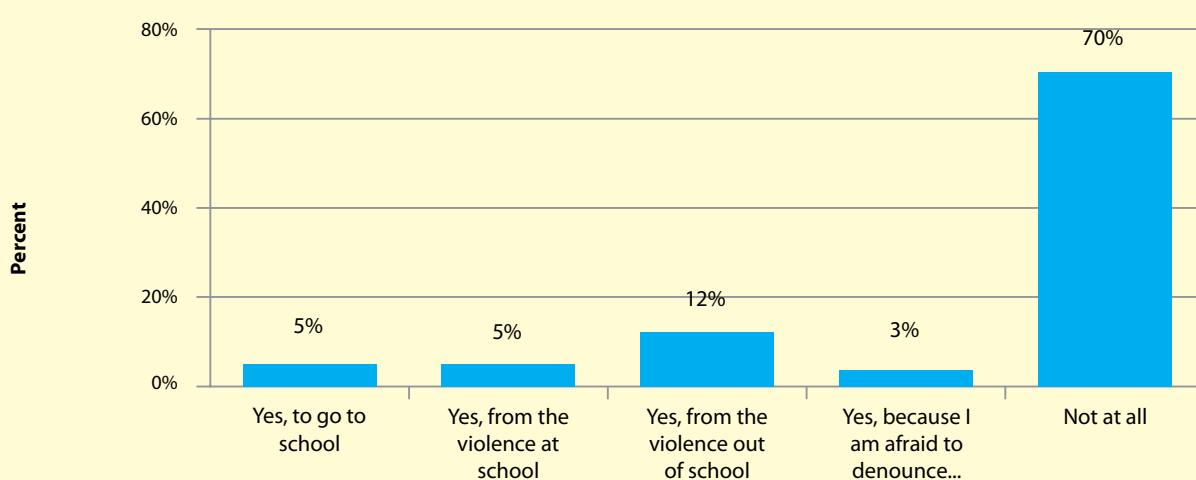


Chart 9: Do you feel insecure as students?





To the question "Do you feel unsafe as a student?" **29%** of respondents responded positively (out of which, about **13%** say that there is violence out of school, while around **5%** state that there is violence within the school, and about **6%** say there is violence on their way to school), against **70%** of them who said no. This level of violence reported within and out of the school is also concerning.

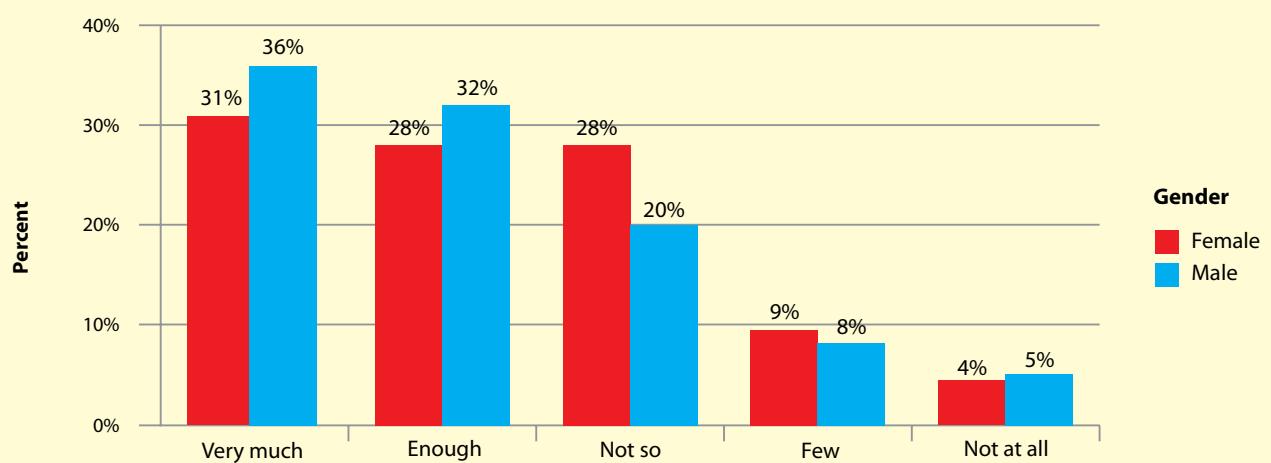
Cooperation between the Ministry of Education, Ministry of Interior, and local government is required to solve the issue of students' safety within and out of the school.

"How can the children know"...!?



As far as the communication in school is concerned, it is reported that children speak freely with their teachers to the extent of **87%** (at the level of "a little" to "a lot"), against the **5%** (or **1/20** of them) statements with "not at all".

Chart 10: How you express yourself freely with your teachers?



If these figures are taken for granted as a generalization of schools in the Republic of Kosovo, than it can be said that student-teacher communication in these schools is very democratic.

Nonetheless, the level of communication student-school directorate is not at the desired level, when it comes to taking students' opinions into account and their condescending from the directorate.

As far as taking of opinions from the students is concerned, about **76%** of the respondents state that the directorate has done this (to the levels of "a little" to "a lot"), against **24%** of those that deny it. The ratio is **3 : 1** in favour of claim for taking decisions. So, $\frac{1}{4}$ of the respondents state that school directorates do not take students' opinions into account.

Meanwhile, about **85%** of the respondents express themselves in favour of the statement that school directorate takes these opinions into consideration (from the level of "a little" to "a lot"), against **15%** that deny it. The ratio is **5.7 : 1** in favour of yes. It is notable that student-school directorate communication regarding decision-making is at a relatively good level; however, somehow lower than student-teacher communication.



Chart 11: Is the director of school asking your opinion?

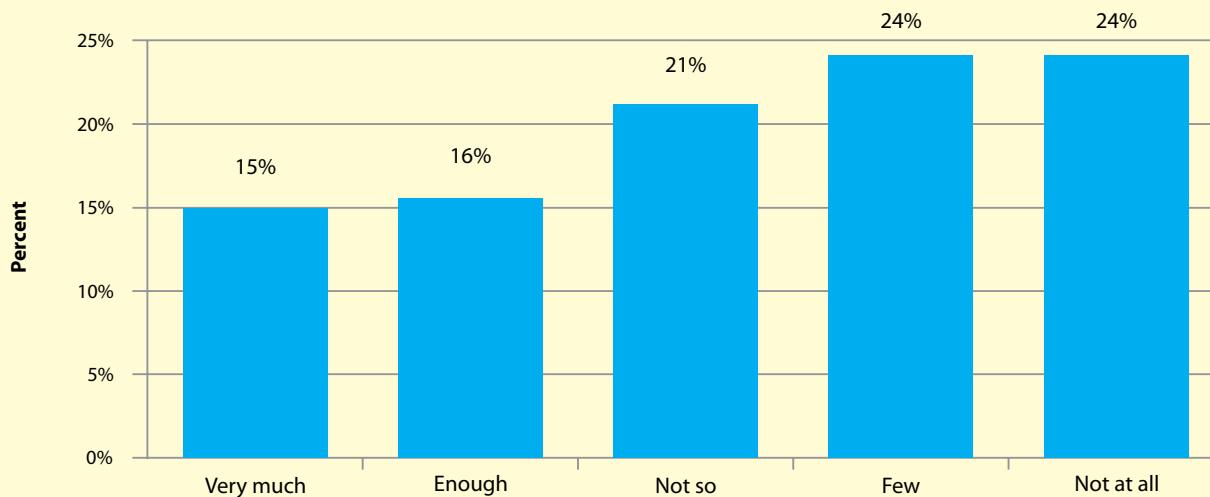
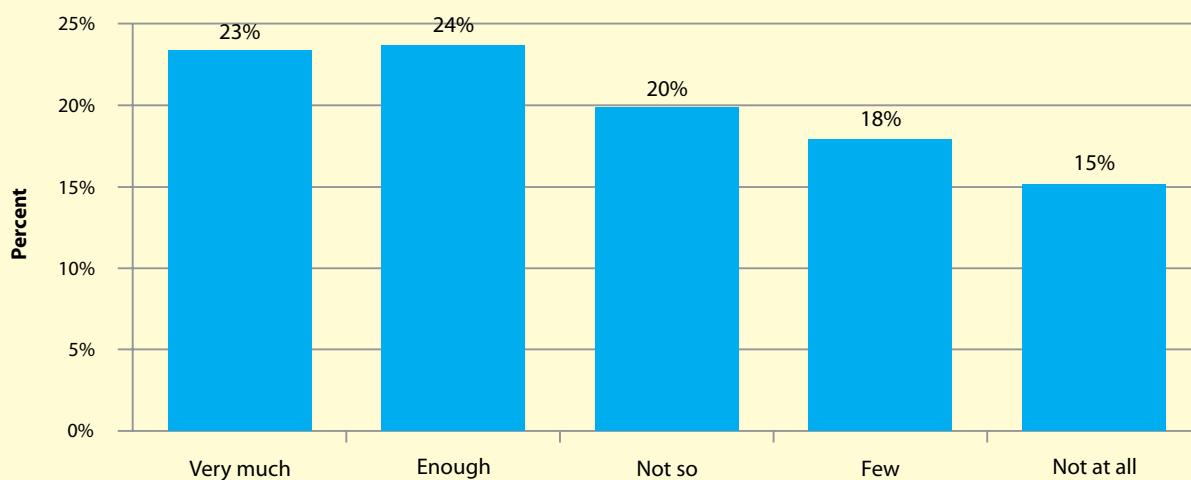


Chart 12: If so, how many is considered it from the management of school?



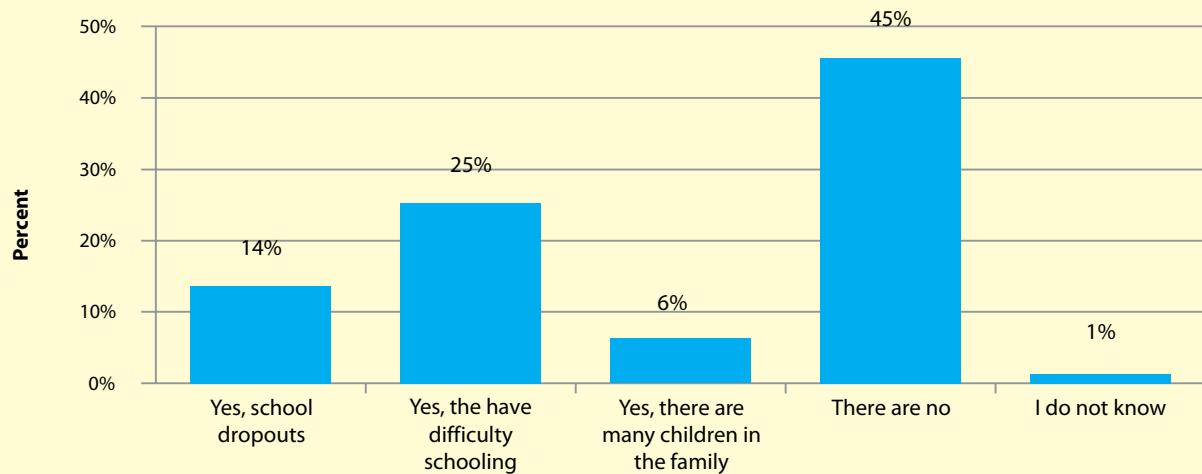
ACESS AND UNIFORMS

Regarding the issue of uniform wearing in schools by the students, around **70%** of respondents say these uniforms are constantly worn or on several occasions, against about **30%** of those that deny their wearing. The ratio between them is **2.3 : 1** in favour of yes. While, when asked who decides for their selection, about **58%** of the respondents say that it is the director, against **25%** that choose the Steering Committee. Ratio between them **2.3 : 1** in favour of the decision by the director. A desirable ratio from the democratic aspect would be the one that gives advantage to the Steering Committee against the director. The figure of **30%** for students that do not wear uniforms is non-negligible, but its reasons are not known. Economic difficulties of their families might be the reason (but, no question was made about this in the poll), or due to the negligence of the directorate or Steering Committees of respective schools.

It must be underlined that MEST's Administrative Direction determines mandatory wearing of school uniforms, but children in most of the schools do not have uniforms, and this implies that this Administrative Direction is not being sufficiently implemented.

(http://www.masht-gov.net/advCms/documents/06_2014_UA.pdf)

Chart 13: Are there in your school children who are prevented from school by difficult economic conditions in the family?

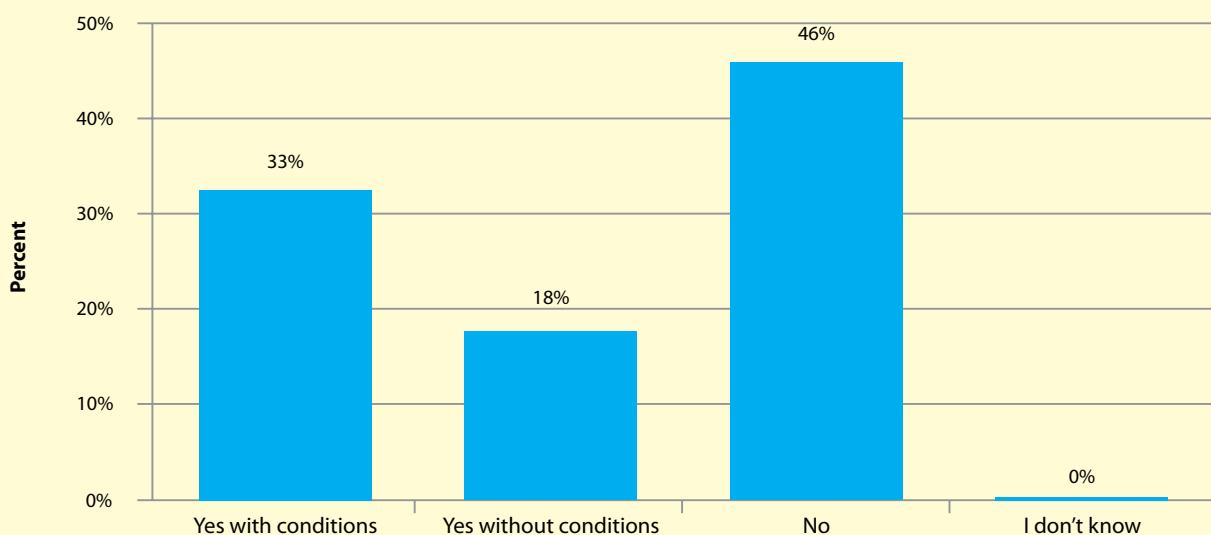




About **45%** of the respondents replied negatively to the question: "*Is there children in your school who were impeded to get educated due to difficult economic conditions in the family?*" against **54%** that said yes. The ratio is **1 : 1.2** in favour of the statement that there are. The last figure is structured in **33.5%** of those that state the difficulties, **6.4%** who have difficulties because they are families with many children and **14.1%** who also state dropout of their children from school. So over the half of respondents say that there are children who were impeded to get educated due to difficult economic conditions, which is a convening fact for the Kosovar society. It must also be the same for the Ministry of Education and the local government, who are obliged to coordinate education policies with those of social assistance that should aim at minimization and eradication of this phenomenon.

Meanwhile, **51%** of the respondents replied positively to the question: "*Is there children with limited ability in your school?*" (out of which, about **33%** say that there are conditions for this, while about **18%** or less than half of them state the opposite), against **46%** of them who replied with no. So, there are still problems in some schools for creating the conditions for class attendance by children with limited ability. Cooperation between Ministry of Education and the local government is also needed to solve this problem, and create the conditions where they are not.

Chart 14: Is there in your school children with disabilities



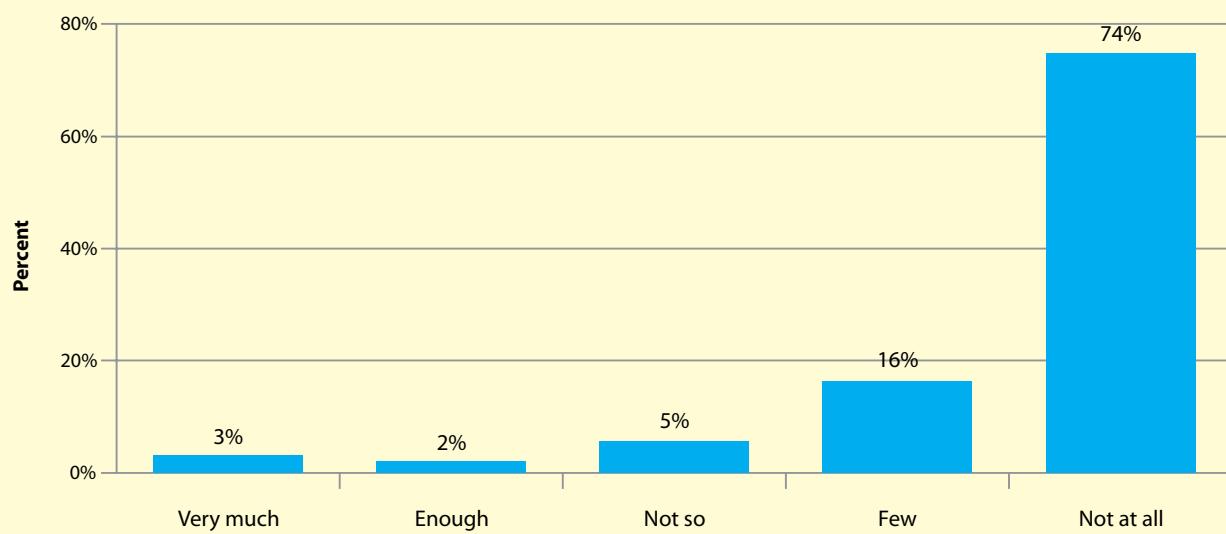


Why do you discriminate us...?!



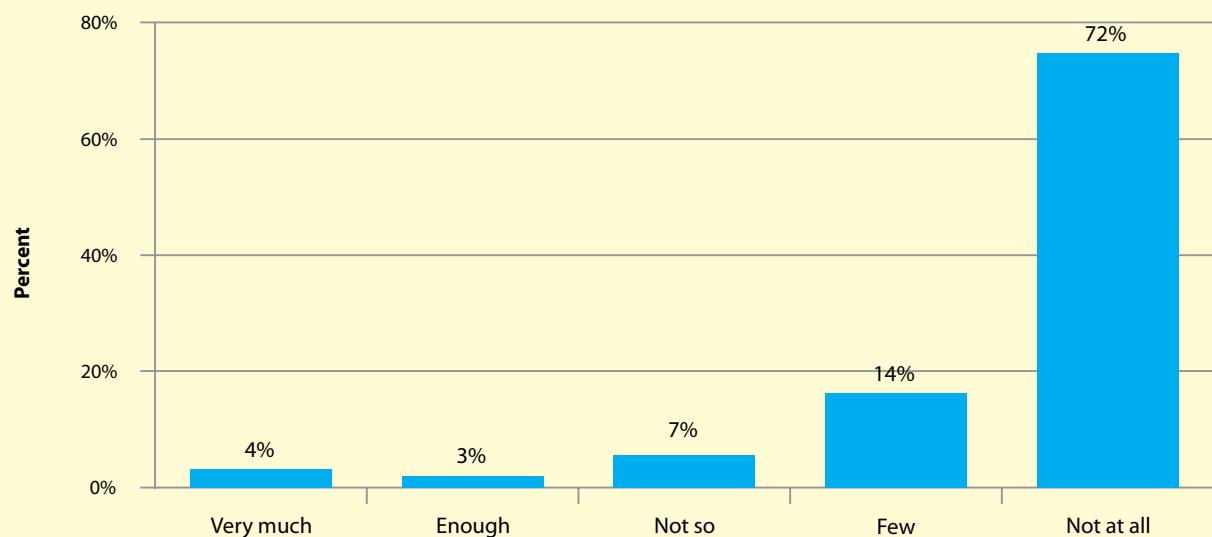
To the question "Are you aware of ethnic discrimination cases in your school?" positively responded (to the levels of "a little" to "a lot") about **26%** of respondents, against **74%** of those that deny it. The ratio is **1 : 2.8** in favour of denial of this discrimination. So, over $\frac{1}{4}$ of the respondents state existence of this ethnic discrimination in their school, which comprises a sort of concerning level for Kosovar society, having in mind the democratic principles upon which the independent state of Kosovo was built.

Chart 15: In your school, do you know of cases of ethnic discrimination?



Replies to the question "Are you aware of religious discrimination cases in your school?" are similarly concerning.

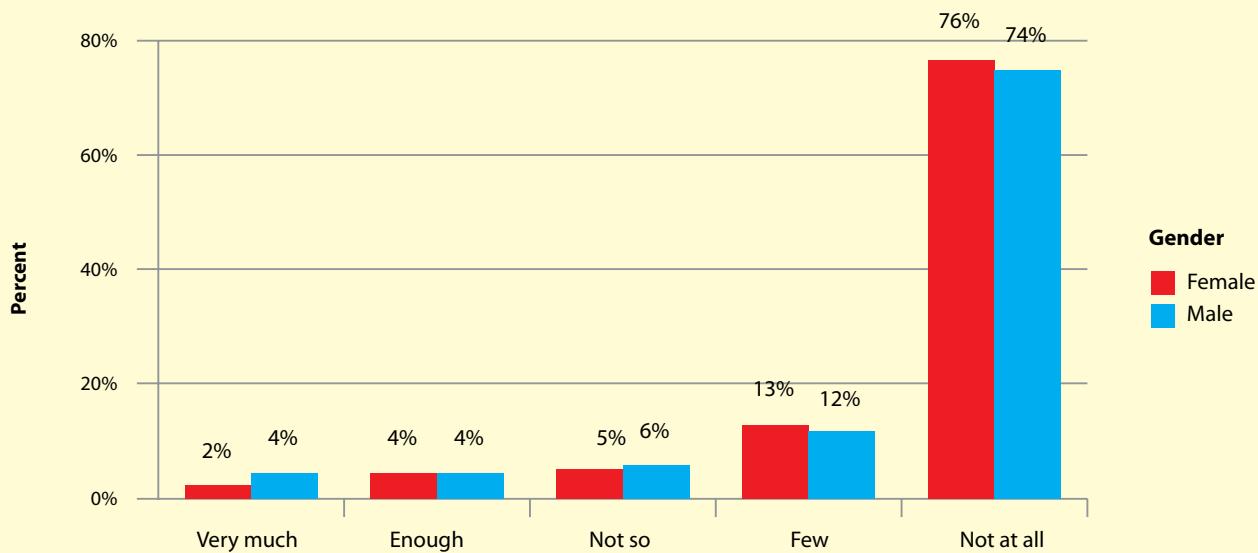
Chart 16: In your school, do you know of cases of religious discrimination?





Around **28%** of respondents replied positively to this question (to level from "a little" to "a lot"), against **72%** of those that deny it. The ratio is **1 : 2.6** in favour of the denial of this discrimination. So, over $\frac{1}{4}$ of respondents claim the existence of religious discrimination in their school, which comprises a concerning level that could provoke religious intolerance.

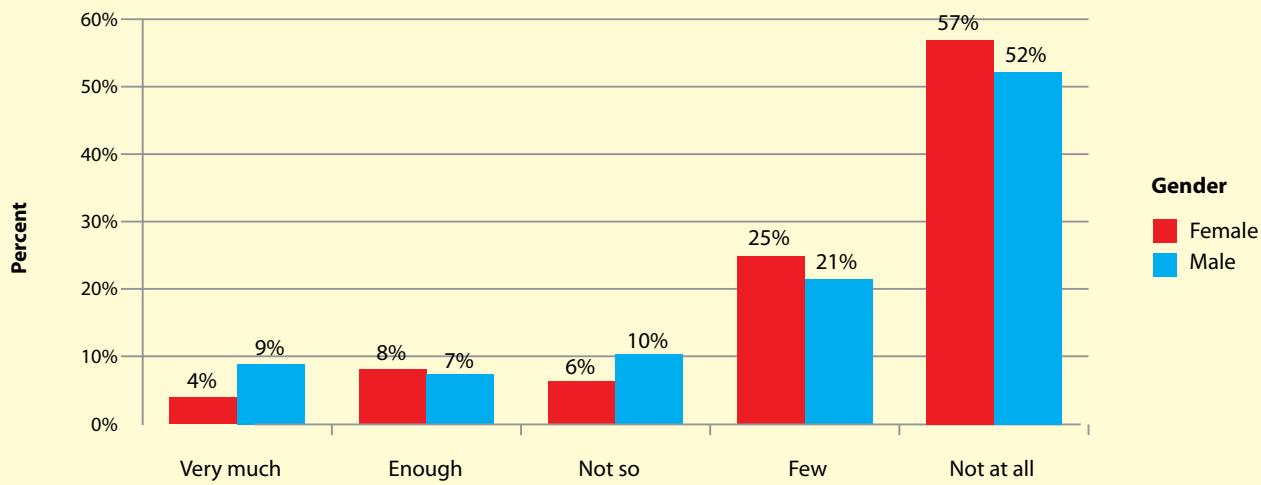
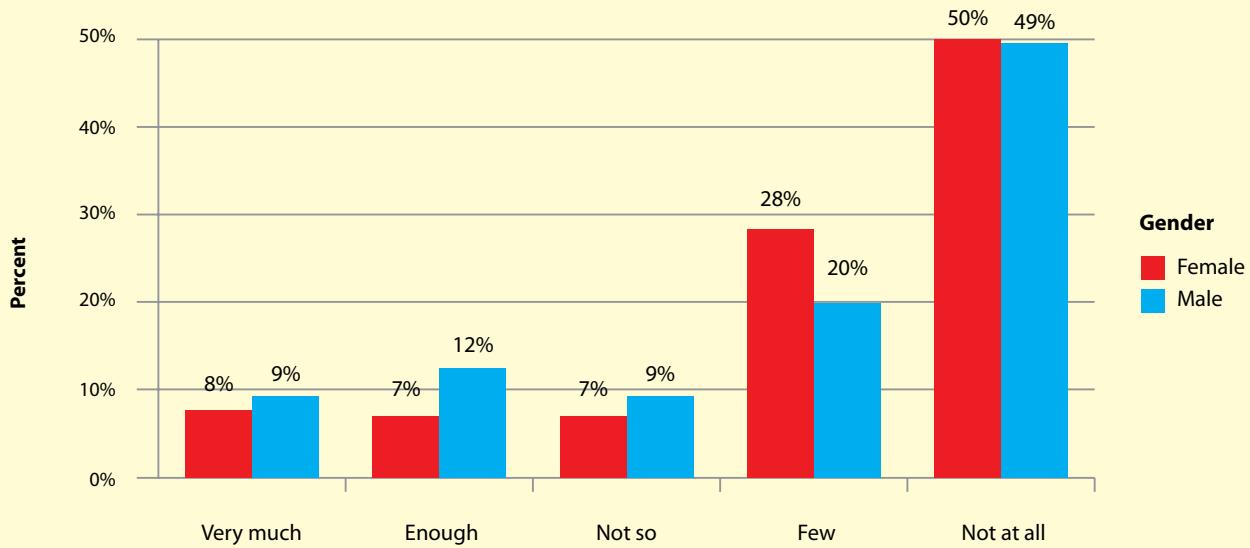
Chart 17: In your school, do you know of cases of gender discrimination?



About **25%** of respondents responded positively (from the levels of "a little" to "a lot") to the question "*Are you aware of gender discrimination cases in your school?*" against **75%** of those that deny it. Ratio is **1 : 3** in favour of denial of this discrimination. So, about $\frac{1}{4}$ of the respondents (out of which **23.7%** females and **25.5%** males) claim the existence of this gender discrimination in their school, *which comprises a problem for Kosovar society*.

Meanwhile, to the question "*Are you aware of physical discrimination cases in your school?*" about **46%** of the respondents reply positively (from the levels of "a little" to "a lot"), against **54%** of those that deny it. Ratio is **1 : 1.2** in favour of denial of this discrimination. So, about **1/2** of the respondents (out of which **43.2%** females and **48%** males) claim the existence of this physical discrimination in their school, *which comprises a concerning problem and re-emphasizes the need for reinforcement of culture of diversity and its assessment*.



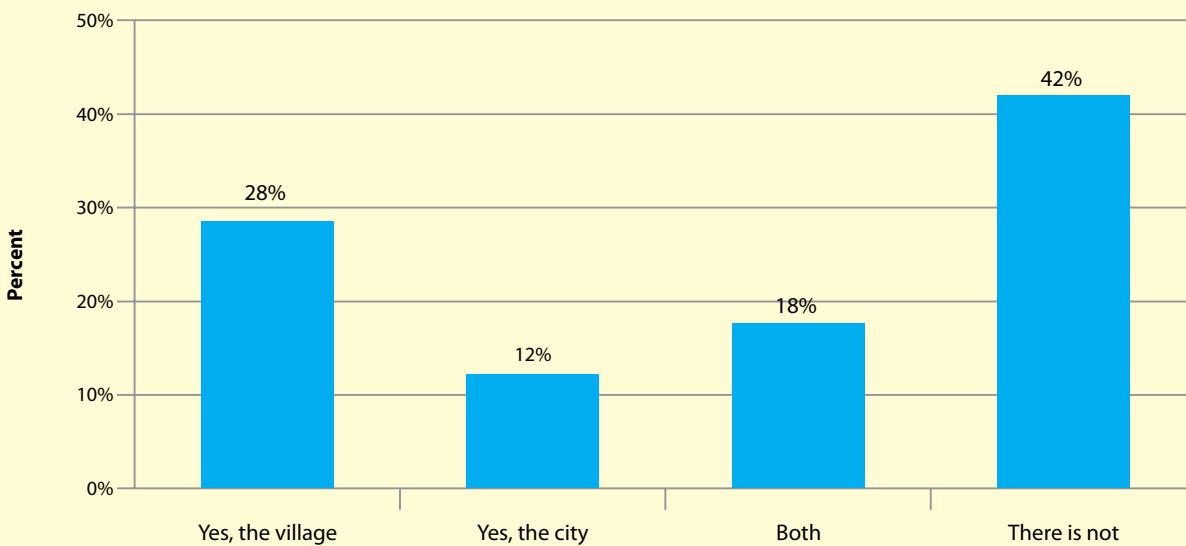
**Chart 18:** In your school, do you know the physical discrimination cases?**Chart 19:** In your school, do you know of cases of discrimination on the basis of skills?

Respondents to the question "Are you aware of discrimination cases based on skills in your school?" are also problematic the same, to which **50%** of the respondents reply positively (from the level of "a little" to "a lot"), against **50%** of those that deny it. Ratio is **1 : 1**. So, **1/2** of the respondents (out of which **50.2%** females and **50.7%** males) claim the existence of this discrimination based on skills in their school, which comprises a concerning problems for Kosovar society and reveals the need of reinforcement of tolerance in this society.



How about me that I am far, do I have the right to get educated...?!

Chart 20: Is there public transportation for children who live far from school?



About **93%** of respondents replied positively to the question “*Should there be public transport for children that live far away from the school?*” against **5%** of those that said no. In the meantime, to the other question “*Is there public transport for children that live far away from school?*” about **58%** of respondents replied positively, against **42%** of those that said no. So, the needs are declared at the level of about **93%**, implementation is presented at the level of **42%**, or **2.2** times lower than the needs for it.

According to the law on pre-university education (Article13, point 3), “Municipalities shall ensure that provision is made at ISCED Levels 1, 2 and 3 for teaching in all languages of instruction within their territories, with a threshold of enrolment lower than normally required through bylaw, or provide alternatives including subsidized transport to an area where such schooling is being offered.”

Therefore, implementation of this law is recommended in order to provide relief about this problem.

What if i say no...?!

Law on Pre-University Education specifically prohibits physical punishment or any other form of humiliating punishment in all the educational and training institutions, be them public or private.

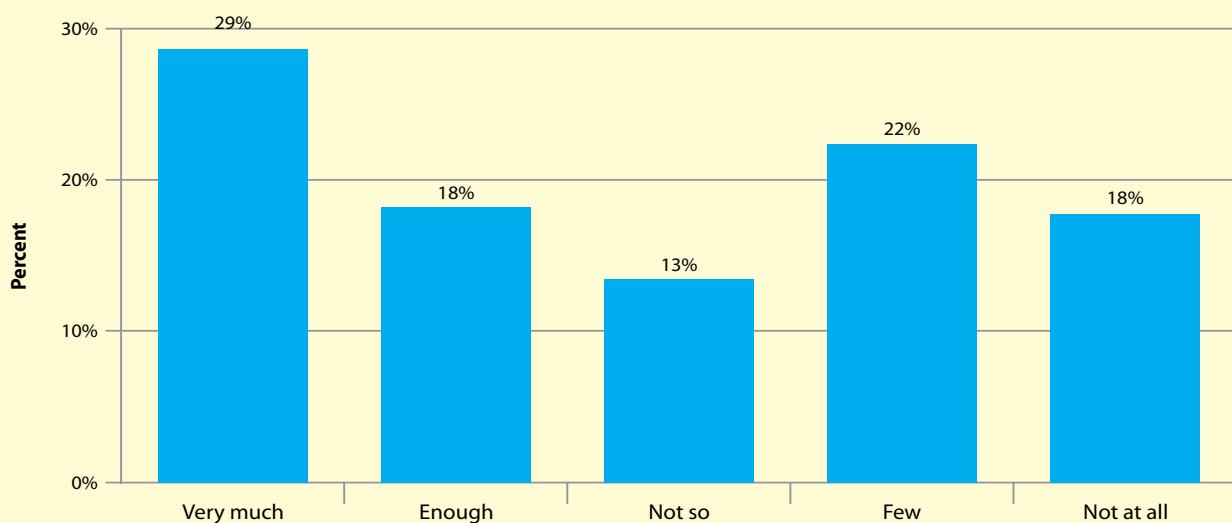
(http://www.mashtgov.net/advCms/documents/1_Ligji_per_arsimin_Parauniversitar.pdf)

Definition of the violence according to the protocol for the prevention and reference of violence outlines:

(http://www.mashtgov.net/advCms/documents/RREGULLORE_QRK_NR_21_2013_PER_PROTOKOLLIN_PER_PARANDALIMIN_DHE_REFERIM.pdf)



Chart 21: Do you know of cases of removal of students from the school by the teacher as a punishment?



"Violence" – includes but is not limited to intentional acts or actions that a person makes to another person, such as: the use of physical force, psychological pressure, any act that causes or threatens physical and psychological pain, causing the feeling of fear, violation of dignity, assault, regardless of the consequences, insult, offense, calling offensive names and other forms of violent intimidation, repetitive behaviours in order to humiliate the other person, making the other person fear for his physical, emotional and economic state;

About **82%** of respondents responded positively (from the levels of "a little" to "a lot") to the question *"Are you aware of cases when students were forced out of the class by teachers as a punishment?"* against **18%** of those that deny it. Ratio is **4.5 : 1** in favour of claiming of this punishment. So, we have a very high and intolerable level of students who are forced out of the teachers as a form of punishment. We have an ugly appearance of implementation of a very archaic form of pedagogy, the punishing one. *The Ministry of Education has a very significant indicator of use of pedagogical methods that are in conflict with the respect of the rights of the child, and it might organize a control where it can also investigate these violations.*

Regarding the forcing out of students from the class by teachers, we also have the cases when this is done to fulfil teacher's orders. About **69%** of the respondents claim this force out (to the levels of "a little" to "a lot"), against **31%** of those that deny it. Ratio is **2.2 : 1** in favour of the claim of their force out. *We have a relatively high level of illegal exploitation of children and privation of their right to education. These violations must be addressed by the Municipal Education Directorates and the Ministry of Education.*

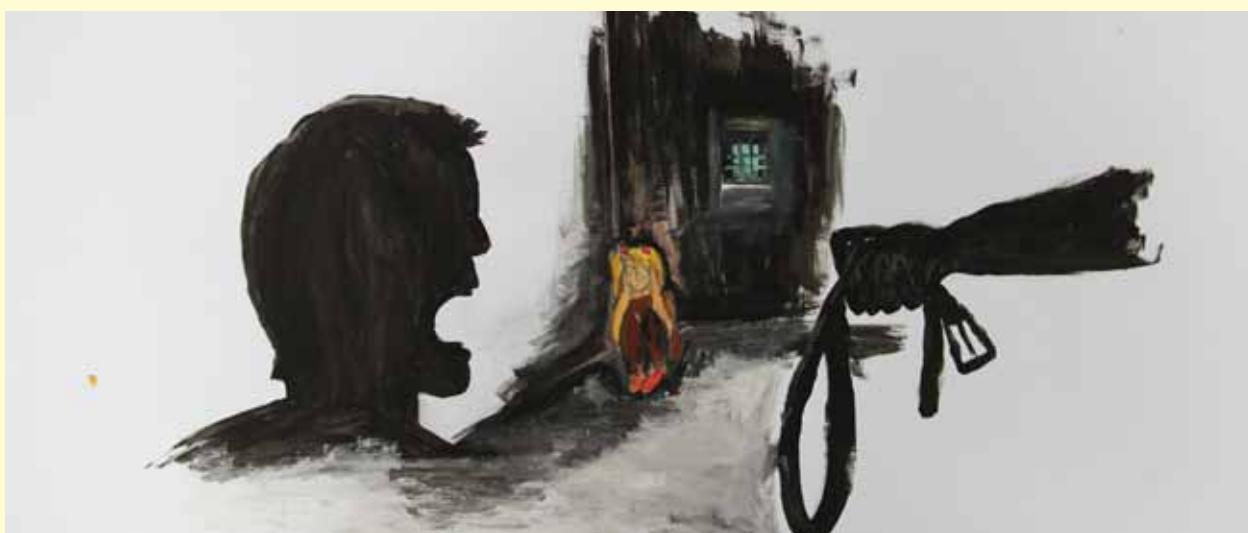
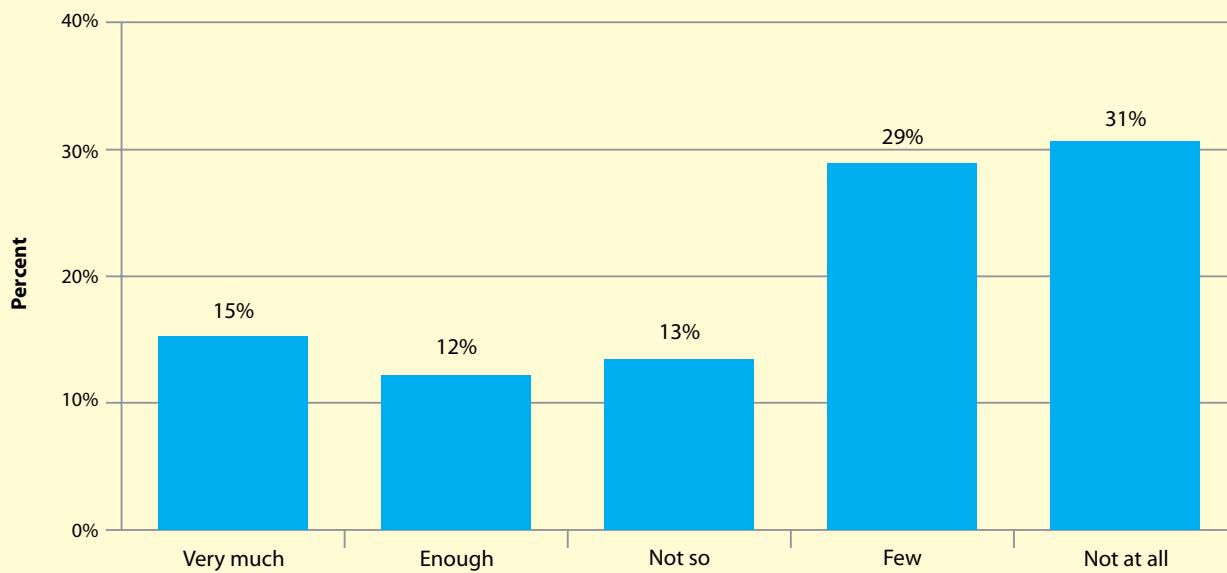




Chart 22: Do you know of cases of removal of students from the school by teachers to do something for teachers?

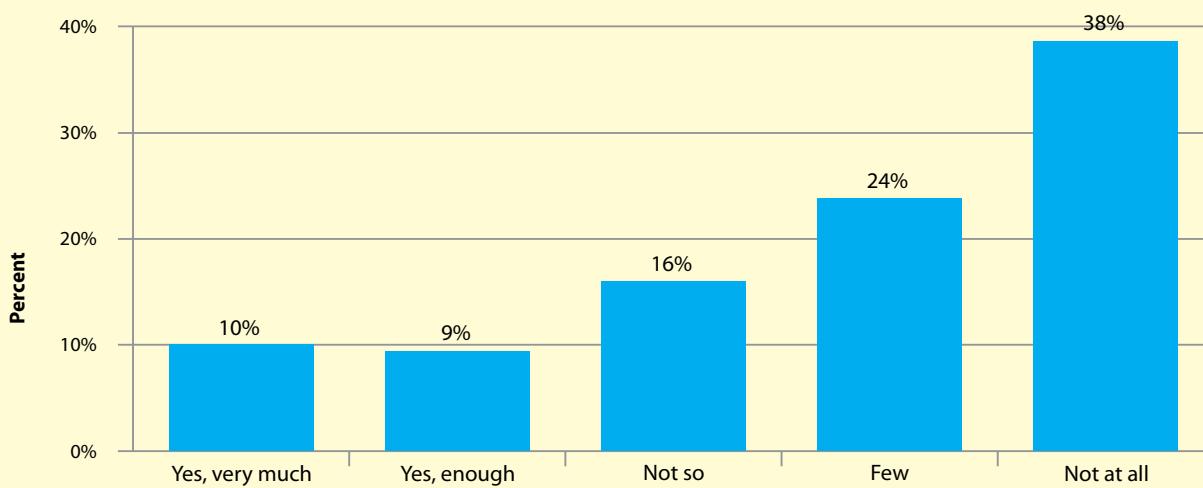


I want to know how much I know...?!



As far the perception that children have for unfair assessment by their teachers is concerned, about **61%** of the respondents consider the assessment unfair (in the levels of "a little" to "a lot"), against **39%** of those that deny it. Ratio is **1.6 : 1** in favour of claim for unfair assessment.

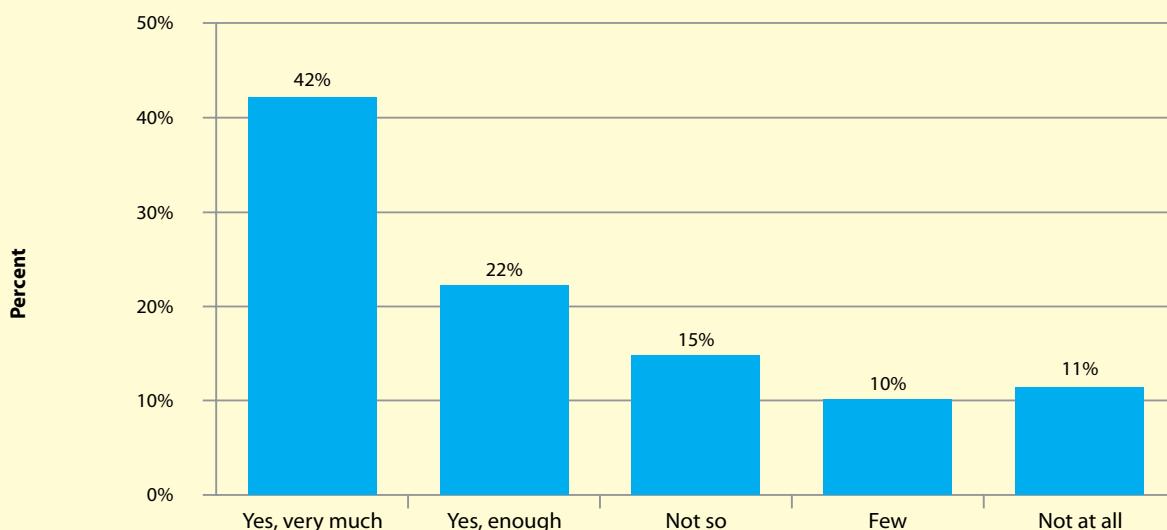
This problem can be solved if the Ministry of Education makes training and qualification tasks mandatory, including the pedagogical ones, of teachers and methodical discussions on ratings of assessments, in particular in subjects of inexact disciplines.

**Chart 23:** Do you think in your school, students are assessed not in a right way from the teachers?

In discussions with children we understood that they mainly are not satisfied with the level of explanation about the methods to be used for assessment of their knowledge, namely they are not informed in advance about the grounds that shall be used for their knowledge rating by the teacher's part. Children demand increase of transparency in relation to the assessments they undergo.

Meanwhile, about **50%** of respondents replied positively (from the levels of "a little" to "a lot") to the question *"Are there children in your school who are not supported by parents for their education?"* against **49%** of those that deny it. Ratio is almost **1 : 1** in favour of claim for children's non-support. It turns out here that *schools must work more to know students' families and problems related to students' education.*

Even in regards to the perceptions that students have about support and encouragement given to them by school leaders, we have a positive opinion (on the levels of "a little" to "a lot") in the margin of about **89%** of the respondents, against **11%** of those that deny it. Ratio is **8 : 1** in favour of the claim of students' support and encouragement by the school leaders. If these figures would be taken for granted, then we could generally speak about a relatively good work of school directorates toward students' support and motivation for their education.

Chart 24: Do you think that school leaders support you and urge to your education?



FEW RECOMMENDATIONS:

1. In coordination with the media, Ministry of Education in cooperation with organizations that defend human and child rights promote democratic society should reinforce awareness, training and promotional work in school and other social environments to enable and encourage exercising of decision-making by the children.
2. Municipal Education Directorates and school directorates in cooperation with organizations that defend human and child rights promote democratic society must plan more awareness and training activities for the leading staff and teachers, in order to increase students' participation in decision-making processes in school, as one of the basic courses of citizens' education in the Republic of Kosovo.
3. Ministry of Education in cooperation with the Ministry of Interior must increase communication with respective institutions at the local level to develop functional mechanisms that would solve problems related to students' safety within and out of the school.
4. Ministry of Education in cooperation with MEDs to offer professional training on implementation of the government protocol for the prevention and reference of violence in pre-university institutions.
5. Ministry of Education in cooperation with the local government are obliged to draft and coordinate education and social assistance policies with the aim to prevent school dropouts for economic or hindered access reasons.
6. To implement the right to free transport as stipulated by the Law on Pre-University Education in the Republic of Kosovo, and to budget these needs at the municipal levels.
7. Ministry of Education and MEDs in cooperation with school directorates and organizations that defend child rights are requested to better coordinate cultural-sportive and awareness activities that aim to minimize discriminatory relations (on the ground of ethnicity, religion, gender, etc.), particularly among students in the school.
8. Schools to respect the legal ground for selection of elective subjects and children to be part of the decision-making process.
9. MEDs and school directorate must involve children in decision-making for selection of the type and the look of the school uniform.
10. Professors and teachers to be transparent about the way how students' knowledge assessment is done and this should also be known for their parents.
11. According to the law in force, the class headship and school's committee should be appointed by the very students, free from the influence or interference of the school director or class custodian.



Dajmoći
Te dretja
čemijeve
- Rindesja
zbatimit
sę na
Kosovu
- Shkrimi
o publikimi
artikujve

ISBN 978-9951-534-33-8

A standard linear barcode representing the ISBN number 978-9951-534-33-8.

9 789951 534338